

ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ
โดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

ปริญญานิพนธ์
ของ
ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา
พฤษภาคม 2559

ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ
โดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา

พฤษภาคม 2559

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ
โดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

บทคัดย่อ
ของ
ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา
พฤษภาคม 2559

ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์. (2559). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย.-ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม.(การวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
แขนงวิชา จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย-มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาณิพนธ์: อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายคือ 1) เพื่อพัฒนาโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย 2) เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จำนวน 15 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นเด็กที่มีค่าคะแนนความเห็นอกเห็นใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25 โดยแบบแผนการทดลองในวิจัยครั้งนี้คือ แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest – Posttest Design

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ 1) แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ 2)แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ 3)โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ 4)แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ความเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน(t-test for dependent Sample)

ผลการวิจัยพบว่าค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัยภายหลังการเข้ารับโปรแกรมเด็กปฐมวัยมีความเห็นอกเห็นใจสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการเข้ารับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยนั้นมีประสิทธิภาพ

THE EFFECTS OF A ROLE PLAYING PROGRAM ON EMPATHY
DEVELOPMENT IN KINDERGARTEN

AN ABSTRACT
BY
DOUANGKAMOLCHANOK TANGWITOON

Presented in Partial of the Requirements for the
Master of Education Program in Research and Development on Human Potentials
at Srinakharinwirot University
May 2016

Douangkamolchanok Tangwitoon. (2016). *The Effects of a Role Playing Program on Empathy Development in Kindergarten*. Master thesis, M.Ed. (Research and Development on Human Potentials). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University.
Advisor Committee: Dr. Ujsara Prasertsina.

The purposes of this research were 1) this research is to the effect of a role-playing program. This research was designed to use role-play as a technique to enhance the development empathy of kindergarten students. 2) to compare the empathy of the kindergarten students before and after Program.

The data collection used from sampling in this research were 15 students of Kindergarten 3, St. Francis Xavier School, selected by Purposive Sampling, assigned into the experimental group who have scores of empathy lower than 25th percentile. The experimental design was pattern a One Group Pretest – Posttest Design.

The research instruments were Empathy evaluation, Empathy Observation and Empathy development program using Non-Structured Interviews or Unstructured Interviews. The data were analyzed using mean, standard deviation, and t-test for dependent sample.

The major research findings were :

The difference in scores of empathy development of the kindergarten students increased after participation in the empathy development program using role playing in kindergarten and significantly at .05 level. This shows the role playing program on empathy development in kindergarten is effective.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากท่าน อาจารย์ ดร. อัจฉรา ประเสริฐสิน อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่เมตตากรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ เพื่อให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ ผู้วิจัย ขอกราบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุฬรัตน์ อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา และ อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่ ที่กรุณาให้ความรู้คำแนะนำ ชี้แนะและช่วยเหลือในการจัดทำ งานวิจัยเบื้องต้นในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มี ประธานกรรมการควบคุม ปริญญานิพนธ์ ที่ท่านได้อบรมสั่งสอน ชี้แนะ ให้คำแนะนำในการปรับปริญญานิพนธ์เล่มนี้ด้วยความ รักและเมตตา

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่มอบทุนการนำเสนองานวิจัย International Conference on Education, Psychology, and Learning – Fall session, 10-12 November 2015, Nagoya Congress Center, Nagoya, Japan เพื่อการเผยแพร่และเป็นประโยชน์ ในการพัฒนางานวิจัยของตนเอง

ขอขอบพระคุณ ผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ ที่กรุณาให้ความ ช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย รวมทั้งขอขอบคุณเด็กปฐมวัยปีที่ 3 ที่มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเข้าร่วมโปรแกรม

ขอขอบคุณนายพิชานัน ปกรณ์ศิริ นางสาวพันทิพา เย็นญา และผู้มีพระคุณทุกท่านที่ ไม่ได้กล่าวนาม ที่มีส่วนในการช่วยเหลือ สนับสนุนให้งานปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ ครอบครัวที่เป็นกำลังใจสำคัญและมอบโอกาสที่สำคัญทางการศึกษา ตลอดจนเพื่อนนิสิตปริญญาโท จิตวิทยาการศึกษาปี 2556 พี่น้องและเพื่อนทุกคนที่คอยห่วงใย และ ให้กำลังใจในการศึกษาตลอดมา จนทำให้งานปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วง เป็นผลให้เกิดความ เจริญทางสติปัญญาและสังคม

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณผู้เขียนเอกสารและตำราทุกฉบับ ที่ผู้วิจัยได้ใช้ประกอบการ ศึกษา ตลอดจนนำมาอ้างอิงในงานวิจัยฉบับนี้ คุณค่าและประโยชน์จากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอ น้อมบูชาแก่บิดา มารดา ครูอาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ ในวันนี้

ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง
ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย
ของ
ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปรินทร์ ชัยวิสุทธิทางกูร)
วันที่ เดือน พ.ศ. 2559

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษา

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน)

(รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์มณี)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสนา จุลรัตน์)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่)

.....กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ ลังกา)

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
บทนำ.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากร.....	4
กลุ่มตัวอย่าง.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ.....	27
เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทสมมติ (Role Playing).....	28
การประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาในการสร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย.....	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในและต่างประเทศ.....	42
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	44
สมมติฐานของการวิจัย.....	45
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	46
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	46
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การกำหนดแบบแผนและการดำเนินการทดลอง.....	52
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	53
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	53

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	63
สรุปผลการวิจัย.....	64
อภิปรายผล.....	65
ข้อเสนอแนะ.....	72
 บรรณานุกรม.....	73
 ภาคผนวก.....	80
ภาคผนวก ก รายชื่อและหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ.....	81
ภาคผนวก ข ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC).....	89
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	95
 ประวัติย่อผู้วิจัย.....	149

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับ ความหมายหรือพฤติกรรมของความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย.....	10
2 แสดงคุณลักษณะทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และมาตรฐานตัวบ่งชี้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	12
3 แสดงคุณลักษณะทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี พัฒนาการด้านสังคม และมาตรฐานตัวบ่งชี้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย.....	14
4 แสดงคุณลักษณะ มาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดั่งามทางด้านสังคมของ เด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจและสังคม และมาตรฐาน ตัวบ่งชี้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยแยกตามมาตรฐาน.....	15
5 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับ แนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย.....	25
6 แสดงขอบเขตกิจกรรมบทบาทสมมติ.....	30
7 แบบแผนการทดลอง One Group Pretest – Posttest Design.....	52
8 กิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ.....	56
9 แสดงการประยุกต์ทฤษฎีทางจิตวิทยาในการสร้างและพัฒนาโปรแกรมความเห็นอก เห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ.....	57
10 ตัวอย่างกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ.....	58
11 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจ ก่อนและหลังการเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ของเด็กปฐมวัย.....	59
12 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจ ก่อนและหลังการเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ของเด็กปฐมวัยแบบรายด้าน.....	61
13 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจจาก แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจในการเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดยใช้บทบาทสมมติของ.....	61

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ.....	90
15 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ.....	92
16 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของ โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ.....	94

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	45
2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกความเห็นอกเห็นใจรายสัปดาห์.....	62

บทที่ 1

บทนำ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทของสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546) เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ช่วงชีวิตกำลังเปิดประตูสู่โลกกว้าง ประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ รอบตัวยังค่อนข้างน้อย ดังนั้นเด็กในวัยนี้จึงเป็นรากฐานแห่งการปลูกฝังสิ่งที่ดีงาม เพราะเด็กเรียนรู้และจดจำสิ่งต่างๆ ได้ดี และซึมซับพฤติกรรมต่างๆ โดยการเลียนแบบจากบุคคลรอบข้าง หากเราสามารถหล่อหลอมให้เด็กในช่วงนี้มีพฤติกรรมที่ดีงาม มีคุณธรรม รู้จักการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างเห็นอกเห็นใจและเอื้ออาทร เด็กๆ ก็จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย เป็นอีกทักษะชีวิตที่ถูกกำหนดไว้ในทักษะของผู้เรียนศตวรรษที่ 21 และเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของผู้เรียนที่ถูกเพิ่มเข้ามาในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2557 ในพัฒนาการด้านสังคมในเด็กปฐมวัยที่พึงมี สามารถสร้างให้เกิดได้ในเด็กก่อนวัยเรียน และสามารถเริ่มต้นการพัฒนาได้ตั้งแต่ช่วงสามปีแรกของชีวิต (Smith; & Charles. 2013: 76) ซึ่งถือว่าความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นทักษะสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน เป็นลักษณะที่รู้จักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา สามารถที่จะเรียนรู้ความต้องการความรู้สึกของผู้อื่นในสังคม เรียนรู้ที่จะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน โดยเฉพาะกิจกรรมประเภทกลุ่ม ซึ่งทักษะนี้เป็นความสามารถด้านทักษะทางสังคมที่จำเป็นอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ทั้งในครอบครัว งานอาชีพและสังคมทั่วไป เพราะเรานั้นไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ในการพบปะและสร้างสัมพันธภาพกับผู้คนที่อยู่รอบข้าง (นันทา สุรักษา. 2543: 143) อันจะเป็นพื้นฐานสังคมที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้มนุษย์สามารถปรับตัวได้ดีเมื่ออยู่ในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งความเห็นอกเห็นใจ เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิต เพราะจะทำให้เราเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข (จิตราภรณ์ ทองกวด. 2555: 10) อีกทั้ง โกลแมน (Goleman. 1998: 137-138) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจนั้นเป็นรักษาและการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น เข้าใจผู้อื่น และสามารถที่จะตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม โดยเด็กจะแสดงออกมาในรูปแบบพฤติกรรมการแบ่งปัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรู้จักปล่อยปณโยนผู้อื่น เป็นต้น

การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยนั้นสามารถทำได้มากมายหลากหลายวิธี ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับเด็กนั้น ถือว่าเป็นทักษะและสิ่งที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ ในการพัฒนาเด็กในช่วงอายุ 3 ปี เป็นต้นไป ผู้ใหญ่หรือบุคคลรอบข้างนั้นจำเป็นต้องมีการพูดคุยหรือสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกของเด็กในสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างทันทีที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น (Lawrence. 2013) สอนให้เด็กรู้จักอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น สอนให้เด็กเข้าใจอารมณ์ ส่งเสริมให้เด็กเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างเสริมพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ (Sandra. 2013) พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กต้องเปิดมุมมองทำตัวเป็นแบบอย่างไม่ใช้การบังคับจะเป็นสิ่งที่จะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการตอบสนองต่อความเห็นอกเห็นใจจากเด็กๆ ได้เป็นอย่างดี สอนโดยยกตัวอย่างและเป็นแบบอย่าง (Allison. 2012) จะช่วยส่งเสริมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โซเฟียและคณะ (2013: 247-264) ได้ศึกษาผลการปรับความเข้าใจเข้าเด็กเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยใช้โปรแกรมการจัดการกับอารมณ์ของพ่อแม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของพ่อแม่เด็ก ที่มีลูกอายุ 4 – 5.11 ปี ที่ลูกมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยมีการส่งเสริมการฝึกการตระหนักรู้ในอารมณ์ ความเห็นอกเห็นใจ รวมทั้ง พฤติกรรมเด็ก พบว่าเมื่อพ่อแม่มองข้ามทางด้านอารมณ์น้อยลง รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของลูกมากขึ้นมี ความเห็นอกเห็นใจเพิ่มมากขึ้น และมีการปรับปรุงทักษะการฝึกสังเกตอารมณ์ ส่งผลให้ปัญหาพฤติกรรมเด็กลดลง

จากการที่ผู้วิจัยได้สังเกตเด็กปฐมวัยผ่านกิจวัตรประจำวันในโรงเรียน พบว่าเด็กปฐมวัยนั้นมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น รู้จักการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งข้อมูลการสังเกตสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคุณครูปฐมวัยโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ แต่ทั้งนี้ทางโรงเรียนอยากจะปลูกฝังและพัฒนาให้เด็กปฐมวัยนั้นมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นให้ดียิ่งขึ้น โดยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นนี้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนที่ต้องการพัฒนาให้กับเด็กคือ “สังคมแห่งรักและเมตตา” จากการสัมภาษณ์คุณครูระดับปฐมวัยนั้นได้เสนอว่า เด็กระดับปฐมวัยปีที่ 3 นั้น เป็นระดับชั้นที่มีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่ควรพัฒนา เนื่องจากเป็นช่วงที่เด็กกำลังจะเข้าสู่ช่วงประถมศึกษาตอนต้นเริ่มที่จะมีเหตุผลและเริ่มที่จะเล่นเป็นกลุ่ม และมีเด็กปฐมวัยปีที่ 3 บางคนควรได้รับการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจเพิ่มขึ้น ประกอบกับประสบการณ์ของผู้วิจัยเองที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในเด็กปฐมวัยปีที่ 3 ได้สังเกตพบว่าโดยพื้นฐานนั้นเด็กเริ่มรู้จักที่จะแบ่งปัน รู้จักการช่วยเหลือผู้อื่น มีเหตุผลมากขึ้นรู้จักการให้อภัย ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น เริ่มรู้จักการทำงานเป็นกลุ่ม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยปีที่ 3 เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้เด็กมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากยิ่งขึ้น

บทบาทสมมติ (Role Playing) สำหรับเด็กปฐมวัยแล้วบทบาทสมมติเป็นการทดลองให้เด็กได้สวมบทบาทผู้อื่น เพื่อให้ได้รับรู้ถึงความรู้สึก และอารมณ์ในบทบาทของผู้อื่นๆ และเปลี่ยนแปลงความคิดของตนได้อย่างมีเหตุผล เป็นเทคนิคทางอารมณ์ภายใต้แนวความคิด การเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมโดยเน้นที่กระบวนการทางปัญญา ประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนแปลงการตอบสนองอารมณ์ และพฤติกรรมของบทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอนให้ผู้เรียนได้แสดงออก ตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น (ทิสนา แคมมณี. 2519) แสดงบทบาทตามที่สมมติขึ้นเทียบเคียงกับ สภาพที่เป็นจริง ตามลักษณะที่ผู้แสดงบทบาทเข้าใจเพื่อให้ผู้ดูเกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น หลักสำคัญของการสอนแบบนี้ก็คือการแสดงที่ทำให้ผู้ดูเห็นจริงคล้อยตามบทบาทนั้นไปด้วย ซึ่งในการเล่นบทบาทสมมตินั้นเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ จากงานวิจัยความเห็นอกเห็นใจ ธรรมนันทิกา แจ่มสว่ง (2547) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วย บทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏ สงขลา พบว่านักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ มีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบการ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ กับเพศที่มี ต่อจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับ พอลซ่า และคณะ (2015) ได้ศึกษาทดสอบความสัมพันธ์ของภาวะความรู้สึกลึกซึ้งของเด็กก่อนวัยเรียนและพฤติกรรม การแบ่งปัน โดยมีกลุ่มเด็กหญิงชาวเยอรมัน อายุ 5 ปี จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยให้เข้าร่วม การแสดงแบบละครจำลอง และการเล่นเกมคำศัพท์ ซึ่งพบว่าเด็กมีแนวโน้มในการแบ่งปันโดยพยายาม และใช้เวลาแม้จะเป็นบุคคลที่เด็กไม่ชอบหรือคนแปลกหน้าก็ตาม ซึ่งให้เห็นว่าการจัดวางบทบาท ภาระหน้าที่นั้นสามารถพัฒนาพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจในเด็กก่อนวัยเรียนได้

ความสำคัญและเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยคิดว่าบทบาทสมมตินั้นจะเป็นเทคนิคใน การสร้างโปรแกรมเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยได้ เด็กจะได้เรียนรู้ผ่านการเล่น นอกจากทางผู้วิจัยจะสร้างเป็นโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติแล้ว ผู้วิจัยยังได้ นำเอาพื้นฐานการเรียนรู้จิตวิทยาการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ในส่วนต่างๆ ของโปรแกรม ทั้งนี้เพื่อให้ ครูผู้สอนได้นำโปรแกรมไปประยุกต์ใช้พัฒนาเด็กให้มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งเป็นทักษะทางสังคมที่ สามารถนำจัดโปรแกรมการจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมในชั้นเรียน ส่งเสริมเด็กปฐมวัยให้มี พัฒนาการอย่างสมวัยเป็นไปตามที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 และสอดคล้องกับ ทักษะชีวิตของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อันจะเป็นพื้นฐานในการปรับตัวให้เด็กนั้นสามารถดำรงชีวิต อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจก่อนและหลังการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงแนวทางในการสร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ผู้วิจัยคาดว่าจะได้ประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน คุณครู ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก รวมทั้งผู้ที่ปฏิบัติงานในด้านการพัฒนาเด็ก สามารถนำโปรแกรมในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัยนี้ ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่เด็กและวงการการศึกษาต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จำนวน 137 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จำนวน 15 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นเด็กที่มีค่าคะแนนความเห็นอกเห็นใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย
2. ตัวแปรตาม คือ ความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 การแบ่งปัน
 - 2.2 การช่วยเหลือผู้อื่น

ระยะเวลาในการทดลอง

การศึกษานี้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มการทดลอง โดยให้กลุ่มการทดลองเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้

บทบาทสมมติ เป็นเวลา 12 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ใน วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 10.30 – 11.00 น.

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เพื่อความเข้าใจเฉพาะสำหรับงานวิจัยไว้ดังนี้

1. **ความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย** หมายถึง การที่เด็กปฐมวัยมีความเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่นในสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความห่วงใยที่สะท้อนออกมาทางการแสดงสีหน้า คำพูดพลบโยน การซึมซับความสามารถของตนเองและผู้อื่นเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ปฏิบัติตนไม่ให้อื่นเสียใจ สามารถรับรู้ถึงอารมณ์และทราบความต้องการของผู้อื่นได้เมื่อประสบปัญหาหรือสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งการเอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างเหมาะสมกับวัย โดยความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1.1 **การแบ่งปัน** หมายถึง เด็กสามารถรู้จักการมีน้ำใจเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นได้ ได้แก่ การแบ่งขนมให้เพื่อน การแบ่งหรือให้เพื่อนยืมสิ่งของที่เพื่อนไม่มี

1.2 **การช่วยเหลือผู้อื่น** หมายถึง เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่ได้บอกกล่าวหรือเรียกร้อง ได้แก่ เมื่อเห็นเพื่อนหรือคุณครูถือของก็รีบเข้าไปช่วยเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ต้องขอร้อง

2. **โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ (Role Playing)** หมายถึง รายละเอียดแนวทางในการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจให้กับผู้เข้าร่วมโปรแกรมโดยผ่านกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยโปรแกรมนั้นประกอบไปด้วยการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ 2 ด้าน ได้แก่ การแบ่งปันและการช่วยเหลือผู้อื่น ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที ส่วนประกอบของโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจประกอบด้วย

2.1 ชื่อโปรแกรม : โปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

2.2 หลักการและเหตุผล : สำคัญที่ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้รับในแต่ละกิจกรรม ในการเข้าร่วมโปรแกรม ที่จะพัฒนาความเห็นอกเห็นใจทั้งด้านการแบ่งปันและด้านการช่วยเหลือผู้อื่นโดยใช้บทบาทสมมติ ช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่หาทางแก้ปัญหา ปรับพฤติกรรมและรู้จัก ตัดสินใจอย่างธรรมชาติ ซึ่งขอบเขตของบทบาทสมมติในโปรแกรมนั้นแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อคือ ผู้สวมบทบาท (Role -Player) สถานการณ์(Situation) และการเรียนรู้ (Learning) โดยทั้งนี้ในส่วนของการโปรแกรมยังมีการประยุกต์ใช้หลักการทางจิตวิทยาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดความคงทน

ต่อการเรียนรู้และพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ ได้แก่ กฎแห่งความพร้อมของ ธอร์นไคด์ แนวคิด
อวกาศของเลวิน กฎแห่งการฝึกหัดของธอร์นไคด์ การเสริมแรงทางบวกของ สกินเนอร์ และกฎแห่ง
การกระทำสุดท้ายของกัทธรี

2.3 จุดมุ่งหมายของโปรแกรม : เพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย โดยใน
โปรแกรมมีการระบุวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมในโปรแกรมแต่ละครั้ง ที่สามารถนำไป
ประเมินผลผู้เข้าร่วมโปรแกรมหลังจากเสร็จสิ้นในการปฏิบัติกิจกรรม

2.4 ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

2.4.1 ขั้นนำเข้าสู่อะกักรรรม

ในขั้นนี้เป็นการนำผู้เข้าร่วมโปรแกรมเข้าสู่อะกักรรรม โดยกิจกรรมที่เป็นขั้นนำนั้น
ในโปรแกรมนี้ ได้แก่ การท่องคำคล้องจอง การร้องเพลง ที่สอดคล้องกับบทบาทสมมติ

2.4.2 ขั้นดำเนินกิจกรรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

เป็นขั้นที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติเล่นกิจกรรมบทบาทสมมติตามสถานการณ์
จำลอง ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นตามฐานทฤษฎีรูปแบบบทบาทสมมติของ Morry van Ment (1999) ที่
ประกอบไปด้วยผู้สวมบทบาท สถานการณ์จำลองอย่างง่าย การมีส่วนร่วมและการสังเกตผู้อื่น ใน
สถานการณ์ที่ส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจ โดยในการดำเนินกิจกรรมนั้นผู้วิจัยได้ให้ผู้เข้าร่วมได้มี
โอกาสเป็นอาสาสมัครในการแสดงแต่ละครั้งตามข้อตกลง โดยกิจกรรมมีการกำหนดบทบาท
และมีการให้ผู้เข้าร่วมวิจัยได้ซักซ้อม จากนั้นก็จะร่วมกันแสดงบทบาทสมมติตามสถานการณ์ มีการ
แลกเปลี่ยนสนทนากล่าวการเรียนรู้จากตัวแบบสถานการณ์ และเล่าเรื่องผ่านการวาดภาพที่จะสะท้อนให้
เห็นการเรียนรู้ในการเข้าร่วมโปรแกรมแต่ละครั้ง

2.4.3 ขั้นสรุปกิจกรรม

ขั้นนี้จะเป็นขั้นที่ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้ร่วมสนทนาจากกิจกรรมใน
โปรแกรมที่ได้ปฏิบัติ สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์และการกระทำของตัวละครต่างๆ เพื่อสรุปประเด็น
สำคัญที่ได้รับจากการจัดกิจกรรม และเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้สอบถามและเล่าเรื่อง
ผ่านการวาดภาพที่จะสะท้อนให้เห็นการเรียนรู้ในการเข้าร่วมโปรแกรมแต่ละครั้ง

2.5 การประเมินผล

เป็นขั้นที่ผู้วิจัยประเมินผู้เข้าร่วมโปรแกรมทุกครั้งว่าเป็นไปตามเป้าหมายวัตถุประสงค์
ในการเข้าร่วมโปรแกรมหรือไม่ ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยก็มีการประเมินผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยเก็บข้อมูลจาก
การสังเกต การสนทนาตอบคำถาม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม รวมทั้งมีการประเมินเก็บ
ข้อมูลจากใบงานสะท้อนกิจกรรมการเล่าเรื่องผ่านการวาดภาพหลังจากที่ได้ปฏิบัติกิจกรรมเสร็จ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอโดยแบ่งสาระสำคัญออกเป็นหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 1.1 ความหมายของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
 - 1.2 ความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย
 - 1.3 ทฤษฎีและพฤติกรรมทางสังคมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย
 - 1.4 แนวทางการเสริมสร้าง พัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ
 - 2.1 ความหมายของโปรแกรมที่ใช้ในการสอนหรือพัฒนา
 - 2.2 ส่วนประกอบของโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ
 - 2.3 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทสมมติ (Role Playing)
 - 2.4 การประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาในการสร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในและต่างประเทศ
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

1.1 ความหมายของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

การศึกษารวบรวมความหมายของความเห็นอกเห็นใจ จากเอกสารพบต่างๆ พบว่ามีผู้ให้ความหมายของการเห็นอกเห็นใจผู้อื่นไว้ในหลายทัศนะ มีดังนี้

ลูค มีแกน (Luke Meekan. 2013: 26) ได้ให้ความหมายว่า การเห็นอกเห็นใจ ไม่ได้เกิดจากพื้นฐานการรับรู้ แต่จะสร้างมาจากการตอบสนอง ความจริงแล้ว เด็กมักจะตอบสนองจากความเจ็บปวดและสิ่งที่ตนชื่นชอบ ก่อนที่พวกเขาจะรับรู้แล้วเข้าใจ การตอบสนองความรักก็เป็นพื้นฐานของการเห็นอกเห็นใจ ไม่ใช่แค่อารมณ์ แต่ยังเป็นประสบการณ์ทางด้านร่างกายอีกด้วย เช่น ความเจ็บปวด การจับต้อง หรือ การจุกจิก ซึ่งประสบการณ์ในที่นี้ คือ การเข้าใจโดยอัตโนมัติจากผู้สังเกตการณ์โดยปราศจากการปรุงแต่งกับการรับรู้

กรณีการ พันทอง (2550: 9) ได้ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจคือ ความสามารถในการรับรู้ถึงความรู้สึกนึกคิดอารมณ์ของผู้อื่นโดยอาศัยประสบการณ์ที่เหมือนกับของตนเองมาคาดคะเนพฤติกรรมและอารมณ์ของผู้อื่น

จิตรภรณ์ ทองกวอด (2555: 8) ได้ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นการตระหนักรู้ถึงความรู้สึกความห่วงใยและความต้องการของผู้อื่น โดยสามารถคาดเดาในการสังเกตภาษาพูดและท่าทางที่

วิลาสลักษณ์ ชวัลลี (2543: 74) ได้ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจว่าเป็นการตอบสนองทางอารมณ์ที่เนื่องมาจากการตระหนักรู้ถึงสถานการณ์หรือสภาพอารมณ์ของอีกคนหนึ่งที่กำลังหรือเหมือนกับที่บุคคลนั้นรับรู้ว่าเขาเคยมีประสบการณ์มาก่อน รวมถึงการคำนึงถึงผู้อื่นและต้องการที่จะเอื้อเฟื้อ แบ่งปันผู้อื่น

มนัส บุญประกอบ (2543: 217) ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจเป็นความสามารถที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา ตระหนักรู้ถึงสิ่งที่คนอื่นกำลังรู้โดยไม่จำเป็นต้องมาบอกให้ทราบในคำพูด นอกจากน้ำเสียง ท่าทาง และการแสดงออกทางสีหน้า ซึ่งปัจจัยนี้ถูกสร้างขึ้นมาจากการตระหนักรู้ตนเองที่กำลังทำให้เหมาะกับอารมณ์ของตนเองซึ่งทำให้ง่ายต่อการที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นได้

ทศพร ประเสริฐสุข (2543: 109) ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจใฝ่บริการ และสามารถแสดงออกทางอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม

เทอดศักดิ์ เดชคง (2545: 100) ได้ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจเป็นการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังประสบกับเหตุการณ์ต่างๆ

ปิยลักษณ์ พุกษะวัน (2554: 243) ได้ให้ความหมายว่า ความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยหมายถึง การเอาใจเขามาใส่ใจเรา เป็นการศึกษาที่เด็กปฐมวัยเข้าใจความคิดความรู้สึกและการกระทำของผู้อื่น ในสถานการณ์ที่ผู้อื่นเผชิญอยู่ โดยการสวมบทบาทผู้อื่นให้การเผชิญสถานการณ์นั้นๆ โดยการพูดหรือกระทำการบางอย่างเพื่อให้กำลังใจผู้อื่น ปลอบโยนผู้อื่น เมื่อเขามีความทุกข์ และแสดงความชื่นชมความสามารถ และการกระทำดีของผู้อื่น

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความหมายดังกล่าวผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา โดยในทางปฐมวัยนั้น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นถือเป็น พฤติกรรมทางสังคมที่เด็กปฐมวัยนั้นแสดงออกต่อบุคคลอื่น อาทิ ปลอบโยนผู้อื่น เมื่อเขามีความทุกข์ และแสดงความชื่นชมความสามารถ และการกระทำดีของผู้อื่น

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับความหมายหรือพฤติกรรมของความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่าเป็นอย่างไร ซึ่งผลการสัมภาษณ์มีดังนี้

นุจะรี พิมพ์เขต (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประสบการณ์วิชาชีพครูในการสอนเด็กปฐมวัย ได้แสดงความคิดเห็นว่าความเห็นอกเห็นใจ เป็นความเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่น โดยการแสดงออกถึงความห่วงใยที่สะท้อนออกมาทางการแสดงสีหน้า คำพูดพลบปาก หรือการกระทำ ด้วยการช่วยเหลือเพื่อนตามความสามารถของตนเอง เช่น ปลอมเพื่อนเมื่อเพื่อนร้องไห้แบ่งขนมให้เพื่อน ความเห็นอกเห็นใจเป็นพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจที่ต่อยอดออกมาเป็นความรู้สึกเรื่องของศีลธรรม หากเด็กวัยนี้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นย่อมแสดงให้เห็นถึงการบ่มเพาะจิตใจที่อ่อนโยนและดีงามในตัวเด็ก เป็นสิ่งที่ควรปลูกฝังตั้งแต่วัยปฐมวัยเพื่อเป็นพื้นฐานในการอยู่ร่วมกับคนในสังคมต่อไป

รุ่งรพี สุมาลย์กุล (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประสบการณ์วิชาชีพครูในการสอนเด็กปฐมวัย ได้แสดงความคิดเห็นว่าความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่า คือการที่เด็กรู้จักให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อน พี่ น้อง หรือครูที่เขาพบว่า กำลังอยู่ในเหตุการณ์ที่ทุกข์ทรมาน ทุกข์ใจ เช่น เห็นน้องอ.1 หกล้ม ก็พยุงน้องขึ้น ปลอมน้องที่ร้องไห้ พาไปหาครูที่ห้องพยาบาล เห็นหุ่นยนต์ของเพื่อนแขนหลุด และช่วยต่อให้ เป็นต้น ความเห็นอกเห็นใจจะแสดงออกเมื่อเด็กได้รับรู้ความทุกข์ใจ ทุกข์ทรมานของผู้อื่น และมีใจเมตตา อยากยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือ ช่วยเหลือคุณครู ช่วยเหลือเพื่อน แบ่งปันสิ่งของหรือขนมที่มีให้เพื่อน

พุทธรักษา ก้อนแก้ว (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประสบการณ์วิชาชีพครูในการสอนเด็กปฐมวัย ได้แสดงความคิดเห็นว่าความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย คือ การที่เด็กรู้จักเห็นใจผู้อื่น เข้าใจว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร เช่น เห็นเพื่อนหรือคุณครู ยกของมาหนักก็รีบเข้ามาช่วย เห็นเพื่อนกำลังเศร้าร้องไห้ก็เข้ามาพูดปลอบใจลูบหลังไม่ให้เพื่อนเศร้า รู้จักเสียสละแบ่งปัน ซึ่งเมื่อเด็กรู้จักที่จะเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแล้ว เด็กก็สามารถที่จะปรับตัวในการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มได้ดี จะยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ทำงานกลุ่มก็จะสำเร็จ ไม่มีการทะเลาะกัน

ผายวารี ประภาสวดี (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย แสดงความคิดเห็นว่าความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย คือ พื้นฐานทางจริยธรรมของเด็กปฐมวัยที่สามารถพัฒนาเป็นจริยธรรมขั้นสูงได้ ซึ่งสามารถแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบต่างๆ เช่น การแบ่งปันสิ่งของ การเข้าไปช่วยเหลือผู้อื่น การให้หรือเสียสละของของเราให้ผู้อื่นที่ต้องการมากกว่า เป็นต้น รวมทั้งการที่เด็กจะแย่งกันเป็นที่รักของครู ของพ่อแม่ เด็กก็จะเริ่มเรียนรู้การปฏิบัติตนไม่ให้คนที่เขารักนั้นร้องไห้หรือเสียใจ

นภารัตน์ เปรมปรีชากุล (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย แสดงความคิดเห็นว่าความเห็นอกเห็นใจของเด็กปฐมวัย (Understanding) คือความสามารถที่เด็กจะรับรู้และเข้าใจความรู้สึกหรือความต้องการของผู้อื่น และสามารถแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อความรู้สึกดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสามารถพัฒนาไปจนถึงการยอมรับความรู้สึกของผู้อื่นที่อาจแตกต่างไปจากความคิดของเรา เป็นการมองความรู้สึกในมุมของผู้อื่น โดยที่เด็กจะพูดหรือกระทำบางอย่างเพื่อให้กำลังใจเพื่อน ปลอบโยนผู้อื่น เมื่อเห็นว่าผู้อื่นกำลังมีความทุกข์ และแสดงความชื่นชมความสามารถของผู้อื่น รวมไปถึงการรู้จักการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักการให้และการรับ หรือเรียกว่าการแบ่งปันนั่นเอง

ตาราง 1 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับความหมายหรือพฤติกรรมของความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย

ผู้ทรงคุณวุฒิ	ความหมายหรือพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย					
	การแบ่งปัน	การช่วยเหลือผู้อื่น	การปลอบโยนเมื่อผู้อื่นทุกข์	การชื่นชมความสามารถของตนเองและผู้อื่น	ผู้นำผู้ตามที่ดี	ปฏิบัติตนไม่ให้ผู้อื่นเสียใจ
นุจรี พิมพ์เขต		✓	✓			
รุ่งรพี สุมามาลย์กุล	✓	✓	✓			
พุทธรักษา ก้อนแก้ว	✓	✓			✓	
ฝ่ายวารี ประภาสะวัตติ	✓	✓			✓	✓
นภารัตน์ เปรมปรีชากุล	✓		✓	✓		
รวม	4	4	3	1	2	1

จากตาราง 1 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัย เกี่ยวกับแสดงความคิดเห็นความหมายหรือพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย สรุปได้ว่าความเห็นอกเห็นใจคือการที่เด็กมีความเข้าใจในอารมณ์ของผู้อื่นในสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ โดยพฤติกรรมที่แสดงออกโดยจะออกมาในรูปแบบการแบ่งปันสิ่งของ การช่วยเหลือผู้อื่น ความห่วงใยที่สะท้อนออกมาทางการแสดงสีหน้า คำพูดพลบปาก การซึมซับความสามารถของตนเองและผู้อื่น เป็นผู้นำผู้ตามที่ดี และปฏิบัติตนไม่ให้อีกคนหนึ่งเป็นที่รักเสียใจ แต่จะเห็นว่าจากการสัมภาษณ์พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจมากที่สุด คือ การแบ่งปัน และการช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการหลายท่านที่ว่า ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา การช่วยเหลือผู้อื่น ฯลฯ

1.2 ความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานของเด็กปฐมวัยในการเปิดตัวสู่โลกกว้าง การปลูกฝังเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น จึงได้มีผู้กล่าวถึงความสำคัญของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุป ดังนี้

นิโคลและเดเนียล (Nicole; & Deniel. n.d.: 2) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาด้านสังคมและอารมณ์ อันจะนำไปสู่การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล ซึ่งการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยนั้นก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นรากฐานความเห็นอกเห็นใจในช่วงวัยผู้ใหญ่

กรณิการ์ พันทอง (2550: 9) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจมีความสำคัญดังนี้

1. ความเห็นอกเห็นใจเป็นเครื่องมือที่ดีในการสร้างสัมพันธภาพ มีประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างบุคคลก่อให้เกิดความเข้าใจในบุคคลนั้น
 2. ความเห็นอกเห็นใจเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ไปสัมผัสพฤติกรรม ความรู้สึก และสิ่งที่บุคคลนั้นๆ กำลังพบประสบอยู่
 3. ความเห็นอกเห็นใจทำให้การสื่อสารราบรื่นเกิดเข้าใจซึ่งกันและกัน นำไปสู่การให้กำลังใจกันและกัน
 4. ความเห็นอกเห็นใจ เป็นการให้ความสนใจ ตั้งใจและเอาใจใส่รับฟังเรื่องราวต่างๆ
 5. ความเห็นอกเห็นใจ เป็นแนวทางการช่วยเหลือที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ
- ประภาพร มั่นเจริญ (2544: 3) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจนั้นเป็นหัวใจสำคัญที่ก่อให้เกิดการช่วยเหลือและความเอื้อเฟื้อผู้อื่นซึ่งเป็นแหล่งพลังทำให้เกิดการกระทำที่เป็นประโยชน์

วลัยรัตน์ วรรณโพธิ์ (2545: 17) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจ เป็นทักษะทางสังคมในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีการเอาใจเขามาใส่ใจเราเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น รวมถึงความสามารถในการคาดเดาว่าความรู้สึกผู้อื่น ซึ่งมี 2 ประการ คือ (1) ความเห็นอกเห็นใจเป็นทักษะและสามารถเรียนรู้ได้ (2) ความเห็นอกเห็นใจจำเป็นต่อการสร้างสัมพันธภาพในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จิตราภรณ์ ทองกวอด (2555: 10) กล่าวว่า ความเห็นอกเห็นใจ เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการดำรงชีวิตเพราะจะทำให้เราเข้าใจความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น คอยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสงบสุข

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 9-34) ได้ระบุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย โดยในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งให้เด็กพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อเด็กจบการศึกษาระดับปฐมวัย เด็กจะบรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมาย โดยได้กำหนดคุณลักษณะทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจและสังคม และมาตรฐานตัวบ่งชี้ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในการศึกษาเอกสารในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 พบว่าในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 นั้นได้กำหนดมาตรฐาน ไว้ 12 มาตรฐาน สภาพที่พึงประสงค์ที่สอดคล้องกับการเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้ถูกกำหนดไว้ในมาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ ที่ 2 และ ตัวบ่งชี้ที่ 3 ที่สถานศึกษาสามารถกำหนดขึ้นมาโดยอ้างอิงเทียบจากคุณลักษณะตามวัยในหลักสูตรการศึกษา รวมทั้งสอดคล้องกับคุณลักษณะของผู้เรียนที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานที่ 1 ตัวบ่งชี้ที่ 4 และมาตรฐานที่ 7 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 2 แสดงคุณลักษณะทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจ และมาตรฐานตัวบ่งชี้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

อายุ พัฒนาการ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
2. ด้านอารมณ์และจิตใจ 2.1 การแสดงออกทางด้าน อารมณ์	- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจ และได้คำชม - แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก	- ชอบท้าทายผู้ใหญ่ - เริ่มควบคุมอารมณ์ได้บางขณะ	- รักครู / ผู้สอน - ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นมีเหตุผล
2.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง และผู้อื่น	- เริ่มรู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง - เริ่มรู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ	- รู้บทบาทหน้าที่ของตนเอง - รู้จักเลือกเล่นสิ่งที่ตนชอบ สนใจ - เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น	- รู้บทบาทหน้าที่ของตนเองและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย - รู้จักเลือกเล่น ทำงาน ตามที่ตนชอบ สนใจและทำได้ - เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น

ตาราง 2 (ต่อ)

พัฒนาการ อายุ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
2.3 คุณธรรมและจริยธรรม	- เริ่มแสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นเมื่อไม่พอใจ - เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็นของตนเองและสิ่งใดเป็นของผู้อื่น - เริ่มรู้จักเก็บของเล่น - เริ่มรู้จักการรอคอย - เริ่มตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ ได้	- แสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน - ไม่แย่งหรือหยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง - รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่ - รู้จักการรอคอยอย่างเหมาะสมกับวัย - รู้จักการตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น	- แสดงความรักเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่างๆ - ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ - ไม่หยิบของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง - รู้จักเก็บของเล่นเข้าที่ - รู้จักการรอคอยและเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง - รู้จักการตัดสินใจในเรื่องง่ายๆ และเริ่มเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้น

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 11.

จากตาราง 2 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ได้กำหนดพัฒนาการทางด้านอารมณ์จิตใจ ในข้อ 2.3 จะเห็นว่าเด็กอายุ 4 ปีและ 5 ปี นั้นสามารถแสดงความรักเพื่อนและสัตว์เลี้ยง ไม่ทำร้ายผู้อื่นและไม่ทำให้ผู้อื่นเสียใจ จากพัฒนาการที่ระบุข้างต้น เป็นประเด็นสำคัญสำคัญในการที่ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะทางสังคมเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาเด็กมีคุณลักษณะตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการศึกษาชาติในทิศทางเดียวกัน

ตาราง 3 แสดงคุณลักษณะทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี พัฒนาการด้านสังคม และมาตรฐานตัวบ่งชี้ในการจัดการศึกษาปฐมวัย

อายุ พัฒนาการ	อายุ 3 ปี	อายุ 4 ปี	อายุ 5 ปี
3. ด้านสังคม 3.1 การแสดงออกทางด้านอารมณ์	- ล้างมือได้ - รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง - เริ่มรู้จักใช้ห้องน้ำ	- แต่งตัวได้ - รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง โดยไม่หกเลอะเทอะ - รู้จักทำความสะอาดหลังจากเข้าห้องน้ำห้องส้วม	- เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้ และแต่งตัวได้ - ใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ในการรับประทานอาหารได้ - ทำความสะอาดร่างกายได้
3.2 ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น	- ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น) - ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง - เริ่มปฏิบัติตามกฎ กติกาต่างๆ - รู้จักทำงานที่ได้รับมอบหมาย	- เล่นร่วมกับผู้อื่นได้ - เริ่มช่วยเหลือผู้อื่น - ปฏิบัติตามกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกัน - มีความรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	- เล่นหรือทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ - รู้จักการให้และการรับ - ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสถานศึกษา - ตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ
3.3 คุณธรรมและจริยธรรม	- เริ่มรู้จักแสดงความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ไม่ทำลายสิ่งของเครื่องใช้	- รู้จักแสดงความเคารพ - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - รักษาสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน	- แสดงความเคารพได้เหมาะสมกับโอกาส - ทิ้งขยะได้ถูกที่ - ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 12.

จากตาราง 3 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ได้กำหนดพัฒนาการทางด้านสังคมในข้อ 3.2 จะเห็นว่าเด็กอายุ 4 ปีและ 5 ปี นั้นสามารถเริ่มที่จะช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการแบ่งปัน จากพัฒนาการที่ระบุข้างต้น เป็นประเด็นสำคัญสำคัญในการที่ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะทางสังคมเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัย เพื่อพัฒนาเด็กมีคุณลักษณะตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการศึกษาชาติในทิศทางเดียวกัน

ตาราง 4 แสดงคุณลักษณะ มาตรฐานคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่พึงมีทางด้านสังคมของ
เด็กปฐมวัยช่วงอายุ 3-5 ปี พัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจและสังคม และมาตรฐานตัวบ่งชี้
ในการจัดการศึกษาปฐมวัยแยกตามมาตรฐาน

มาตรฐานที่ 4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

ตัวอย่างตัวบ่งชี้	ตัวอย่างสภาพที่พึงประสงค์		
	3 ปี	4 ปี	5 ปี
ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีวินัยในตนเองและมี ความรับผิดชอบ	เริ่มรู้จักเก็บของเล่น ของใช้	เก็บของเล่น ของใช้ เข้าที่ได้	จัดเก็บของเล่นของใช้ เข้าที่ได้เรียบร้อย
	ทำงานที่ได้รับ มอบหมาย	รับผิดชอบงานที่ได้รับ มอบหมายจนสำเร็จ	มุ่งมั่นที่จะทำงานให้ สำเร็จด้วยตนเอง
ตัวบ่งชี้ที่ 2 ซื่อสัตย์สุจริตและ ยอมรับความผิดพลาด ของตนเองและผู้อื่น	เริ่มรู้ว่าของสิ่งใดเป็น ของตนเองและสิ่งใด เป็นของผู้อื่น	ไม่แย่งหรือหยิบของ ผู้อื่นมาเป็นของตนเอง	ไม่หยิบของผู้อื่นมา เป็นของตนเอง
	เริ่มรู้จักการขอโทษ	รู้จักขอโทษและให้อภัย	รู้จักขอโทษและให้อภัย
ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีความเมตตากรุณา และช่วยเหลือแบ่งปัน	เริ่มแสดงความรัก เพื่อนและสัตว์	แสดงความรักเพื่อน และสัตว์เลี้ยง	แสดงความรักเพื่อน และเด็กที่เล็กกว่าและ สัตว์ต่างๆ
	เริ่มแบ่งปันสิ่งของ	แบ่งปันและเริ่ม ช่วยเหลือผู้อื่น	แบ่งปันและให้ความ ช่วยเหลือผู้อื่น
ตัวบ่งชี้ที่ 4 รู้จักประหยัด	ไม่ทำลายสิ่งของ เครื่องใช้	รักษาสินของที่ใช้ ร่วมกัน	รู้จักใช้สิ่งของ/ เครื่องใช้/น้ำ/ไฟอย่าง ประหยัด

ที่มา: กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย*. หน้า 32.

จากตารางหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ได้กำหนดมาตรฐานตัวบ่งชี้ด้านสังคม ใน
มาตรฐานที่ 4 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ด้านความมีเมตตากรุณา และช่วยเหลือแบ่งปัน จะเห็นว่าเด็กอายุ 4 ปี
และ 5 ปี นั้นสามารถแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นได้ จากพัฒนาการที่ระบุข้างต้น เป็นประเด็นสำคัญ
สำคัญในการที่ครูจำเป็นต้องจัดกิจกรรมที่พัฒนาคุณลักษณะทางสังคมเหล่านี้ให้เกิดขึ้นในเด็กปฐมวัย
เพื่อพัฒนาเด็กมีคุณลักษณะตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
พุทธศักราช 2546 เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมายการศึกษาชาติในทิศทางเดียวกัน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับความสำคัญของการเห็นอกเห็นใจดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัยนั้น มีเครื่องมือสำคัญในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน ทำให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เข้าใจซึ่งกันและกัน สามารถเข้าใจความต้องการ และรับรู้ความรู้สึกอารมณ์ของผู้อื่น ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งถือเป็นพื้นฐานทางพฤติกรรมทางด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ที่ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง แต่เริ่มที่จะต้องเรียนรู้การปฏิบัติตนอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถส่งเสริมให้เด็กนั้นรู้จักแบ่งปัน ช่วยเหลือ และสามารถดำรงชีวิตในสังคม และความเห็นอกเห็นใจนี้เป็นพัฒนาการทางสังคมที่สำคัญที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ได้กำหนด คุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ว่าผู้เรียนปฐมวัย เมื่อเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาแล้ว นั้นต้องมีคุณลักษณะตามวัย เรียนรู้ทางพัฒนาการทางสังคมตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ที่กำหนด

1.3 ทฤษฎีและพฤติกรรมทางสังคมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

1.3.1 ทฤษฎีแนวคิดพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของ ฮอฟแมน (Hoffman)

จากการศึกษาเอกสารทฤษฎีพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยในเอกสารต่างๆ (ประภาพร แซ่เตียว. 2541: 11; Luke Meekan. 2013: 19-21; Nicole & Deniel. n.d.: 3-4) เกี่ยวกับทฤษฎีของฮอฟแมนที่ผู้วิจัยเน้นศึกษาช่วงอายุแรกเกิด จนถึงช่วงวัยเด็กตอนต้นโดยมีความสอดคล้องกัน ซึ่งสามารถสรุปพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยได้ ดังนี้

ฮอฟแมน (Hoffman. 2000) ได้กล่าวถึง 3 องค์ประกอบของการเห็นอกเห็นใจ ได้แก่ ความรู้สึกนึก การรับรู้ การเข้าใจ ซึ่ง 2 องค์ประกอบแรกจะเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ ซึ่งจะสร้างประสบการณ์ด้านการเห็นอกเห็นใจให้แก่เด็ก ความรักและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น จะคงอยู่ตั้งแต่ในครรภ์ วัยเด็ก และทั้งชีวิต องค์ประกอบด้านความรักถูกให้เพิ่มขึ้น ซึ่งจะรวมถึง การเจริญเติบโตในวัยเด็ก ผ่านขึ้นพัฒนาการการรับรู้ และ เด็กจะมีการพัฒนามากขึ้นจากการรับรู้ที่ซับซ้อนขึ้น เมื่อเด็กโตขึ้น การรับรู้จะถูกกระตุ้น จากประสบการณ์ที่ได้จากใครบางคน และไม่ใช้ประสบการณ์โดยตรง ดังนั้นความเห็นอกเห็นใจขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่คนนั้นรับรู้จากผู้อื่น ซึ่งจะขึ้นกับอายุและขั้นพัฒนาการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 Global empathy เป็นการพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในขั้นแรก เกิดขึ้นช่วงวัยทารก ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กจะแสดงพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจจากการที่เห็นบุคคลอื่นไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นใคร การที่เด็กทารกมีปฏิกริการร้องไห้ เด็กทารกจะมีการเลียนแบบความเศร้าของทารกอื่น เป็นกลไกการทำงานขั้นพื้นฐานของการกระตุ้นความรู้สึก โดยการร้องไห้เป็นการตอบสนองต่อเสียงร้องผู้อื่น รวมทั้ง ความกระฉับกระเฉง ซึ่งยากที่จะแยกแยะความแตกต่างว่าเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเพราะความเจ็บปวดการเลียนแบบการร้องไห้ ซึ่งการร้องไห้นั้นนอกจากการการเลียนแบบจากผู้อื่นแล้ว ยังถูกแสดงออกมาผ่านทางร่างกาย ผ่านอวัยวะต่างๆเพื่อที่จะให้บุคคลรอบข้างสังเกตเข้าใจได้ โดยระบบกลไกการเลียนแบบการร้องไห้บังคับถึงบทบาทของอวัยวะและการรับรู้ของร่างกาย ซึ่งจัดอยู่ในประสบการณ์ด้านความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เช่น เด็กหญิงอายุ 11 เดือน เห็นเด็กคนหนึ่งหกล้มร้องไห้ เด็กจะแสดงเหมือนกับตัวของเด็กหกล้มเจ็บเอง ดังนั้นความเห็นอกเห็นใจกับคนอื่นในระยะนี้จะแสดงได้เหมือนเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับตัวเด็กเอง ทั้งที่เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับบุคคลอื่น

ขั้นที่ 2 Egocentric empathy เป็นขั้นพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในเด็กที่อายุมากกว่า 1 ปี เป็นระยะที่สามารถรับรู้ความรู้สึกกับผู้อื่นได้ แต่ยังยึดตนเป็นจุดศูนย์กลาง ระยะนี้เป็นระยะที่ Piaget เชื่อว่าเด็กสามารถเข้าใจความคงที่ของวัตถุ (Object Permanence) เด็กจะตระหนักว่าตัวเด็กนั้น เป็นบุคคลหนึ่งที่แยกจากบุคคลอื่น ทั้งทางด้านร่างกาย ภาพพจน์ของตนเอง และภาพพจน์คนอื่น เด็กรู้ว่าคนอื่นอยู่ในสภาวะไม่สบายใจไม่ใช่ตัวเด็กเองอยู่ในสภาวะไม่สบายใจ แต่เด็กยังไม่รู้สภาวะภายในของบุคคลความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับคนอื่นเหมือนของตนเอง เช่น เด็กอายุ 18 เดือนดูเศร้าหมองเมื่อเขาเห็นเพื่อของตกกำลังเริ่มร้องไห้ และเด็กชายคนนี้พยายามนำมารดาของเขาเข้าไปปลอบเด็กที่กำลังร้องไห้ ทั้งๆ ที่แม่ของเด็กที่กำลังร้องไห้ก็อยู่ที่นั่น พฤติกรรมนี้ชี้ให้เห็นว่าเด็กยังสับสนเกี่ยวกับสภาวะภายในของบุคคลอื่นและแสดงให้เห็นว่าเด็กในระยะนี้ไม่ได้ยึดตนเองเป็นจุดศูนย์กลางสมบูรณ์ทีเดียว เพราะเด็กยังสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้

ขั้นที่ 3 Empathy for another's feeling เป็นขั้นพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในเด็กช่วงอายุ 2-3 ปี เป็นระยะที่เด็กเริ่มมีความสามารถในการสวมบทบาท (Role-taking ability) ในเด็ก อายุ 3 ขวบ เด็กเริ่มมีการรับรู้ ว่า ความรู้สึกของผู้อื่น ไม่ใช่ความรู้สึกของตนเอง และมีปฏิกิริยาของตนเองต่อเหตุการณ์ต่างๆ เมื่อเด็กสามารถรับรู้และแสดงความเห็นอกเห็นใจตอบสนองต่อผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม เป็นลักษณะของ การเข้าใจความรู้สึกทุกข์เศร้าของผู้อื่น เด็กระยะนี้เริ่มตระหนักว่าความรู้สึกของบุคคลอื่นจะแตกต่างจากความรู้สึกของตน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการและแปลเหตุการณ์ต่างๆ ในแต่ละบุคคล อันเป็นผลทำให้เด็กแต่ละคนมีการตอบสนองต่ออารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นแตกต่างกัน โดยบางคนมีความรู้สึกเศร้ามากเมื่อมีผู้ร้องไห้มาก แต่บางคนมีความรู้สึกในเหตุการณ์เดียวกันน้อยและเมื่อเด็กมีพัฒนาการทางสติปัญญาและภาษามากขึ้น เด็กวัยนี้มีความสามารถในการรับรู้ที่ซับซ้อนมากขึ้น เช่น ความเศร้าจากการสูญเสีย ความผิดหวังจากการกระทำ ความรู้สึกที่ว่าตนเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ เมื่อต้องการความช่วยเหลือ การสูญเสียความภาคภูมิใจในตัวของตัวเอง ในตอนปลายของระยะนี้เด็กสามารถถูกกระตุ้นให้เกิดความเห็นอกเห็นใจได้ จากการได้ยินข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกของผู้อื่น แม้ว่าบุคคลนั้นจะไม่ปรากฏตัวอยู่ในที่นั้น

ขั้นที่ 4 Empathy for another's life condition เป็นขั้นพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในเด็กช่วงอายุ 5-6 ปี เป็นต้นไป เป็นการเกิดความเห็นอกเห็นใจในเงื่อนไขของชีวิตบุคคล เนื่องจากเด็กวัยนี้เริ่มเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง และบุคคลอื่นมีความแตกต่างกัน เด็กเริ่มรู้ว่าแต่ละบุคคลมีความรู้สึกต่างๆ เช่น ความเศร้า ความไม่ภูมิใจตนเอง ไม่ได้มาจากสภาวะการณที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเท่านั้น แต่เป็นเพราะสิ่งที่บุคคลนั้นมีประวัติหรือประสบการณ์ที่น่าสลดมาตั้งแต่อดีต ไม่ใช่เกิดขึ้นเพียงปัจจุบัน ดังนั้นความรู้สึกของเด็กระยะนี้ จะเกิดขึ้นมากน้อยเพียงใดขึ้นกับการรับรู้ ว่าเด็กจะมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสังคมมากขึ้น เด็กจะเริ่มเข้าใจกลุ่มสังคม เช่น กลุ่มด้อยโอกาสหรือชนชั้นต่างๆ ซึ่งความรู้สึกของการเห็นอกเห็นใจจะเป็นแรงจูงใจพื้นฐานที่ทำให้เด็กเริ่มจะเสียสละบางอย่างของตน หรือเริ่มที่จะเรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือ ปลอดภัย แบ่งปันผู้อื่น

สามารถสรุปได้ว่าโดยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กนี้ เป็นเสมือนการสำนึกหรือการเตือนภายในความคิดของบุคคลหรือด้านจริยธรรม เด็กสามารถสวมบทบาทและเกิดความคิดรวบยอดในความคิดความรู้สึก ซึ่ง Hoffman เชื่อว่าถ้าเด็กนั้นมีความรู้สึกของการเห็นอกเห็นใจก็จะเป็แรงจูงใจพื้นฐานที่ทำให้เด็กเริ่มจะเสียสละบางอย่างของตน หรือเริ่มที่จะเรียนรู้เรื่องการช่วยเหลือ ปลอดภัย แบ่งปันผู้อื่นต่อไป

1.3.2 ทฤษฎีแนวความคิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของ Merleau – Ponty

เมอร์ลิว พอนตี (Merleau- Ponty. 2003; Luke Meekan. 2013: 23) การเห็นอกเห็นใจผู้อื่นไม่ได้เป็นเพียงแค่การรับรู้ ที่หมายถึงแค่การตอบสนองทางร่างกายเท่านั้น แต่ยังหมายถึงจิตใจด้วย แต่จะแสดงออกในทางรูปธรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการตอบสนองทางร่างกายของผู้อื่น โดยการเห็นอกเห็นใจในเด็กช่วงแรก จะเน้นไปที่การตอบสนองทางเดียว

ด้านความรู้สึกของการเห็นอกเห็นใจมีพื้นฐานจากประสบการณ์ที่เคยได้รับการพัฒนาในขั้นแรก เริ่มจากวัยเด็กที่มีการส่งผ่านต่อๆ มา ความรู้สึกเห็นอกเห็นใจจะเป็นกระบวนการที่แสดงออกมาทันทีโดยอัตโนมัติซึ่งเกิดจากการรับรู้ บทบาทขององค์ประกอบนี้จะประสานกับองค์ประกอบด้านการรับรู้

ภาวะขั้นกระจก (The Mirror Stage) จะเป็นภาวะที่เด็กจะแสดงการรับรู้ของตนเองที่มีมากขึ้นและมีการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ จากการพัฒนาเห็นภาพพจน์ตนเองและสามารถจดจำตนเองได้ ในภาวะนี้จะผลักดันให้เกิดการผสมผสานมากกว่า นำมารวมกัน ประสบการณ์จากผู้อื่นจะถูกส่งผ่านขับเคลื่อนความเห็นอกเห็นใจไปยังวัยเด็กและผู้ใหญ่ต่อไป หรือเป็นขั้นที่เด็กเริ่มมีการเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ตนเอง

หลังจาก อายุ 3 ปี เด็กเริ่มมีการรับรู้เพิ่มขึ้น ระหว่าง ตนเอง ผู้อื่น และจินตนาการ ในระยะก่อนเข้าโรงเรียน เด็กจะสามารถแสดงอารมณ์ออกได้มากขึ้น เช่น ความคิดถึงพ่อแม่มากกว่าความสุข โกรธ เสียใจ รวมทั้งเด็กจะเริ่มรู้ว่า ในเหตุการณ์หนึ่งสามารถแสดงความรู้สึกได้แตกต่างกัน

อายุ 5 - 6 ปี เด็กจะมีการพัฒนาในด้านการเห็นภาพของตนเองที่สมบูรณ์มากขึ้นระหว่างตนเองกับผู้อื่น และอารมณ์ประสบการณ์ที่เป็นอิสระจากผู้อื่น สามารถแยกแยะระบอบอารมณ์ได้จากที่สิ่งเห็น ในขณะที่ อายุ 3-4 ปี ยังไม่สามารถทำได้อย่างชัดเจน เด็กในวัยนี้จะมีการรับรู้ที่ซับซ้อนจะมีมากขึ้น จะทำให้เด็กอายุ 6 ขวบ มีการตอบสนองความเห็นอกเห็นใจ จากการตระหนักการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในเบื้องต้น ระดับความเห็นอกเห็นใจจะมีมากขึ้นตามอายุที่มากขึ้น อัดลักษณะด้านเพศจะมีความมั่นคง ในช่วงอายุ 5 - 6 ปีรวมทั้งอัดลักษณะทางด้านสังคม ในช่วงอายุ 6 - 7 ปี

จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ทฤษฎีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ผู้วิจัยได้เน้นศึกษาไปในช่วงพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย ในช่วงวัยแรกเกิด ถึงช่วงวัยประมาณ 6-7 ปี สามารถสรุปได้ว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นนั้น มีตั้งแต่เด็กในวัยแรกเกิด ปฏิบัติการเด็กแรกเกิดที่ร้องไห้ เด็กทารกจะมีการเลียนแบบความเศร้าของทารกอื่น และเมื่อเด็กมีอายุและวุฒิภาวะที่เพิ่มขึ้นในช่วงอายุ 3 ปี เด็กก็จะเริ่มมีการรับรู้ความทุกข์เศร้า เด็กจะมีการตอบสนองต่อความเศร้าของผู้อื่นและคิดว่าเป็นความเศร้าของตัวเอง และเมื่อเด็กอายุ 3 ปีขึ้นไป เด็กจะมีความเข้าใจความทุกข์เศร้า

ผู้อื่น มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยเลียนแบบพฤติกรรมบุคคลรอบข้างที่กล่าวว่าเป็นภาวะขั้น กระจก และรับรู้ความรู้สึกนั้นไม่ใช่ของตน เข้าใจรับรู้ความทุกข์เศร้าที่แท้จริง เด็กจะเริ่มมีความ ใกล้เคียงความรู้สึกที่ผู้อื่นรู้สึกจริงว่าแต่ละคนมีความรู้สึกข้างใน มีพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นที่ได้จากประสบการณ์ผู้อื่นไปใช้ในเหตุการณ์ เห็นได้ว่าพัฒนาการความเห็นอกเห็นใจนั้นมี พัฒนาการตั้งแต่แรกเกิด และเป็นพื้นฐานสำคัญที่ส่งผลการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในช่วงวัยอื่น ต่อไป

1.3.3 ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัยนั้น ถือเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่เด็กนั้นแสดง ออกมา ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นใน ช่วงวัย เพื่อมาสนับสนุนและขยายความเพิ่มเติมในส่วนของทฤษฎีของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในเด็กปฐมวัย จะทำให้เห็นพฤติกรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

เฮอร์ลอค (อริสา โสคำภา. 2551: 14-15; อ้างอิงจาก Hurlock. 1964: 237 – 239) รูปแบบของพฤติกรรมทางสังคมในเด็กปฐมวัยที่ปรากฏในขณะที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน คือการ ปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การเป็นผู้นำ-ผู้ตาม โดยจะแสดงออกมาในรูปการแบ่งปันสิ่งของ และการเห็นอกเห็นใจ แสดงออกมาในรูปของการช่วยเหลือปลอบโยน

ซีเฟลท์ (อริสา โสคำภา. 2551: 14-15; อ้างอิงจาก Seefeldt. 1980: 7-11) กล่าวถึง ลักษณะพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 5-6 ปีไว้ ดังนี้

1. ลักษณะทางสังคมของเด็กอายุ 5 ปี จะมีความเป็นมิตรมากขึ้น เริ่มเข้ากลุ่มใหญ่ขึ้น จาก 2 คนเป็น 5 คน กระตือรือร้นที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เริ่มมีเพื่อนสนิท ชอบเล่นละครบทบาท สมมติ เล่นเลียนแบบ เริ่มเข้าใจและยอมรับความสำคัญของผู้อื่น เป็นระยะที่เริ่มจะมีความผัดผ่อน ตามคนอื่น และเริ่มมีความรู้สึกไม่พอใจ เมื่อเพื่อนในกลุ่มไม่ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของกลุ่ม

2. ลักษณะทางสังคมของเด็ก วัย 6 ปี เด็กเริ่มมีการประสานสัมพันธ์กับผู้อื่นดังจะเห็น ใจได้ลักษณะการเล่นที่เปลี่ยนไป ชอบ เล่นเป็นกลุ่มและมักจะเป็นเพื่อนเพศเดียวกัน

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2550: 91-92) กล่าวถึง ลักษณะทางสังคมของ เด็กปฐมวัย ไว้ดังนี้

ลักษณะทางสังคมของเด็กอายุ 4-5 ปี เริ่มมีการช่วยเหลือตนเองได้ รับประทานอาหาร ได้ด้วยตนเอง โดยไม่หกละเอะเทอะ รู้จักทำความสะอาดตนเอง เริ่มมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีจริยธรรม คุณธรรม สามารถเล่นร่วมกับผู้อื่นได้ รู้จักการให้อภัยและการขอโทษ ช่วยเหลือผู้อื่น สามารถปฏิบัติ ตามกฎ กติกาที่ตกลงร่วมกัน เป็นผู้นำผู้ตาม รู้จักแสดงความรัก ทั้งขณะถูกที่ รักษาสิ่งของที่ใช้ ร่วมกัน และเมื่อเด็กอายุ 5-6 ปี เริ่มมีการช่วยเหลือตนเอง เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้ แต่งตัวเองได้ มีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีจริยธรรมคุณธรรม สามารถเล่นร่วมกับผู้อื่นได้ ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการให้และการรับ แบ่งปันสิ่งของ ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน มีความรับผิดชอบในงาน ที่ตนได้รับมอบหมายเพิ่มขึ้น เป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดี และทำงานร่วมกันในกลุ่มย่อยได้ แสดงความรัก ได้เหมาะสมกับโอกาส ช่วยดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมรอบตัว

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2537: 504 -509) กล่าวถึงลักษณะทางสังคมของเด็กปฐมวัยว่า ลักษณะทางสังคมของเด็กอายุ 5 ปี มักจะมีความเป็นมิตรให้ความร่วมมือและชอบกระทำสิ่งต่างๆ ให้ผู้อื่นพอใจ เริ่มจะชอบการมีเพื่อนฝูงประมาณ 2-5 คน ชอบมีเพื่อนสนิท ชอบสนุกสนานกับการแสดงบทบาทสมมติการแสดงละคร เริ่มที่จะสนใจสิ่งต่างๆ และสนใจผู้อื่นมากกว่าที่จะสนใจตนเอง เริ่มลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง และเมื่อเด็กมีอายุ 6 ปี เด็กเริ่มจะมีการแลกเปลี่ยนของเล่นและร่วมทำกิจกรรมกับเพื่อนๆ มักจะเล่นกับเพศเดียวกัน มักสนใจเกี่ยวกับตนเองและสิ่งที่ผู้อื่นทำกับเขามักจะต้องการได้รับการยอมรับจากเพื่อนและมักแบ่งปันสิ่งของให้กับเพื่อน เมื่อต้องการให้เพื่อนยอมรับตนเอง

จากการศึกษา เอกสารเกี่ยวกับลักษณะความเห็นอกเห็นใจเด็กปฐมวัยที่แสดงออกในรูปแบบพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย สามารถสรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยนั้นจะแสดงออกมาในรูปการช่วยเหลือ มีน้ำใจแบ่งปัน การปลอบโยนเพื่อน ฯลฯ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางสังคมในเด็กปฐมวัยที่เริ่มจะเรียนรู้การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม เมื่อเริ่มเข้าใจความรู้สึกผู้อื่นเด็กก็จะยอมรับปฏิบัติตนเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความเห็นอกเห็นใจที่เด็กในระดับปฐมวัยแสดงออกมานั้นเป็นการแสดงความรู้สึก เพื่อให้ผู้อื่นได้เข้าใจถึงความต้องการของตนเอง ผ่านการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มโดยจะรู้จักการช่วยเหลือและการแบ่งปันซึ่งกันและกัน

1.4 แนวทางการเสริมสร้าง พัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย

ลอเรนซ์ (Lawrence. 2013) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยไว้ว่า ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสำหรับเด็กนั้น ถือว่าเป็นทักษะและสิ่งที่เด็กสามารถเรียนรู้ได้ในการพัฒนาเด็กในช่วงอายุ 3 ปี เป็นต้นไปนั้น ผู้ใหญ่หรือบุคคลรอบข้างนั้นจำเป็นต้องมีการพูดคุยหรือสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกของเด็กในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างทันทีที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น เพราะความเห็นอกเห็นใจนั้นเด็กไม่สามารถแยกแยะอารมณ์ได้ดีเท่ากับผู้ใหญ่ รวมทั้งนำเด็กไปเจอเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีสภาพที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับสถานการณ์จริง และผู้ใหญ่เองนั้นก็ต้องแสดงบทบาทหรืออารมณ์ ที่เป็นต้นแบบให้เด็ก เพื่อที่เด็กจะนำสถานการณ์การแก้ปัญหา นั้นไปพัฒนาอารมณ์ เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการคิดต่อไป

แซนดร้า (Sandra. 2013) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยซึ่งสามารถสรุปได้เป็นข้อ ดังนี้

1. พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กนั้นเป็นต้นแบบที่ดีด้านพฤติกรรมและมีการสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับเด็กในสถานการณ์ต่างๆ
2. สอนให้เด็กตั้งชื่ออารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น เพื่อให้เด็กได้รู้จักภาวะอารมณ์ความรู้สึกของตนเองในสถานการณ์นั้นๆ เช่น หนูรู้สึกตอนนี้หนูมีความสุข ตอนนี้หนูรู้สึกเศร้า เป็นต้น
3. สอนให้เด็กเข้าใจอารมณ์ โดยผ่านช่วงเวลาของกิจกรรมต่างๆ มีการเชิญชวนให้เด็กอ่านหรือสังเกตภาพจากหนังสือหรือนิตยสาร มีการกระตุ้นโดยใช้คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับความรู้สึกทำไมหนูถึงรู้สึกว่ามีปัญหาในภาพนั้นกำลังรู้สึกเซอร์ไพรส์ หนูคิดว่าอะไรที่จะสามารถทำให้ผู้ชายในภาพรู้สึกมีกำลังใจขึ้นมาได้ ฯลฯ

4. ส่งเสริมให้เด็กเล่นบทบาทสมมติ ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างเสริมพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ และร่วมกันอภิปรายสนทนาเกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้นๆ จะทำให้เด็กเห็นภาพที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น

5. พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กนั้นต้องสร้างความรักและความอบอุ่นซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีซึ่งกันและกัน เด็กจะเรียนรู้และสัมผัสถึงความรู้สึกภายในของบุคคล เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น เด็กจะเริ่มเรียนรู้กฎหรือการปฏิบัติตนในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความหมาย

แอลลิสัน (Allison. 2012) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยซึ่งสามารถสรุปได้เป็นข้อ ดังนี้

1. พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กต้องปฏิบัติตนแบบอย่างในด้านความเห็นอกเห็นใจ
2. พูดคุยและสนทนากับเด็กเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึกต่างทันทีที่เกิดสถานการณ์ขึ้น เช่น อ้าวอเล็กซานเดอร์นี่กำลังโกรธพี่ชายอยู่หรือนี่ อะไรที่ทำให้หนูรู้สึกโกรธพี่ชาย? เป็นต้น
3. การสร้างสถานการณ์บทบาทสมมติ โดยการอาจจะพาเด็กไปทำเหตุการณ์ที่ทำให้เด็กรู้สึกพิเศษ หรือพาออกไปเล่นกับเพื่อนๆ นอกบ้าน
4. พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กต้องเปิดมุมมองทำตัวเป็นแบบอย่างไม่ใช้การบังคับให้เด็กตั้งใจที่จะดู แต่เป็นการแสดงให้เด็กเห็น สร้างพฤติกรรมที่มีขอบเขตที่ชัดเจนและมั่นคง โดยผลกระทบด้านพฤติกรรมนี้จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมการตอบสนองต่อความเห็นอกเห็นใจจากเด็กๆ ได้เป็นอย่างดี หรือพูดง่ายว่า เป็นการสอนโดยยกตัวอย่างและเป็นแบบอย่าง
5. พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กอย่ารอคอยให้เด็กนั้นรู้สึกถึงอารมณ์ความรู้สึกก่อนที่คุณจะพูดคุยเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก บอกเล่าเรื่องราวความจริงและตัวละคร มีจำนวนมากประสบการณ์ที่เด็ก ๆ ไม่ได้มี สำรวจความรู้สึก มันทำให้เด็กมีการเชื่อมต่อกับความรู้สึกโดยไม่ต้องมีที่เด็กอาจจะไม่ได้มีประสบการณ์ด้วยตัวเองมาก่อน

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยข้างต้น กล่าวสรุปได้ว่า การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กนั้นต้องเริ่มจากบุคคลรอบข้างที่จะมีส่วนช่วยในการพัฒนา ซึ่งมีวิธีการต่างๆ มากมาย อาทิ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง การสนทนาเกี่ยวกับความรู้สึกที่เกิดขึ้น การเล่นบทบาทสมมติ เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้ก็ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจที่เป็นพื้นฐานสำคัญคือ ความรักและความอบอุ่นในครอบครัว ที่จะส่งเสริมสัมพันธภาพระหว่างบุคคล จะช่วยสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลอื่นโดยเริ่มจากอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลใกล้ชิด

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กปฐมวัยจำนวน 5 ท่าน ดังนี้ ได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่ามีแนวทางการพัฒนาอย่างไร ผลการสัมภาษณ์มีดังนี้

นุจะรี พิมพ์เขต (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประสบการณ์วิชาชีพครูในการสอนเด็กปฐมวัย ได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่า เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่ชอบค้นคว้า กระตือรือร้นในทุกสิ่งรอบตัว หากผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในวัยนี้เข้าใจและจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กได้เป็นระบบนอกจากพัฒนาการทั้ง 4 ด้านแล้ว เรื่องของคุณธรรมศีลธรรมกับเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญ โดยเฉพาะความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคม ในความคิดเห็นแล้วควรมีแนวทางในการพัฒนาเด็กปฐมวัยเรื่องของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น โดยใช้หลัก 3 ส. ดังนี้

1. สร้างต้นแบบ เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมเลียนแบบจากคนใกล้ชิดและบุคคลที่เด็กชื่นชอบ ซึ่งหลักการสำคัญของต้นแบบคือ ต้องเลือกต้นแบบที่เด็กสนใจ ที่มีแนวโน้มลอกเลียนแบบ และการใช้ต้นแบบนั้นจะต้องให้เด็กได้เผชิญกับต้นแบบที่แสดง พฤติกรรมที่พึงประสงค์ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนเด็กจดจำพฤติกรรมได้ ต้นแบบของเด็กที่ใกล้ชิดกับเด็กที่สุดคือ พ่อแม่ และผู้เลี้ยงดู ครู รวมถึงตัวละครในนิทานที่เด็กชื่นชอบ

2. สร้างค่านิยม การสร้างค่านิยมในเด็กปฐมวัยเป็นเรื่องที่ต้องใช้ระยะเวลา เมื่อเด็กได้รับรู้จากผลที่เด็กได้กระทำซ้ำแล้วเกิดการยอมรับจากบุคคลรอบข้าง การได้รับคำชื่นชมหรือรางวัล เด็กมีความรู้สึกพึงพอใจเกิดความต้องการที่จะกระทำพฤติกรรมนั้นๆ อีก แสดงให้เห็นถึงการสร้างค่านิยมให้กับเด็กปฐมวัย

3. สร้างลักษณะนิสัย การสอนให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องของความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นเรื่องที่ควรปลูกฝังให้เป็นนิสัย ไม่ได้สอนเพื่อให้เด็กปฏิบัติเพื่อให้ได้รางวัลทุกครั้ง แต่เป็นการบ่มเพาะภายในจิตใจกับตัวเด็กในทุกสถานการณ์ที่เด็กไปเผชิญกับสังคมจริงผ่านการเรียนรู้ที่ไม่เน้นการบังคับให้เด็กกระทำ เมื่อเด็กได้แสดงความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็นกิจวัตรโดยไม่มีการเสริมแรงแล้ว เด็กจะปฏิบัติสิ่งนี้เป็นลักษณะนิสัยประจำตัวเด็กได้เป็นอย่างดี เกิดความเป็นผู้มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นได้เหมาะสม เพื่อเติบโตเป็นบุคคลที่น่ายกย่องในสังคมต่อไป โดยอาจจะผ่านกิจกรรมบทบาทสมมติ การร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง เป็นต้น

รุ่งรพี สุมาลย์กุล (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประสบการณ์วิชาชีพครูในการสอนเด็กปฐมวัย ได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่า ในฐานะที่เราเป็นครู การคลุกคลีอยู่กับเด็กถือว่ามีประโยชน์ เราสามารถสอนเค้า ได้ด้วยแบบอย่างที่เราให้กับเขา ด้วยการกระทำของเรา ทุกครั้งที่มีโอกาส เราสามารถสอนเขาผ่านบทบาทสมมติ ผ่านสถานการณ์จริง เช่น มีฟ็่อ.3 แกลงน้องเล็กกว่า แย่งขนมน้องไปกินต่อหน้า แล้วน้องก็ร้องไห้ ในสถานการณ์แบบนี้ เราซึ่งเป็นครูนิ่งดูตายไม่ได้ แต่ขณะเดียวกัน เด็กที่อยู่ใกล้ๆ เราก็เห็นเหตุการณ์ด้วย เราก็จะพูดขึ้นว่า "แย่งทำไมพี่ต้องแกลงน้องแบบนี้ด้วย การแย่งขนมน้องแบบนี้ไม่ดีเลย เราจะทำยังไงดีคะ" แล้วเราก็เข้าไปปลอบน้องที่โดนพี่แย่งขนม บอกว่า "ไม่เป็นไรนะคะ

แล้วถามเด็กๆ ว่า "มีใครพอจะแบ่งขนมให้น้องบ้างได้มั๊ยคะ?" นี่เป็นการสอนจากสถานการณ์จริง โดยครูจะใช้วิกฤตให้เป็นโอกาสสอนเด็กผ่านคำพูดและการกระทำของตัวเอง โดยให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการกระทำด้วย นอกจากนี้ยังมีการบูรณาการสอนผ่านบทเรียนในแต่ละวัน เช่น เรียนเรื่องต้นข้าว ก็แนะนำให้เด็กเห็นคุณค่าว่า "กว่าเราจะมีข้าวกิน การปลูกข้าวต้องผ่านหลายขั้นตอนเลย ดังนั้นให้เราขอบคุณชาวนะคะ ที่เขาต้องตรากตรำทำนา และเราควรทานข้าวให้หมดด้วย" หรือสอนเรื่อง กฎจราจร ก็สามารถแนะนำให้เด็กรู้จักเคารพในกฎที่มี มิฉะนั้นอาจทำให้ส่งผลเสียต่อผู้อื่น อาจเกิดอุบัติเหตุ อาจทำให้คนอื่นไปทำงานสาย ฯลฯ คือสอดแทรกความเห็นอกเห็นใจ เห็นคุณค่า ใส่ใจสังคม เข้าไปในทุกบทเรียน ทั้งการกระทำและคำพูดของเรามีอิทธิพลกับเด็กค่ะ ในฐานะที่เราเป็นคุณครู บางครั้งเด็กยังเชื่อฟังครูมากกว่าพ่อแม่ จึงคิดว่า หากเราจะพัฒนาเด็กให้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ต้องเริ่มที่ตัวครู ที่เป็นแบบอย่าง และสอดแทรกด้วยคำถามให้เด็กได้คิดร่วม ได้ลงมือด้วยและเสริมเข้าไปในทุกบทเรียน

พุทธรักษา ก้อนแก้ว (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านประสบการณ์วิชาชีพครู ในการสอนเด็กปฐมวัย ได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่า พื้นฐานในการพัฒนาสิ่งแรกคือเริ่มต้นจากบุคคลใกล้ชิดตัวเด็กที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีในการช่วยเหลือ แบ่งปัน เป็นต้น รวมถึงเมื่อมาโรงเรียน ครูก็มีหน้าที่ปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยความเห็นอกเห็นใจเหล่านี้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ในเด็กปฐมวัยนี้จะแตกต่างจากเด็กระดับชั้นอื่นหรือเด็กโต คือ เด็กจะเรียนรู้โดยผ่านการฟังนิทาน การเคลื่อนไหวร้องเพลง การท่องคำคล้องจอง เรียนรู้ผ่านการเล่นบทบาทสมมติ การแสดงละคร ซึ่งทั้งนี้ครูจะต้องมีการเตรียมสื่อที่หลากหลายให้เด็กเรียนรู้ เด็กจะเชื่อฟังครู ครูจึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก

ผายวารี ประภาสวดี (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นนักวิชาการ ได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่า ในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยนั้น มีหลายวิธี ซึ่งในความคิดเห็นส่วนตัวแล้วคิดว่า การสอนด้วยการการเป็นตัวอย่าง ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ใกล้ชิดเด็กเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะสามารถปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจให้เกิดขึ้นในเด็กได้ ด้วยการทำให้ดูเป็นตัวอย่างแล้วให้เด็กจะค่อยๆ ซึมซับพฤติกรรมและทำตามในที่สุด ต่อมาคือวิธีการเล่านิทาน เด็กในวัยนี้จะชอบการฟังนิทานเป็นอย่างมาก ชอบที่จะเลียนแบบตัวละครในนิทาน อาจจะเลือกเรื่องที่มีข้อคิดที่บอกข้อดีของความเห็นอกเห็นใจได้อย่างค่อนข้างเป็นรูปธรรม และจูงใจให้เด็กทำตาม และเมื่อเรารู้ว่าธรรมชาติของเด็กในวัยนี้ชอบการเลียนแบบ เราอาจจะเพิ่มกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติโดยยกสถานการณ์มาจากในนิทาน ให้เด็กได้แสดงและแก้ไขปัญหา ก็จะเป็นการสร้างเสริมโดยผ่านการเล่น และเมื่อเด็กนั้นแสดงพฤติกรรมที่เราคาดหวังไว้เกี่ยวกับคุณลักษณะการเห็นอกเห็นใจ เราก็ควรที่จะการเสริมแรงด้วยรางวัล คำชม และการยอมรับจากเพื่อนและผู้ใหญ่ เด็กทุกคนย่อมต้องการเป็นที่ยอมรับของสังคม หากเขาสามารถมีพฤติกรรมของความเห็นอกเห็นใจได้ ผู้ใหญ่ควรแสดงให้เห็นว่าเขาจะได้รับการยอมรับจากเพื่อน ครูและบุคคลอื่นๆ

นภารัตน์ เปรมปรีชากุล (2558: สัมภาษณ์) ในฐานะเป็นนักวิชาการ ได้แสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยว่า ในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยนั้น เนื่องจากในวัยนี้เด็กจะยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ดังนั้นการเริ่มต้นที่จะช่วยให้เด็กเกิดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นต้องมาจากการเป็นต้นแบบที่ดีจากผู้ที่ใกล้ชิดเด็กนั่นคือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งคุณครูที่จะเป็นผู้เชื่อมประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในเรื่องการแบ่งปัน ช่วยเหลือ เอื้อเฟื้อแก่ผู้อื่น โดยส่วนมากเวลาที่เราจะปลูกฝังพฤติกรรมหรือคุณลักษณะนิสัยที่ต้องการ โดยใช้กิจกรรมที่ช่วยสนับสนุนเรื่องความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย เช่น การเล่านิทานเพราะนิทานสามารถเชื่อมโยงความรู้สึกของเด็กได้อย่างรวดเร็ว การทำกิจกรรมกลุ่มทั้งในห้องและนอกห้องเรียน เช่น การเขียนการ์ดเป็นกำลังใจ ให้เพื่อนที่ป่วยไม่สามารถมาโรงเรียนได้ การช่วยครูทำแผลหากเพื่อนได้รับบาดเจ็บ การปลอบโยนโดยเพื่อนเมื่อเพื่อนร้องไห้ การแบ่งปันของให้ผู้อื่น การไปให้กำลังใจผู้ป่วย การร้องเพลง การเล่นเกมบทบาทสมมติ การสอนด้วยสถานการณ์จริง เป็นต้น แต่ทั้งนี้เราก็ต้องคัดเลือก คัดเพลงหรือสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสิ่งที่เราจะสอนเด็ก อยากปลูกฝังเกี่ยวกับการเห็นอกเห็นใจ ครูก็ต้องคัดนิทานที่มีคติสอนในหรือแสดงให้เห็นถึงการแบ่งปัน การช่วยเหลือผู้อื่น ให้เด็กได้เห็นต้นแบบจากตัวละครในนิทาน เป็นต้น และการเสริมแรงที่เหมาะสมหรือคำชมเมื่อเด็กสามารถเรียนรู้ เข้าใจและรู้จักอารมณ์ของตนเองเมื่อเกิดสถานการณ์ที่เด็กต้องแบ่งปันของเล่นที่ตนเองชอบให้กับผู้อื่น เด็กจะเรียนรู้ที่จะเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น รวมทั้งรับรู้ถึงความรู้สึกสุขใจเมื่อตนเองได้ทำให้ผู้อื่นมีความสุข หลังจากนั้นจึงพัฒนาให้เด็กเรียนรู้ความรู้สึกที่หลากหลาย เพื่อให้เด็กสามารถจัดการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ การช่วยเหลือแบ่งปัน ก็จะทำให้เด็กคงการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้นต่อไป

ตาราง 5 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย

ผู้ทรงคุณวุฒิ	แนวทางการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นในเด็กปฐมวัย					
	เล่านิทาน	ร้องเพลง / คำคล้องจอง	แสดงบทบาทสมมติ	เลียนแบบจากตัวแบบ	เสริมแรง คำชม/รางวัล	สถานการณ์จริงบูรณาการกับหน่วยการเรียนรู้
นุจรี พิมพ์เขต	✓	✓	✓	✓	✓	
รุ่งรพี สุมามาลย์กุล			✓	✓		✓
พุทธรักษา ก้อนแก้ว	✓	✓				
ฝ่ายวารี ประภาสวดี	✓		✓	✓	✓	
นภารัตน์ เปรมปรีชากุล	✓	✓	✓	✓	✓	
รวม	4	3	4	4	3	1

จากตาราง 5 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ด้านการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย พบว่าแนวทางในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจนั้นสามารถพัฒนาผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมเชิงบูรณาการได้หลากหลายวิธี ได้แก่ การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ การเลียนแบบจากตัวแบบ การร้องเพลงคำคล้องจอง การเรียนรู้ผ่านสถานการณ์จริงโดยบูรณาการกับหน่วยการเรียนรู้ตามลำดับโดยวิธีที่ทุกท่านได้เสนอตรงกันมีคะแนนความเห็นมากที่สุด คือ การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ และการเลียนแบบจากตัวแบบ กิจกรรมบทบาทสมมตินี้เป็นวิธีพัฒนาความเห็นอกเห็นใจสอดคล้องกับเอกสารที่ผู้วิจัยได้ศึกษารวมทั้งสามารถประยุกต์นำนิทานที่เด็กปฐมวัยสนใจไปบูรณาการร่วมด้วยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นตัวโปรแกรมของผู้วิจัยจึงได้นำกระบวนการวิธีบทบาทสมมติมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในโปรแกรม

1.5 แนวทางการวัดประเมินด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2546: 84-91) ได้สรุปวิธีการและเครื่องมือประเมินพัฒนาการเด็กไว้ดังนี้

1. ประเมินโดยการสังเกตและบันทึก โดยเป็นการสังเกตเด็กในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรมและเกิดพฤติกรรมที่ไม่คาดคิดว่าจะเกิดขึ้นและผู้สอนจดบันทึกไว้ โดยการสังเกตแบ่งออกเป็น การสังเกตอย่างมีระบบและการสังเกตแบบไม่เป็นทางการ โดยในการสังเกตนั้นสามารถบันทึกพฤติกรรมและแบบรายวัน

2. การสนทนา ซึ่งสามารถสนทนาได้ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล เพื่อประเมินความคิดเห็นและประเมินทักษะทางภาษาของเด็ก ซึ่งสามารถบันทึกลงควบคู่ลงในแบบบันทึกพฤติกรรมหรือบันทึกรายวัน

3. การสัมภาษณ์ เป็นวิธีการพูดคุยกับเด็กเป็นรายบุคคล ผู้ประเมินควรใช้คำถามที่เหมาะสมเป็นคำถามปลายเปิดที่เปิดโอกาสให้เด็กได้คิดและตอบอย่างอิสระ

4. การรวบรวมผลงานที่แสดงออกถึงความก้าวหน้าแต่ละด้านของเด็กเป็นรายบุคคลโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน

นภเนตร ธรรมบวร (2540: 99 - 107) ได้กล่าวว่าการประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ และสังคมนั้น มีหลายวิธี ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสังเกต โดยเน้นเด็กจากการสังเกตจากสถานการณ์จริง ในขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมซึ่งสามารถสังเกตได้เป็นรายกลุ่มและรายบุคคล พร้อมจดบันทึกไว้ หรือจะใช้แบบบันทึกพฤติกรรมโดยใช้การ Checklist ก็ได้ ซึ่งเหมาะแก่การประเมิน เล่นมุมบทบาทสมมติ เพราะการเล่นต่างๆ จะสะท้อนถึงความรู้สึกต่างๆ ของเด็กอย่างตรงไปตรงมา

2. รวบรวมผลงานของเด็ก เช่น ภาพวาด ภาพปั้น หรือผลงานศิลปะต่างๆ เพราะพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจของเด็กจะสะท้อนผ่านงานศิลปะ ภาพวาดและการใช้สีแต่ละช่วงอารมณ์ของเด็กจะแตกต่างกันไป รวมทั้งยังสะท้อนไปถึงความพยายามจะเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตของเด็ก การรวบรวมผลงานทางศิลปะสามารถให้ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก โดยพูดคุยสนทนากับเด็กเกี่ยวกับภาพวาด

3. การสัมภาษณ์ พูดคุย ซึ่งการสัมภาษณ์นี้สามารถสัมภาษณ์ได้ทั้งเด็กและผู้ปกครองสามารถพูดคุยกับเด็กโดยตรงเกี่ยวกับความรู้สึกความคิดของเด็กได้ และสามารถนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาอภิปรายกับเด็กเป็นแบบกลุ่มว่าเด็กรู้สึกอย่างไร

4. การใช้แบบทดสอบ เป็นการทดสอบเพื่อต้องการทราบความรู้สึกของเด็กปฐมวัยโดยการสร้างสถานการณ์ (รูปภาพ) แล้วนำมาถาม แล้วให้เด็กตอบโดยเลือกรูปที่แสดงอารมณ์ต่างกัน ทั้งนี้เพื่อมีการประเมินความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อสถานการณ์ต่างๆ แต่สำหรับเด็กที่เล็กมากๆ ไม่เหมาะสมกับการนั่งทำข้อสอบหรือแบบทดสอบ เนื่องจากขัดต่อธรรมชาติของเด็ก ดังนั้น ครูต้องพิจารณาถึงจุดประสงค์และความเหมาะสม

จากการการศึกษาเกี่ยวกับการวัดประเมินด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการวัดประเมินด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม สามารถทำได้ 4 แบบ คือ การสังเกต การสนทนา สัมภาษณ์ การสะสมผลงานทางศิลปะหรือสะสมแฟ้มผลงาน และการใช้แบบทดสอบ ซึ่งการประเมินด้านอารมณ์ จิตใจ สังคม นั้นต้องทำอย่างหลากหลายเพราะเป็นการประเมินพฤติกรรม การจะเลือกวิธีใดต้องพิจารณาถึงสถานการณ์ ความเหมาะสมของตัวเด็ก ตัวครู และผู้ปกครอง ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้นำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบประเมินวัดความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ สังคมของเด็กในลำดับต่อไป

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

2.1 ความหมายของโปรแกรมที่ใช้ในการสอนหรือพัฒนา

กรมวิชาการ (2527: 115) ได้บัญญัติศัพท์คำว่า โปรแกรม ไว้ว่าเป็นการดำเนินไปตามลำดับขั้นหรือการกำหนดการ และโปรแกรมการสอน คือ การสอนที่มีการจัดทำบทเรียนไว้ล่วงหน้าโดยให้ผู้เรียนนั้นปฏิบัติตามไปเป็นขั้นๆ

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2555: 423-424) ให้ความหมายของโปรแกรมการสอนไว้ว่า หมายถึง การสอนโดยใช้บทเรียนแบบโปรแกรมที่เป็นชุดเบ็ดเสร็จประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล โดยผู้สอนอาจพัฒนาขึ้นเอง หรือมีผู้พัฒนาขึ้น ซึ่งได้รับการทดสอบแล้วว่ามีความเหมาะสม

ประภาศรี รอดสมจิตร (ปริยาภรณ์ พุ่มแก้ว, 2551: 68; อ้างอิงจาก ประภาศรี รอดสมจิตร, 2542) สรุปความหมายของโปรแกรมการสอนว่า หมายถึง รายละเอียดของแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนโดยทั่วไปหรือผู้เรียนที่มีคุณลักษณะ เช่น เด็กที่มีความสามารถพิเศษ พิการ มีผลการเรียนต่ำ ให้ผู้เรียนนั้นได้รับการพัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายหรือลักษณะของโปรแกรมที่วางไว้ เช่น การพัฒนาโปรแกรมการศึกษา โปรแกรมการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โปรแกรมการพัฒนาและส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (พสวท.) โปรแกรมการศึกษาทางอาชีพ โปรแกรมเตรียมความพร้อมทางอาชีพ เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่รายละเอียดของโปรแกรมจะประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย ลักษณะของโปรแกรม การคัดเลือกนักเรียนเข้าร่วมโปรแกรม วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผลโปรแกรม

กุ๊ต (อรรควิช จารีกจาริต, 2557; อ้างอิงจาก Good, 1973: 446) ให้ความหมายของโปรแกรมการสอน ว่าหมายถึง โครงร่างของวิธีการจัดการเรียนการสอน รวมถึงคำอธิบายกิจกรรมการเรียนการสอนที่จะจัดให้ผู้เรียนในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า โปรแกรมการสอน หมายถึง แนวทางรายละเอียดหรือรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้รับการพัฒนาตามวัตถุประสงค์หรือลักษณะของโปรแกรมนั้นๆ โดยโปรแกรมนั้นประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหา สาระ สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล ทั้งนี้ผู้สอนอาจพัฒนาโปรแกรมขึ้นเอง หรือมีผู้พัฒนาขึ้น

2.2 ส่วนประกอบของโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

ฮูดา (อรรควิช จาริกจารีต. 2557; อ้างอิงจาก Huda. 2012: 53) ได้สร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ซึ่งประกอบไปด้วย 6 หน่วยการเรียนรู้ ในแต่ละหน่วยจะประกอบไปด้วยส่วนประกอบทั้ง 5 ส่วน ได้แก่

1. วัตถุประสงค์ ที่กำหนดถึงขอบข่ายของทักษะและความรู้ที่คาดว่าจะได้รับการเข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละหน่วย

2. เนื้อหาที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์การเรียนรู้

3. กิจกรรม สำหรับให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้ฝึกทักษะและกลยุทธ์ที่ได้เรียนรู้

4. การประเมินผล ต่อความสำเร็จในการทำกิจกรรม

5. ทipyการและวัสดุที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาลำปาง (อรรควิช จาริกจารีต. 2557; ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาลำปาง. ม.ป.ป.: 2) แบ่งส่วนประกอบของโปรแกรมการสอนออกเป็น 7 ส่วน ได้แก่

1. ชื่อกิจกรรม

2. วัตถุประสงค์

3. เนื้อหา

4. กิจกรรมการเรียนรู้

5. สื่อ วัสดุ อุปกรณ์

6. ระยะเวลา

7. การวัดประเมินผล

จากส่วนประกอบดังกล่าว สรุปได้ว่า โปรแกรมการสอน ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล ที่เป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างโปรแกรม

2.3 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทสมมติ (Role Playing)

2.3.1 ความหมายของบทบาทสมมติ (Role Playing)

บทบาทสมมติเป็นการทดลองให้บุคคลได้สวมบทบาทผู้อื่น เพื่อให้ได้รับรู้ถึงความรู้สึกและอารมณ์ในบทบาทของผู้อื่นๆ และเปลี่ยนแปลงความคิดของตนได้อย่างมีเหตุผล เป็นเทคนิคทางอารมณ์ภายใต้แนวความคิด การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมโดยเน้นที่กระบวนการทางปัญญาของบุคคล มาประยุกต์ใช้ในการเปลี่ยนแปลงการตอบสนองอารมณ์และพฤติกรรมของบุคคล มีแนวคิดพื้นฐานที่เห็นว่า ความเชื่อ หรือความคิด ที่ไม่มีเหตุผลของบุคคลเป็นสาเหตุให้เกิดปัญหาทางอารมณ์ และพฤติกรรม แต่เมื่อบุคคลเปลี่ยนความเชื่อหรือความคิดได้อย่างมีเหตุผลจะเป็นผลให้บุคคลมีอารมณ์และพฤติกรรมที่เหมาะสมยิ่งขึ้น นักการศึกษาหลายท่านได้นิยามความหมายของบทบาทสมมติไว้ดังนี้

ทิตนา แชมมณี (2519: 41) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการและเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสอนให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น การแสดงออกทั้งทางความรู้และพฤติกรรมของผู้แสดงมาเป็นหัวข้ออภิปราย

สมุน อมรวิวัฒน์ แรมสมร อยู่สถาพร และโสภภาพรณ ชัยสมบัติ (2526: 99) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือและวิธีการสอนอย่างหนึ่งที่ใช้ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องที่จะเรียนโดยผู้ที่สอนสร้างบทบาทและสถานการณ์จำลองขึ้นมาให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิด โดยการแสดงบทบาทสมมติขึ้นมานั้นมักจะมีปัญหาและข้อขัดแย้งต่างๆ แฝงมาด้วย การที่ผู้เรียนได้เลือกที่จะแสดงบทบาทต่างๆ โดยไม่ต้องฝึกและเตรียมตัวก่อนนั้น ผู้แสดงจะต้องแสดงไปตามธรรมชาติ โดยที่ไม่รู้ว่าผู้แสดงคนอื่นจะมีปฏิกิริยาโต้ตอบอย่างไร ซึ่งช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่หาทางแก้ปัญหา ปรับพฤติกรรมและรู้จัก ตัดสินใจอย่างธรรมชาติ

กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์ (2533: 6) กล่าวว่า บทบาทสมมติหมายถึง วิธีการสอนที่เป็นกิจกรรมการแสดงของผู้เรียนที่ผู้วิจัยกำหนดสถานการณ์และบทบาท ให้ผู้เรียนแสดงโดยไม่มี การฝึกมาก่อน ให้ผู้เรียนแสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็นและนำการแสดงออกทั้งความรู้สึก และพฤติกรรมของผู้ที่แสดงมาเป็นหัวข้ออภิปราย

เซฟเทลและเซฟเทล (Shaftel; & Shaftel. 1967: 83) กล่าวว่า บทบาทสมมติเป็นวิธีการที่จะฝึกฝน เพื่อให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ในการตัดสินใจและในการ แก้ไขปัญหา เช่น การวิเคราะห์ปัญหา การนิยาม การอภิปราย การแสดง และปฏิกิริยาของผู้รับชม

อลัน (ALAN MALEY. 1987: 7) กล่าวว่า บทบาทสมมติ คือ บทบาทที่เด็กได้แสดงเป็นส่วนหนึ่งของการเล่น ภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อให้เด็กได้เกิดเล่นอย่างสนุกสนาน และเล่นอย่างสร้างสรรค์ โดยบทบาทสมมติที่จัดขึ้นนั้นต้องสร้างทักษะที่จำเป็นให้เกิดขึ้นหรือสร้างทักษะที่เป็นส่วนหนึ่งของหน่วยตามวัตถุประสงค์ในบทเรียน โดยกิจกรรมบทบาทสมมตินั้นเป็นกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นได้ สามารถปรับสถานการณ์ตามความเหมาะสมและเพิ่มกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ

ลาดูส (Morry van Ment. 1999: 9; As Ladousse. n.d.) กล่าวว่าบทบาทสมมติสำหรับเด็กนั้น คือการที่เรานำการแสดงบทบาทไปเป็นส่วนหนึ่งของสถานการณ์ที่กำหนด เน้นการแสดงบทบาทสมมติผ่านการเล่นเป็นสำคัญ มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย และกิจกรรมที่จะเป็นการเสริมสร้าง

มอรรี่ (Morry van Ment. 1999: 4-21) กล่าวว่า บทบาทสมมติ คือ การที่ให้ผู้คล จินตนาการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ โดยเป็นนักแสดงหรือเป็นผู้เล่นภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมที่ถูกจัดเตรียมไว้ ทั้งสัญลักษณ์ พฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดบนพื้นฐานการสมมติ นั่นคือเป็นสิ่งที่แสดงออกหรือพฤติกรรมที่สามารถทำนายได้ว่าจะให้เกิดภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด โดยสามารถให้รายละเอียด บทละคร และมีพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์พูดคุยแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มเกี่ยวกับการนำสิ่งที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้เน้นสิ่งสำคัญคือความรู้สึก การตอบสนองต่อสถานการณ์ ซึ่งบางสถานการณ์นั้นอาจจะเป็นการจำลองสถานที่ในสถานการณ์เฉพาะที่เด็กไม่สามารถไปได้ในความเป็นจริง โดยบทบาทสมมตินั้นสามารถใช้ได้ในช่วงอายุที่หลากหลาย เริ่มได้ตั้งแต่เด็ก 5 ขวบ ที่สามารถนำบทบาทสมมติเป็นส่วนหนึ่งของเกมที่จัดขึ้นในห้องเรียน และได้กำหนดขอบเขตกิจกรรมบทบาทสมมติ ดังนี้

ตาราง 6 แสดงขอบเขตกิจกรรมบทบาทสมมติ

ผู้สวมบทบาท	- จินตนาการของตัวบุคคล
(Role -Player)	- ตัวตนที่แท้จริงของบุคคล (การเรียนรู้นอกกลุ่มและการเรียนรู้ภายในกลุ่ม) - ตัวตนของตนเอง (Self)
สถานการณ์ (Situation)	- สถานการณ์อย่างง่าย , สถานการณ์ตัวต่อตัว , สถานการณ์ที่ซับซ้อน - สถานการณ์ที่คุ้นเคย , สถานการณ์ใหม่ - สถานการณ์ที่ให้ในรายละเอียด , สถานการณ์ที่โครงเรื่อง - สถานการณ์กะทันหัน , สถานการณ์ที่ถูกกำหนด
การเรียนรู้ (Learning)	- การยื่นมือไปช่วยเหลือ(การมีส่วนร่วม), การรู้สึกแทนคนอื่น (การสังเกต) - ทักษะ , เทคนิค - การรับรู้ความรู้สึก - การเปลี่ยนทัศนคติ

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า บทบาทสมมติ เป็นวิธีการและเครื่องมืออย่างหนึ่งในการสอนให้ผู้เรียนได้แสดงออกตามที่ตนคิดว่าควรจะเป็น ช่วยฝึกให้ผู้แสดงได้เรียนรู้ที่หาทางแก้ปัญหา ปรับพฤติกรรมและรู้จัก ตัดสินใจอย่างธรรมชาติ บทบาทสมมติ เป็นวิธีที่ให้ผู้แสดงจินตนาการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ โดยเป็นนักแสดงหรือเป็นผู้เล่นภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมที่ถูกจัดเตรียมไว้ เน้นสิ่งสำคัญคือความรู้สึก การตอบสนองต่อสถานการณ์ ซึ่งขอบเขตของบทบาทสมมตินั้นแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อคือ ผู้สวมบทบาท (Role-Player) สถานการณ์ (Situation) และการเรียนรู้ (Learning)

2.3.2 ประเภทและลักษณะของการแสดงบทบาทสมมติ

ดวงเดือน เทศวานิช. (2533: 108) ได้สรุปประเภทของบทบาทสมมติไว้ดังนี้

การแสดงบทบาทสมมติ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติแบบที่มีการเตรียมบทไว้พร้อม ผู้สอนมีการเตรียมบทและสถานการณ์มาล่วงหน้า สอนตามขั้นตอนที่เตรียมมา โดยที่ผู้แสดงจะแสดงบทบาทที่ผู้สอนเขียนโดยมีการฝึกซ้อมตามบทที่รับผิดชอบมาล่วงหน้า

2. การแสดงบทบาทสมมติแบบที่ไม่มีการเตรียมบทมาก่อน ผู้สอนไม่ได้เตรียมบทบาทมาล่วงหน้า ซึ่งผู้สอนอาจกำหนดสถานการณ์ขึ้น แล้วนำมาเล่าให้ผู้เรียนฟัง ผู้แสดงจะต้องคิดด้วยตนเองในการแสดง โดยอิงสถานการณ์ที่เล่ามาหรืออาจจะเป็นการแสดงที่ผู้เรียนและผู้สอนช่วยกันกำหนดสถานการณ์จำลองขึ้น เช่น สมมติให้ผู้เรียนเป็นพ่อค้า แม่ค้า เป็นต้น

วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์ (2522: 21 – 22) ได้สรุปประเภทของบทบาทสมมติ ดังนี้

1. การแสดงแบบเตรียมบทมาแล้ว ผู้แสดงจะแสดงบทบาทตามที่ครูเขียนขึ้นบางครั้งอาจมีการฝึกซ้อมกันมาแล้วล่วงหน้า

2. การแสดงโดยทันทีทันใด โดยที่ผู้แสดงนั้นไม่รู้ล่วงหน้า

3. การแสดงโดยกำหนดสถานการณ์ให้การแสดงประเภทนี้เป็นการผสมระหว่างประเภทที่ 1 และประเภทที่ 2 คือ ครูจะเป็นผู้กำหนดสถานการณ์ขึ้น และนำมาเล่าให้นักเรียนฟังแต่ในการแสดงผู้แสดงจะใช้เทคนิคของตนเองคิดหาคำพูดของตนเอง

ดวงเดือน เทศวานิช (2533: 108) บทบาทสมมติมีลักษณะต่างๆ เช่น

1. การเลียนแบบกิริยาท่าทางของบุคคลอื่น เช่น ท่าเดิน ท่าวิ่ง ท่านั่งหลับ การแสดงท่าทางประกอบการพูด ฯลฯ ของเพื่อนๆ ในชั้น

2. การเลียนแบบกิริยาท่าทางของสัตว์ต่างๆ เช่น นกบิน กบกระโดด เปิดเดินลิงเดิน ฯลฯ

3. การเลียนแบบเสียงของสิ่งต่างๆ เช่น เสียงแมว์ร้อง เป็ดร้อง สุนัขเห่า เสียงรถยนต์ รถไฟ ฯลฯ

4. การเล่นละครใบ้หรือเกมใบ้ ได้แก่ การแสดงกิริยาท่าทางต่างๆ โดยไม่ต้องใช้เสียง เช่น แสดงท่าร้องเพลง ท่าตะโกน ท่ากระซิบ ท่าล้างมือ พายเรือ ขับรถ ฯลฯ

5. การเล่านิทานโดยใช้หุ่นมือเป็นการเล่านิทานโดยมีหุ่นหรือหุ่นนิ้วเป็นตัวแสดงประกอบ

6. การแสดงละครเป็นเรื่องราวสั้นๆ ผู้สอนอาจจะเตรียมตัวมาล่วงหน้า อาจใช้นำเข้าสู่บทเรียน ใช้สอน หรือใช้สรุปบทเรียน เช่น แสดงเป็นเด็กปวดฟันไปหาหมอฟัน หรือละครประวัติศาสตร์ เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า ประเภทและลักษณะของการแสดงบทบาทสมมติ นั้นมี 3 ประเภทคือ การแสดงแบบเตรียมบทมาแล้ว การแสดงโดยทันทีทันใด

การแสดงผสมผสานโดยครูกำหนดสถานการณ์และนักเรียนคิดแสดงด้วยตนเอง โดยทั้งนี้บทบาทสมมติสามารถแสดงเลียนแบบสิ่งต่างๆ รอบตัวได้ อาทิ เลียนแบบสัตว์ เลียนแบบพฤติกรรมบุคคลอื่น

2.3.3 ประโยชน์และข้อจำกัดของบทบาทสมมติ

การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่สามารถส่งเสริมผู้เรียนในหลากหลายด้าน ซึ่งมีผู้ได้กล่าวถึงประโยชน์ของบทบาทสมมติไว้หลายท่าย ดังนี้

วีณา วิสเพ็ญ (พรรณทิพย์ พันทอง. 2533: 10; อ้างอิงจาก วีณา วิสเพ็ญ. 2529: 3-5) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้บทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้น
2. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น
3. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจบุคคลอื่นที่ตนเกี่ยวข้องด้วยดียิ่งขึ้น โดยปกติแล้ว

บุคคลก็มักแสดงบทบาทตามสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เมื่อต้องมาสวมบทบาทของผู้อื่น จะทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้นว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร ตัดสินใจอย่างไร ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นดีขึ้น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาเมื่อต้องคบหาสมาคมกับคนอื่น ทำให้เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางตนในสังคม

4. การแสดงบทบาทสมมติ จะช่วยให้คนในกลุ่มเกิดความสัมพันธภาพที่ดี
5. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทเข้าใจสภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น
6. ช่วยให้ผู้แสดงบทบาทมีทักษะในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจดีขึ้น
7. ช่วยปลูกฝังเรื่องค่านิยมที่สำคัญๆ ให้กับผู้แสดง
8. ช่วยให้เข้าใจเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์มากขึ้น

อลัน (Alan Maley. 1987: 9) บทบาทสมมติเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่พัฒนาภาพรวมทั้งด้านเทคนิคการสื่อสาร พัฒนาด้านภาษา ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนและสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ซึ่งได้สรุปประโยชน์ของบทบาทสมมติไว้ ดังนี้

1. บทบาทสมมติเป็นการจัดประสบการณ์ที่หลากหลายผ่านการแสดงบทบาทสมมติ
2. บทบาทสมมติที่จัดให้เด็กนั้นต้องเป็นสถานการณ์นั้นต้องใช้ในชีวิตประจำวัน โดยบทบาทสมมติเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เด็กได้พัฒนาการทางภาษา พัฒนาสัมพันธภาพทางสังคมดีขึ้น
3. บทบาทสมมติสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางภาษาอังกฤษ เพื่อเตรียมตัวในสถานการณ์ที่เจาะจงในบริบทการดำเนินชีวิต
4. บทบาทสมมติ ช่วยส่งเสริมให้เด็กที่ไม่กล้าแสดงออกนั้นกล้าแสดงออก ส่งเสริมพัฒนาการมีส่วนร่วมและพัฒนาบุคลิกภาพ

5. บทบาทสมมติช่วยให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่ตนคาดหวัง

มอร์รี่ (Morry van Ment. 1999: 13) ได้สรุปประโยชน์และข้อจำกัดของบทบาทสมมติไว้ดังนี้

1. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กสามารถแสดงความรู้สึกที่ปิดบังซ่อนอยู่
2. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กเกิดการอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นแต่ละประเด็น รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้น
3. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น ในการใส่ใจและเข้าใจต่อความรู้สึกของผู้อื่น
4. กิจกรรมบทบาทสมมติสามารถจัดสถานการณ์ที่สร้างความหลากหลายของพฤติกรรม

5. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาทางสังคม และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

6. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กได้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตและสามารถนำ เป็นสื่อการสอนเชิงบรรยาย ในการวิชาการต่างๆ อาทิ ประวัติศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

7. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยจัดเตรียมให้เด็กที่ไม่กล้าพูดได้มีโอกาสแสดงออก รวมทั้งเป็นการสร้างให้เด็กตระหนักในความสำคัญในการเอาใจใส่ ในรูปแบบที่ไม่ใช่วาจา นั่นคือ การตอบสนองด้วยอารมณ์ความรู้สึก

8. กิจกรรมบทบาทสมมติมีผลต่อการสร้างแรงจูงใจและผลกระทบในการเชื่อมโยงใน กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

9. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กได้มีการให้ผลตอบรับหรือสะท้อนผลกลับมา ระหว่างเด็กและผู้จัดกิจกรรม

10. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กได้เป็นศูนย์กลางที่จะตอบสนองไปยังความต้องการที่จำเป็นและตระหนักถึงการปฏิบัติกิจกรรม

11. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยลดช่องว่างระหว่างสภาพสถานการณ์ในความเป็นจริง และสถานการณ์จำลอง ทำให้เด็กเข้าถึงสถานการณ์นั้นๆ ได้มากขึ้น

12. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยให้เด็กเปลี่ยนทัศนคติ

13. กิจกรรมบทบาทสมมติช่วยเปิดใจให้เด็กยอมรับในการที่จะควบคุมอารมณ์และ ความรู้สึก

ข้อจำกัดของบทบาทสมมติ ดังนี้

1. ในกิจกรรมบทบาทสมมตินั้น ผู้จัดกิจกรรมจะสูญเสียการควบคุมการดำเนินกิจกรรม และจัดลำดับการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

2. กิจกรรมบทบาทสมมติที่ง่ายสามารถนำไปสู่การเข้าใจผิดพลาดได้

3. กิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาค่อนข้างนาน

4. กิจกรรมบทบาทสมมติต้องใช้ คน พื้นที่ สิ่งของที่มีลักษณะพิเศษ รวมทั้งแหล่งข้อมูล อื่นๆ

5. กิจกรรมบทบาทสมมติต้องอยู่บนพื้นฐานศักยภาพของผู้จัดกิจกรรมและผู้เรียน

6. ผลกระทบของการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติบางครั้งอาจทำให้ผู้เรียนมีการต่อต้าน ในสิ่งที่ปฏิบัติ

7. กิจกรรมบทบาทสมมติบางครั้งไม่ประสบความสำเร็จ เพราะมีความบันเทิงและเล่น เลอะแผละมากเกินไป

8. อิทธิพลของการเรียนรู้อาจนำไปสู่การบิดเบือนของทฤษฎีและความเป็นจริง

9. ในการจัดกิจกรรมบทบาทสมมตินั้นผู้เรียนจะต้องสถานะความพร้อมที่จะเรียนรู้เป็น สำคัญให้มีความเข้าใจในพฤติกรรมของมนุษย์ดีขึ้น เมื่อเข้าใจได้ดีก็สามารถให้อภัยในความพลั้งพลาด ของบุคคลอื่นๆ ทำให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า ประโยชน์ของบทบาทสมมติ คือ เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้แสดงความรู้สึกที่ปิดบังซ่อนอยู่ออกมา ช่วยเปลี่ยนทัศนคติผู้เรียน สามารถจัดกิจกรรมในรูปแบบพฤติกรรมที่หลากหลาย ช่วยสร้างเสริมสัมพันธภาพทางสังคม เป็นต้น แต่ข้อจำกัดของบทบาทสมมติคือ ใช้เวลาในการดำเนินกิจกรรมค่อนข้างมาก ฯลฯ

2.3.4 หลักการนำบทบาทสมมติไปประยุกต์ใช้ในห้องเรียน

วิลลาร์ด ชัยสิทธิ์ (2522: 27-29) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

1. การแสดงบทบาทสมมติการใช้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ไม่ควรใช้เพื่อการบันเทิงเพียงอย่างเดียว
 2. ในการบทบาทสมมตินั้นบางครั้งใช้เวลาค่อนข้างมาก ดังนั้นจึงไม่ควรกำหนดเวลานั่นเอง
 3. เรื่องที่นำมาใช้ควรเป็นเรื่องที่กระตุ้นให้ผู้เรียนอยากพูด เข้าใจสาเหตุของเรื่อง เข้าใจความคิดเห็น ความรู้สึกและค่านิยมได้
 4. การแสดงบทบาทสมมติจะมีประสิทธิผลเต็มที่เมื่อนำมาใช้ติดต่อกันในระยะยาว
 5. ควรใช้การแสดงบทบาทสมมติ เมื่อต้องการให้สร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและฝึกทักษะการปฏิบัติในเรื่องความสัมพันธ์ภาพในสังคม
- อลัน (ALAN MALEY. 1987: 12) ได้เสนอหลักในการนำบทบาทสมมติไปใช้ ดังนี้
1. ครูต้องแยกแยะระหว่างความเจ็บและความวุ่นวาย
 2. การจัดกิจกรรมควรเริ่มจากการปฏิสัมพันธ์แบบ 1 ต่อ 1 หรือทำเป็นคู่ก่อนจากนั้นค่อยไปสู่กระบวนการเล่นบทบาทสมมติเป็นกลุ่ม
 3. ควรให้กิจกรรมมีความกระชับ ชัดเจนๆ เข้าใจในสถานการณ์และนำไปใช้ได้
 4. ในการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติควรวางแผนบทบาทสมมติให้สอดคล้องกับจำนวนนักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้ง
 5. ต้องแน่ใจว่าเด็กๆ เข้าใจในสถานการณ์บทบาทสมมติ และเข้าใจในลักษณะตัวละคร ควรมีการแนะนำ บัตรตัวละคร (Role Card) ก่อนการเริ่มกิจกรรม
 6. ในการจัดกิจกรรมเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นควรมีการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับเด็ก
 7. ไม่ควรใช้สถานการณ์ที่ยากแก่การเข้าใจ หรือใช้อารมณ์ความรู้สึกมากเกินไป
 8. ถ้าเด็กมีการใช้หรือเข้าถึงภาษาพื้นเมือง ครูอาจเพิ่มงานเพิ่มเติม โดยเริ่มจากการทำงานเป็นคู่ และง่ายมากในการลดช่องว่างของข้อมูลในการสื่อสารในกิจกรรมบทบาทสมมติ
 9. มีการเชื่อมโยงติดตามผลอย่างต่อเนื่องทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติ รวมทั้งอาจเชื่อมโยงกิจกรรมอื่นๆ ในหนังสือร่วมด้วย
 10. พยายามกำหนดเวลาให้มีขอบเขตในการปฏิบัติกิจกรรมที่แน่นอน
 11. การจัดกิจกรรมควรมีบทบาทที่หลากหลาย เนื่องจากเด็กแต่ละคนนั้นมีความแตกต่างกัน และพยายามสร้างให้เด็กมีจินตนาการเกี่ยวกับตัวละคร โดยครูเป็นผู้เสริมแรง

จากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า หลักการนำบทบาทสมมติไปประยุกต์ใช้ใน ห้องเรียนนั้น ควรมีอุปกรณ์ให้เด็ก ๆ เข้าใจในสถานการณ์บทบาทสมมติ และเข้าใจในลักษณะตัวละคร ควรมีการแนะนำก่อนการเริ่มกิจกรรม จัดเป็นกิจกรรมระยะยาว แต่ไม่ควรกำหนดเวลาที่ตายตัว และที่สำคัญคือ สถานการณ์หรือเนื้อเรื่องนั้นต้องชัดเจน ให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างสาเหตุของ สถานการณ์นั้นๆ

2.3.5 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ

ทิตินา แคมมณี (2519: 44-47) กล่าวถึง กระบวนการใช้การใช้บทบาทสมมติไว้ ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

1.1 การแจกแจงและกำหนดขอบเขตของปัญหา ครูต้องวิเคราะห์แยกแยะสถานการณ์ ว่าอะไรคือจุดที่ต้องการชี้ให้ผู้เรียนเห็น และเรียนเพื่อความเข้าใจ

1.2 ครูจะต้องกำหนดสถานการณ์สมมติที่ง่ายและชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งเขียนบทบาท สมมติที่จะให้นักเรียนแสดง

2. ขั้นแสดง แบ่งออกเป็น 7 ตอน คือ

2.1 การอ่านเครื่อง เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจตรงกับเรื่องที่จะเรียน ครูอาจ เล่าเรื่องราวหรือสถานการณ์สมมติให้นักเรียนฟัง

2.2 การเลือกตัวผู้แสดง อาจเลือกบุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับบทบาทหรือบุคคล ที่มีลักษณะตรงกันข้ามก็ได้

2.3 การจัดฉากแสดง หลักจากที่ได้ผู้แสดงแล้วจึงจัดฉากแบบสมมติขึ้น

2.4 การเตรียมผู้สังเกตการณ์ ครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนหัดสังเกต และวิเคราะห์เหตุการณ์ ไปด้วย

2.5 การเตรียมความพร้อมก่อนการแสดงครูต้องช่วยขจัดความตื่นเต้นความประหม่า และความวิตกกังวลของผู้แสดงออกไปด้วยวิธีต่างๆ

2.6 การแสดง การแสดงควรเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่มีการขัดแย้งกัน กรณีที่ผู้แสดง ต้องการความช่วยเหลือ ครูอาจเข้าไปช่วยได้ตามโอกาส

2.7 การดับบทการแสดง ควรมีการดับบทและหยุดการแสดงเมื่อ

2.7.1 การแสดงได้ข้อมูลเพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายได้

2.7.2 กลุ่มพอจะเดาได้ว่าเรื่องราวเป็นอย่างไร ถ้าแสดงต่อไป

2.7.3 ผู้แสดงไม่สามารถแสดงต่อไปได้ เพราะเกิดการเข้าใจผิด

2.7.4 การแสดงจบเรื่อง

3. ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง การอภิปรายเป็นไปในรูปได้นั้นขึ้นอยู่กับ วัตถุประสงค์ของการเรียน บางครั้งอาจให้ผู้แสดงเปิดเผยความรู้สึกและเสนอความคิดเห็นก่อนแล้ว จึงให้ผู้สังเกตการณ์เสนอความคิดเห็น

4. ขึ้นแสดงเพิ่มเติม ในกรณีที่การแสดงครั้งแรก ได้ผลไม่เป็นที่พอใจ หรือมีผู้เสนอแนวคิดเห็นใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหา ก็อาจมีการแสดงใหม่

5. ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป อาจมีการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ทำให้ผู้เรียนสามารถหาข้อสรุปหรือได้แนวความคิดรวบยอดจากการศึกษาเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า ขั้นตอนในการแสดงบทบาทสมมตินั้นมี 5 ขั้นตอน คือ ขึ้นเตรียมการ ขึ้นแสดง ขึ้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ขึ้นแสดงเพิ่มเติม ขึ้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป

2.3.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติในและต่างประเทศ

2.3.6.1 งานวิจัยในประเทศ

อัจฉรา เนตรล้อมวงศ์ (2531) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 16 คน ผลการทดลองพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยการ角色扮演 มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศุภวาร์ วรสุตย์ (2538) ศึกษาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติในการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ของเด็กวัยอนุบาลในด้านความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมเกี่ยวกับการไม่แก้มือเพื่อนและการมีน้ำใจต่อเพื่อนและ เพื่อศึกษา ปัญหาของครูในการนำบทบาทสมมติมาใช้ในบทเรียน ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดสิงห์บุรี อำเภอเมืองจังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 76 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมกลุ่มละ 38 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยอนุบาลที่ได้รับการสอนโดยใช้บทบาทสมมติมีลักษณะที่พึงประสงค์เกี่ยวกับการไม่แก้มือเพื่อนและการมีน้ำใจต่อเพื่อนสูงกว่าเด็กวัยอนุบาลที่ได้รับการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อายุพร สาชาติ (2548) ได้ศึกษาพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติในภาพรวม และจำแนกรายด้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย – หญิง อายุ 4 – 5 ปีชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนสามเสนนอก (ประชาราษฎร์อนุกุล) เขตดินแดง สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จำนวน 1 ห้องเรียน จากจำนวนทั้งหมด 5 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ แผนการจัดกิจกรรม การแสดงบทบาทสมมติและแบบทดสอบพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ผลจากการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติมีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาโดยรวม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพฤติกรรมรายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเอง พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และพฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยบทบาทสมมติในประเทศดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า บทบาทสมมติมีผลต่อความเชื่อมั่นในตนเอง อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความเข้าใจและลดพฤติกรรมแกล้งเพื่อน ส่งเสริมการมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนรวมไปถึงการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้อย่างสมวัย

2.3.6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

เซฟแมน และตินา (Stanton-Chapman; & Tina. 2015: 99-107) ได้ศึกษาผลดีต่อการมีปฏิสัมพันธ์แบบคู่ ในห้องเรียนปฐมวัย ในการแสดงบทบาทและความรับผิดชอบของครู ในการที่จะช่วยสนับสนุนเด็กในการเล่นละครเชิงสังคม โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับ 1. การเตรียมความพร้อมสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในการเล่นละคร (หัวข้อเรื่อง , สื่ออุปกรณ์ของเล่น ฯลฯ) 2. การมีส่วนร่วมในการเข้าและออกไปในขณะที่เด็กกำลังเล่นอย่างมีนัย 3. การสนทนาเกี่ยวกับการเล่นในแต่ละตอน และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม รวมไปถึง การเลือกความเหมาะสมในการเข้าไปแทรกซึมบนพื้นฐานการสังเกตโดยตรง ซึ่งพบว่า ครูนั้นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการเล่นละครแสดงบทบาทสมมติเชิงสังคมของเด็ก รวมทั้งครูคือผู้สนับสนุนให้เด็กได้เล่นและเกิดการปฏิสัมพันธ์กับคู่หรือเพื่อนของตนเอง

สต็อกกอล แนนซี เดนนิสและ ลินดาเซย์ (Stockall, Nancy, Dennis; & Lindsay. 2013: 299-306) ได้ศึกษาผลการแสดงละครแสดงบทบาทสมมติของเด็กในบทบาทพ่อ ที่มีผลต่อการพัฒนาทางภาษาและการรู้หนังสือของเด็กปฐมวัยที่มีพัฒนาการช้า ในงานวิจัยได้พบว่าการเล่นสวมบทบาทเป็นเพศชายนั้นได้เพิ่มให้เด็กมีความกระตือรือร้น มีลักษณะเฉพาะที่สามารถใส่ลงในกิจกรรมที่จะช่วยสามารถพัฒนาภาษาและการรู้หนังสือของเด็ก โดยในการวิจัยนี้ได้สร้างโมเดลผ่านกิจกรรมการอ่าน การเล่นละครบทบาทสมมติและการเล่นอิสระ

โจแอนนา (Joanna. 2011) ได้ศึกษาผลในการใช้วิดีโอในการสอนพื้นฐาน การแสดงออกและการเล่นบทบาทสมมติ ในการสอนผู้ดูแลเด็กปฐมวัยโดยใช้กลยุทธ์บทพูดในการอ่าน โดยมุ่งเน้น 1.เพื่อสำรวจสิ่งที่เป็ประโยชน์จำเป็นต่อการปฏิสัมพันธ์แสดงออกเป็นคู่และการเล่นแสดงบทบาทสมมติ โดยใช้ การสอนผ่านวิดีโอในการสอนพ่อแม่ในการใช้ยุทธวิธีบทพูดจากการอ่าน 2.มุ่งหมายในการให้ความรู้เกี่ยวกับการสอนผ่านวิดีโอ เพื่อทดสอบความพร้อมแบบเจาะจง อาทิ ความจำ การเพิ่มขึ้น การทำซ้ำ เป็นต้น 3. ประเมินค่าความสามารถในการยอมรับในการฝึกฝนของผู้ดูแลเด็ก โดยมีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง มีกลุ่มควบคุมและใช้วิธีการวัดซ้ำ โดยใช้ผู้ดูแลเด็กและเด็กคู่กัน จำนวน 40 คู่ ซึ่งพบว่า การตอบสนองปฏิสัมพันธ์สะท้อนกลับในการแสดงออกโดยใช้การฝึกฝนแบบเป็นคู่้นั้นสูงกว่าการที่เด็กฝึกฝนคนเดียว รวมทั้งผู้ดูแลเด็กหรือพ่อแม่ก็นั้นก็เรียนรู้และสามารถใช้บทพูดตามกลยุทธ์ได้ดีในขณะที่เด็กก็ได้เรียนรู้ทางด้านภาษาระหว่างที่มีการเรียนรู้แบ่งปันหนังสือร่วมกัน

เกลเลอร์ (Galler. 1978: 219-235) ได้ศึกษาผลการทดลองการแสดงบทบาทสมมติโดยการวางเงื่อนไขที่มีผลต่อการเชื่อฟังคำสั่ง มีการใช้วิดีโอซึ่งมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์จำลองบทบาทสมมติ กับนักเรียนจำนวน 91 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมติ การเชื่อฟังมากกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนกลุ่มที่เรียนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และพบว่าบทบาทสมตินั้นส่งผลต่อการตอบสนองทางอารมณ์ที่สมจริง

ชูตท์ (Shoudt. 1976: 2754-A) ได้ศึกษาผลของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้บทบาทสมมติ มีกลุ่มตัวอย่างเด็กชั้นปฐมวัย 75 คน พบว่าเมื่อเด็กมีพฤติกรรมนิสัยเอื้อเฟื้อเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

แอมมเมอร์และเมอร์เรย์ (Inge M. Ahammer; & John P. Murray. 2015: 42-68) ได้ศึกษาประสิทธิผลของ โปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับเด็กออทิสติก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กออทิสติกจำนวน 97 คน อายุ 4-5 ปี โดยในโทรทัศน์และประสบการณ์ที่จัดขึ้นในโรงเรียนมีการเพิ่มเติมบทบาทสมมติการฝึกอบรม พบว่า โปรแกรมสามโปรแกรมแรกที่มีกิจกรรมบทบาทสมมตินั้น เด็กออทิสติกมีความเห็นอกเห็นใจไม่เห็นแก่ตัวเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญได้มากกว่าโปรแกรมเล่นที่แสดงบทบาทในขณะที่ดูโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญ

วากเกอร์ (อายุพร สาขาคี. 2548: 23; อ้างอิงจาก Wagner. 1978: 441) ได้ทดลองใช้การแสดงบทบาทสมมติ เพื่อสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกลุ่มชนกับนักเรียนอายุ 8-9 ปี โดยครูแนะนำนักเรียนให้เข้าใจชีวิตของคนเผ่าพันธุ์หนึ่งด้วยวิธีการแสดงบทบาทสมมติเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนกักน้ำในหุบเขาของชาวอินเดียนแดง ผลการทดลองทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและเห็นชาวอินเดียนแดงมากขึ้น

ทิมมส์ (อายุพร สาขาคี. 2548: 23; อ้างอิงจาก Timms. 1986: 3398-A) ได้ศึกษาการใช้การแสดงบทบาทสมมติที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางการละคร เพื่อประเมินคุณภาพและปริมาณเกี่ยวกับการแสดงความคิดและเพิ่มพูนความคิดสร้างสรรค์โดยใช้เด็กใบ้ 8 คน แสดงบทบาทสมมติจำนวน 16 ครั้งๆ ละ 90 นาที ผลศึกษาพบว่า นักเรียนทั้ง 8 คน ได้พัฒนาการด้านการแก้ไขปัญหาและแก้ไขสถานการณ์สูงขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ

จากการศึกษางานวิจัยบทบาทสมมติในต่างประเทศดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า บทบาทสมมตินั้นสามารถทำให้ผู้เรียนนั้นปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจผู้อื่นได้ การช่วยเหลือผู้อื่นรวมทั้งเป็นการส่งเสริมทางด้านการคิดและการแก้ปัญหาได้อย่างสมวัย ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษา รวมทั้งครูและผู้ใกล้ชิดเด็กก็มีบทบาทสำคัญที่จะเป็นแบบอย่าง และเป็นผู้สนับสนุนให้เด็กเล่นบทบาทสมมติได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล รวมทั้งบทบาทสมมตินั้นยังสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ของเด็กได้เป็นอย่างดี

2.3 การประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาในการสร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้แนวคิดหรือกฎการเรียนรู้ทางจิตวิทยา มาประกอบในส่วนต่างๆ ของโปรแกรมเพื่อให้โปรแกรมในงานวิจัยนี้สามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กได้ เพราะการจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับธรรมชาติของพฤติกรรมการเรียนรู้ของสมองทำให้สามารถดึงศักยภาพของสมองมาใช้ได้อย่างเต็มที่ และก่อให้เกิดการพัฒนาสมองให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพของผู้เข้ารับโปรแกรมฯ ได้อย่างเหมาะสมตามหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ซึ่งจะ使得ผู้เข้ารับโปรแกรมฯ เกิดพฤติกรรมได้อย่างค่อนข้างถาวร ซึ่งแนวคิดและการเรียนรู้ในทฤษฎีการเรียนรู้ในทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาที่ผู้วิจัยนำมาประยุกต์ใช้มีดังนี้

2.3.1 กฎแห่งความพร้อม (Law of Readiness) ในทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงของ เอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไดค์ (Edward Lee Thorndike's Connectionism Theory)

กฎแห่งความพร้อมของ ธอร์นไดค์ มีใจความสำคัญว่าการเรียนรู้และศักยภาพในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีความพร้อมของอินทรีย์ คือความพร้อมทั้งทางร่างกายและด้านจิตใจของผู้เรียนโดยมีประเด็นที่สำคัญ 3 ประการ

1. เมื่ออินทรีย์มีความพร้อมที่จะกระทำและได้กระทำสิ่งนั้น จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ อันจะนำไปสู่การเรียนรู้ในสิ่งนั้นได้
2. เมื่ออินทรีย์มีความพร้อมที่จะกระทำการบางอย่าง แต่ไม่ได้กระทำหรือถูกยับยั้ง จะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ในสิ่งนั้น
3. เมื่ออินทรีย์ไม่พร้อมที่จะกระทำแต่ถูกบังคับให้กระทำ จะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ในสิ่งนั้น (พาสนา จุฬรัตน์. 2548: 140; ประณต คำจิณ. 2554: 81)

ดังนั้นการเริ่มต้นของทุกกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยจะเน้น เรื่องการเตรียมความพร้อมของเด็กที่เข้ารับโปรแกรมฯ ให้เด็กมีความพร้อมก่อนเริ่มกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กเข้ารับโปรแกรมฯ ปฏิบัติกิจกรรมอย่างพึงพอใจ อันจะทำให้เกิดการเรียนรู้ในกิจกรรมนั้นๆ โดยผู้วิจัยนำแนวคิดนี้มา ในตัวโปรแกรมทุกครั้งต้องมี “ขั้นนำ” เมื่อเริ่มต้นทุกๆ กิจกรรมในโปรแกรมฯ ซึ่งวิธีการนำเข้าบทเรียนหรือนำเข้าสู่กิจกรรม ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น บทบาทสมมติ นิทาน การตั้งคำถาม การเล่าเรื่อง การเชื่อมโยงประสบการณ์เดิม เป็นต้น

2.3.2 แนวคิดอวกาศแห่งชีวิต (Life Space) ในทฤษฎีของเคิร์ต เลวิน (Kurt Lewin's Field Theory) เลวิน มีแนวคิดเกี่ยวกับอวกาศแห่งชีวิต ว่าในขณะที่ขณะหนึ่ง แต่ละบุคคลต่างอยู่ในอวกาศแห่งชีวิตของตนเอง ซึ่งเป็นโลกทางจิตวิทยา (Psychological World) ที่แต่ละบุคคลสร้างขึ้นมา โดยมีความสัมพันธ์กับโลกแห่งความเป็นจริงที่บุคคลอาศัยอยู่

ภายในอวกาศแห่งชีวิตจะประกอบไปด้วยบุคคล (Person) และสิ่งแวดล้อม (Environment) ซึ่งในสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมของบุคคล ที่ตรงตามสภาพความเป็นจริงหรือมีอยู่จริง เช่น คน สัตว์ วัตถุ สถานที่ เป็นต้น
2. สิ่งแวดล้อมทางจิต (Psychological Environment) หมายถึง สิ่งแวดล้อมตามที่บุคคลรับรู้ อาจจะไม่มีอยู่จริงตามสภาพความเป็นจริง เช่น แรงขับ แรงจูงใจ เป้าหมาย ความสนใจ เป็นต้น (พรณี ชูทัยเจนจิต. 2550: 201-202; อารี พันธุ์มณี. 2546: 247-248; ประณต คำจิณ. 2554: 103-104)

บุคคลแต่ละบุคคลจะมีอวกาศแห่งชีวิต (Life Space) ของตนเองที่เกิดการรับรู้ตามประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็น (Psychological Environment) ถ้าการรับรู้ของบุคคลใกล้เคียงหรือสอดคล้องกับความจริง จะทำให้บุคคลนั้นสามารถเผชิญความจริงได้อย่างมีเหตุผล แต่ถ้าการรับรู้ของบุคคลห่างไกลจากความเป็นจริงหรือเต็มไปด้วยความเพ้อฝัน ก็จะทำให้บุคคลนั้นเป็นคนที่แยกตัวออกจากความเป็นจริง (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2544: 113; ประณต คำจิณ. 2554: 103)

ดังนั้นอวกาศแห่งชีวิต (Life Space) ของแต่ละบุคคลจึงมีความแตกต่างกัน กล่าวคือแต่ละคนมี Life Space เฉพาะตัว ตัวอย่างเช่น เด็กในห้องเรียน ถ้ามีเด็กอยู่ 30 คน แต่ละคนก็จะมี Life Space ที่ต่างกัน เด็กบางคนซึ่งสนใจตั้งใจฟังครูสอนตลอดเวลาใน Life Space ของเขาขณะนั้น ก็จะมีเฉพาะตัวเขาและครู (การรับรู้สอดคล้องกับความเป็นจริง) ส่วนเด็กที่ไม่ได้สนใจครูแต่กลับไปนึกถึงของเล่นชิ้นใหม่ในบ้าน (การรับรู้ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงขณะนั้น) ทำให้ Life Space ของเขาไม่มีสิ่งเกี่ยวกับห้องเรียนเลย มีเพียงตัวเขาและของเล่นเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ครูผู้สอนจึงต้องมีวิธีที่จะเข้าไปอยู่ใน Life Space ของผู้เรียน เพื่อให้เด็กสนใจ เอาใจใส่ต่อคำพูด คำสอนของครู ไม่ใช่ตลอดเวลาที่ครูสอน ครูอยู่นอก Life Space ของเด็ก กล่าวคือ ครูต้องจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงจะเข้าไปอยู่ใน Life Space ของเด็กได้ (พรณี ชูทัยเจนจิต. 2550: 202)

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดอวกาศแห่งชีวิต (Life Space) ดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย โดยการเน้นการเข้าถึงเด็กผู้รับโปรแกรม เป็นสำคัญ ด้วยการออกแบบกิจกรรมในโปรแกรม เน้นเด็กผู้เข้ารับโปรแกรมเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้เข้าไปอยู่ใน Life space ของผู้เข้ารับโปรแกรม โดยไม่ปล่อยให้ผู้เข้ารับโปรแกรมไม่สนใจต่อกิจกรรมที่กำลังกระทำอยู่

2.3.3 กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ในทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของ เอ็ดเวิร์ด ลี ธอร์นไคค์ (Edwardv Lee Thorndike's Connectionism Theory)

กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) มีใจความว่า การเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนองจะมั่นคงมากขึ้นด้วยการกระทำซ้ำ และจะอ่อนกำลังลงหากขาดการกระทำซ้ำ กฎข้อนี้ให้ความสำคัญกับการฝึกปฏิบัติ โดยมีประเด็นที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. กฎแห่งการใช้ (Law of Used) หมายความว่า เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้แล้วมีการกระทำหรือนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปใช้บ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้มั่นคงถาวร
2. กฎแห่งการไม่ใช้ (Law of Disused) หมายความว่า เมื่อเกิดความเข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้แล้ว ถ้าไม่ได้กระทำซ้ำบ่อยๆ จะทำให้การเรียนรู้นั้นไม่คงทนถาวร หรือในที่สุดก็เกิดการลืมและการเรียนรู้นั้นก็จะค่อยๆ เลือนหายไปในที่สุด (พาสนา จุรัตน์ .2548: 140-141; ประณต คำนิม. 2554: 81)

ดังนั้นในทุกกิจกรรมของโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย เมื่อผู้เข้ารับโปรแกรมเกิดการเรียนรู้ในกิจกรรมนั้นๆ แล้ว ผู้วิจัยจะมีการวาดรูปซึ่งเป็นใบสะท้อนความรู้สึกให้ผู้เข้ารับโปรแกรมเพิ่มเติม เพื่อเข้ารับโปรแกรมๆ จะได้ใช้สิ่งที่เรียนรู้ไปแล้วบ่อยๆ อันจะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวร

2.3.4 แนวคิดการเสริมแรง (Reinforcement) ในทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบการกระทำของเบอร์ริส เฟรดเดอริค สกินเนอร์ (Burhus Frederic Skinner's Operant Conditioning or Instrumental Conditioning or Type R. Conditioning)

การเสริมแรง (Reinforcement) เป็นกระบวนการที่นำมาใช้เพื่อเพิ่มการตอบสนองของอินทรีย์ให้มั่นคงขึ้นหรือเพิ่มขึ้น โดยสัมพันธ์กับสิ่งที่พึงพอใจ (ลิขิต กาญจนภรณ์. 2550: 114) โดยการแบ่งออกเป็น การเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบ

การเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) คือการเพิ่มหรือให้สิ่งเร้าที่อินทรีย์พึงพอใจภายหลังจากที่อินทรีย์แสดงพฤติกรรมเพื่อให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ สำหรับสิ่งเร้าที่เพิ่มเข้าไปนั้น เรียกว่า ตัวเสริมแรงทางบวก (ลิขิต กาญจนภรณ์. 2550: 115) โดยการเสริมแรงแบ่งออกเป็นหลายประเภท (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2553: 172-173) เช่น ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (Material Reinforcers) ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcers) ตัวเสริมแรงแบบกิจกรรม (Activity Reinforcers) ตัวเสริมแรงแบบเบี้ยยอรรถกร (Token Reinforcers) และตัวเสริมแรงภายใน (Covert Reinforcers)

การเสริมแรงทางลบ (Negative Reinforcement) คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์หรือเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม การถอดถอนสิ่งเร้าที่อินทรีย์ไม่พอใจหรือไม่ต้องการออกไปภายหลังจากที่อินทรีย์แสดงพฤติกรรม สำหรับสิ่งเร้าที่ถอดถอนออกมานั้น เรียกว่า ตัวเสริมแรงทางลบ (สุรางค์ ไคว์ตระกูล. ม.ป.ป.: 191; พาสนา จุลรัตน์. 2548: 130)

ดังนั้นผู้วิจัยนำแนวคิดนี้มาใช้ เพื่อเพิ่มพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กผู้เข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย ให้คงทนถาวรหรือเพิ่มขึ้น ผู้วิจัยเลือกใช้ตัวเสริมแรงทางบวก ประเภทตัวเสริมแรงทางสังคมมาควบคุมกับแรงเสริมตัวอื่นๆ เช่น คำชมเชย การยกย่อง การยิ้ม เป็นต้น โดยตัวเสริมแรงทางสังคมเป็นตัวเสริมแรงตามธรรมชาติที่เหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย และขณะที่ใช้ก็จะไม่รบกวนพฤติกรรมที่กำลังจะกระทำอยู่ สามารถให้ได้ทันทีและที่ได้รับการเสริมแรงยังสามารถดำเนินพฤติกรรมที่ตนเองกำลังกระทำอยู่นั้นได้ต่อไป (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2553: 197)

2.3.5 กฎแห่งการกระทำครั้งสุดท้าย (Recency) ในทฤษฎีสัมพันธ์ต่อเนื่องของเอ็ดวิน เรย์ กัทธรี (Edwin Ray Guthrie's Contiguity Theory or Contiguous Conditioning Theorey)

กฎแห่งการกระทำครั้งสุดท้าย (Recency) หมายถึง การที่อินทรีย์เกิดการเรียนรู้ขึ้นอย่างสมบูรณ์แล้ว การกระทำเพียงครั้งเดียวซึ่งเป็นการกระทำครั้งสุดท้ายจะยังคงอยู่ เมื่อสภาพการณ์นั้นเกิดขึ้นอีก อินทรีย์ก็จะกระทำหรือปฏิบัติเหมือนกับที่เคยได้กระทำในครั้งสุดท้าย ไม่ว่าการกระทำครั้งสุดท้ายนั้นจะถูกต้องหรือไม่ก็ตาม (พาสนา จุลรัตน์. 2548: 136; ประณต คำนิม. 2554: 85)

การกระทำครั้งสุดท้ายจึงเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นผู้เรียนและครูควรร่วมกันทำความเข้าใจ บทเรียนให้ถูกต้องก่อนที่จะจบบทเรียน มีการสรุปความคิดรวบยอด ป้องกันไม่ให้ผู้เรียนจดจำสถานการณ์ที่ผิดไปใช้ (ประณต คำนิม. 2554: 86)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำแนวคิดการกระทำครั้งสุดท้ายมาประยุกต์ใช้ในการสร้างโปรแกรม โดยก่อนที่จะสิ้นสุดการจัดกิจกรรมของโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย ในแต่ละครั้งจะมีการสรุปกิจกรรม ซึ่งผู้วิจัยกำหนดขั้นสรุป เพื่อให้เด็กผู้เข้ารับโปรแกรมฯ เข้าใจในความคิดรวบยอดของกิจกรรมอย่างตรงกันและนำไปใช้ได้ถูกต้องสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโปรแกรม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นทั้งในและต่างประเทศ

3.1 งานวิจัยในประเทศ

วันเพ็ญ เหล่าฤทธิ์ ธัญรัตน์ นิธิกุลธีระภัทร์ และชบา พันธุ์ศักดิ์ (2555) ได้ศึกษาผลการจัดชั้นเรียนแบบคละอายุที่มีต่อความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย วัตถุประสงค์วิจัยในครั้งนี้คือ เพื่อศึกษาผลแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัยก่อนและระหว่างได้รับการจัดชั้นเรียนแบบคละอายุ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 1 และระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 2 โรงเรียนบ้านป่ายาง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 10 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ 1)แผนการจัดการชั้นเรียนแบบคละอายุ 2)แบบสังเกตพฤติกรรมความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 1 และระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 2 แต่ละสัปดาห์มีคะแนนเฉลี่ย พฤติกรรมความมีน้ำใจสูงกว่าก่อนการจัดชั้นเรียนแบบคละอายุ และระหว่างการจัดการชั้นเรียนแบบคละอายุนั้นมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สูงขึ้น

ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง (2547: 44-51) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏสงขลา จำนวน 68 คน โดยมีวัตถุประสงค์ 1)เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบในนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2)เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ และตัวแปรเพศของนักเรียนที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 คน เครื่องมือในการวิจัย คือ 1)แบบวัดจิตสาธารณะ 2)โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ หาค่าความแปรปรวนร่วมแบบสองทาง (Two-way Analysis of Covariance) โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ มีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมการพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ กับเพศที่มีต่อจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยความเห็นอกเห็นใจในต่างประเทศดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่าความเห็นอกเห็นใจนั้นสามารถพัฒนาได้ด้วยหลายวิธี ดังตัวอย่างจากการศึกษางานวิจัย พบว่าจัดชั้นเรียนแบบคละอายุ รวมไปถึงการสร้างโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบนั้นสามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยและระดับประถมศึกษาตอนต้น

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

พอลซ่า และคณะ (Paulusa, Beckera, Scheubb; & König. 2015) ได้ศึกษาทดสอบความสัมพันธ์ของภาวะความรู้สึกผูกพันของเด็กก่อนวัยเรียนและพฤติกรรมการแบ่งปัน โดยมีกลุ่มเด็กหญิงชาวเยอรมัน อายุ 5 ปี จำนวน 15 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างโดยให้เข้าร่วมการแสดงแบบละคร

จำลอง และการเล่นเกมคำศัพท์ ซึ่งพบว่าเด็กมีแนวโน้มในการแบ่งปันโดยพยายามและใช้เวลาแม้จะเป็นบุคคลที่เด็กไม่ชอบหรือคนแปลกหน้าก็ตาม ซึ่งให้เห็นว่าการจัดวางบทบาทภาระหน้าที่นั้นสามารถพัฒนาพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจในเด็กก่อนวัยเรียนได้

สเวนสันและแอคเนต้า (Svensson; & Agneta. 2013: 115-124) ได้ศึกษาผลการใช้บัตรภาพรูปสัตว์ในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กและความเข้าใจและสภาพความเป็นอยู่ของสัตว์ต่างๆรายบุคคล โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 3-5 ปี จำนวน 52 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 26 คน (ชาย 14 คน หญิง 12 คน) พบว่า กลุ่มการทดลองและกลุ่มการควบคุมนั้นมีความแตกต่างด้านความเห็นอกเห็นใจอย่างมีนัยสำคัญ โดยกลุ่มทดลองที่ใช้บัตรภาพสัตว์นั้นจะมีโอกาสได้คิดและสะท้อนเกี่ยวกับความรู้สึกเกี่ยวกับภาพที่เห็น จึงส่งผลให้กลุ่มการทดลองมีระดับความเห็นอกเห็นใจสูงกว่า

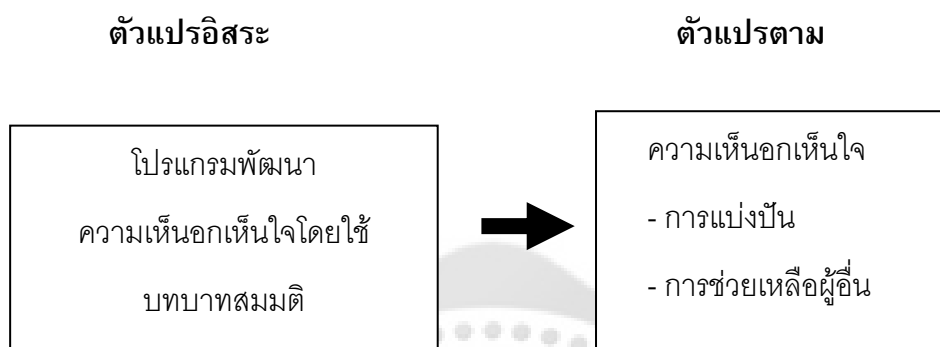
สมิทท์และชาลี (Smith; & Charles. 2013: 76) ได้ศึกษาบทบาทของนักการศึกษาในการสร้างจิตสำนึกแก่เด็กก่อนวัยเรียน พบว่าโครงสร้างสังคมเชิงบวกเป็นสิ่งสำคัญของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการพูดคุย การดูแล ดังนั้นในระบบการศึกษาจำเป็นต้องมีการชี้แนะแก่ครู ผู้ปกครอง และผู้ใหญ่ที่เป็นผู้ใกล้ชิดเด็ก ในการพัฒนาเด็กเกี่ยวกับจิตสำนึกไม่ว่าจะเป็นความเห็นอกเห็นใจ ความสงสาร การอยู่ร่วมกัน สามารถสร้างให้เกิดได้ในเด็กก่อนวัยเรียน และสามารถเริ่มต้นการพัฒนาได้ตั้งแต่ช่วงสามปีแรกของชีวิต

โซเฟีย และคณะ (Sophie; et al. 2013: 247-264) ได้ศึกษาผลการปรับความเข้าใจเข้าเด็กเพื่อลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยใช้โปรแกรมการจัดการกับอารมณ์ของพ่อแม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างของพ่อแม่เด็ก ที่มีลูกอายุ 4 – 5.11 ปี ที่ลูกมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยมีการส่งเสริมการฝึกการตระหนักรู้ในอารมณ์ ความเห็นอกเห็นใจ รวมทั้ง พฤติกรรมเด็ก พบว่าพ่อแม่มองข้ามทางด้านอารมณ์น้อยลงซึ่งก็ส่งผลต่อให้ปัญหาพฤติกรรมเด็กลดลง มีความเห็นอกเห็นใจเพิ่มมากขึ้น และมีการปรับปรุงทักษะการฝึกสังเกตอารมณ์ รับรู้อารมณ์ความรู้สึกของลูกมากขึ้น

เบอร์เดอส์กี และแมททิว (Burdelski; & Matthew. 2010: 1606-1621) ได้ศึกษาของกระบวนการทางสังคมในชีวิตประจำวัน ที่ส่งผลต่อการแสดงออกและการปรับตัวในโรงเรียนอนุบาลญี่ปุ่น โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 2-5 ปี ที่เป็นชนพื้นเมือง ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติอย่างสุภาพเป็นวิธีที่สำคัญผ่านที่เด็กเรียนรู้การใช้ภาษา การแสดงความเมตตาความเอาใจใส่และพฤติกรรมอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการปรับตัวในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของศึกษาก่อนวัยเรียนในประเทศญี่ปุ่น

จีเซล่า (Gisela. 1991: 387 – 390) ได้ศึกษาผลการเลี้ยงดูและความเห็นอกเห็นใจในเด็กจากกลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยชาวเยอรมันจำนวน 30 คน ที่มีอายุระหว่าง 5 ถึง 6 ปี โดยเป็นเด็กผู้ชาย 15 คน เด็กผู้หญิง 15 คน รวมทั้งให้แม่ของเด็กของเด็กของกลุ่มตัวอย่างทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยเป็นต้นแบบ ทั้งนี้ให้ครูประจำชั้นสอนเกี่ยวกับเรื่องความเห็นอกเห็นใจโดยการสร้างสถานการณ์ให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ส่วนแม่ผู้วิจัยก็ให้ตอบคำถามจากแบบสอบถามจำนวน 23 ข้อ โดยพบว่าความสัมพันธ์การเลี้ยงดูและบทบาทของแม่ ความเห็นอกเห็นใจของลูกแต่ละคนจะมีผลใกล้เคียงกันกับความเห็นอกเห็นใจของแม่อย่างมีนัยสำคัญ

อกเห็นใจของ ฮอฟแมน, ลอเรนซ์, เมอร์ลิว พอนตี้, มีแกน รวมทั้งองค์กรประกอบบทบาทสมมติของ มอริรี แวน เมนท์ มาเป็นฐานพัฒนาการนำบทบาทสมมติมาสร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย โดยให้เด็กได้แสดงบทบาทสมมติที่ตัวละครมีพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจตามกรอบแนวคิดที่นำเสนอต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

เด็กปฐมวัยหลังเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติมีความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าก่อนการเข้ารับโปรแกรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ ซึ่งผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การกำหนดแบบแผนและการดำเนินการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จำนวน 137 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จำนวน 15 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นเด็กที่มีค่าคะแนนความเห็นอกเห็นใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

1. แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ
2. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
3. โปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย
4. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structure Interview or Unstructured Interview)

วิธีดำเนินการสร้างเครื่องมือ

1. แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจตามลำดับขั้น ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยศึกษานิยาม ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจจากเอกสารต่างๆ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย (2546) ธรรมนันทิกา แจ่มสว่าง (2547) आयुพร สาชาติ (2548) สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาปฐมวัย (2554) ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและลักษณะของเด็กที่มีความเห็นอกเห็นใจ นำมาเป็นแนวทางในพัฒนาและสร้างแบบประเมิน

1.2 ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจตามนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยทำการสังเกตพฤติกรรมนอกชั้นเรียนและนอกห้องเรียนที่เด็กจะมีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามค่านิยมเชิงปฏิบัติการที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ เช่น

- เด็กแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนเล่น
- เด็กช่วยเหลือเพื่อนตามความสามารถของตน

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสร้างรายการแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจของเด็กปฐมวัยเป็นแบบสังเกตที่ต้องสังเกตจากสภาพสถานการณ์จริงของเด็กในการปฏิบัติตนเมื่ออยู่โรงเรียน โดยคำตอบที่ให้เลือกนั้นจะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ แบบประเมินพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ จำนวน 20 ข้อ แบ่งเป็น 2 ด้านคือ การแบ่งปันและการช่วยเหลือผู้อื่น

แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจที่สร้างขึ้นจำนวน 20 ข้อนั้น เป็นแบบบันทึกคะแนน (Scoring Rubric) ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละระดับมีน้ำหนักคะแนนเป็น 1 , 2 , 3 และ 4 คะแนน

คะแนน 1	เมื่อเด็กไม่แสดงออกเลย
คะแนน 2	เมื่อเด็กแสดงออกได้โดยผู้อื่นบอกทุกครั้ง
คะแนน 3	เมื่อเด็กแสดงออกได้ด้วยตนเองเป็นบางครั้งและบางครั้งต้องให้ผู้อื่นบอก
คะแนน 4	เมื่อเด็กแสดงออกได้ด้วยตนเองทุกครั้ง

ตัวอย่างแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย

ส่วนที่หนึ่ง เป็นข้อมูลส่วนบุคคล ของเด็กปฐมวัยที่ถูกประเมิน ดังนี้

ชื่อ (ด.ช. / ด.ญ.).....นามสกุล.....

อายุ.....ปี.....เดือน.....ชั้นปฐมวัยปีที่.....วันที่.....

ส่วนที่สอง เป็นรายการความเห็นอกเห็นใจของเด็กปฐมวัยเป็นแบบประเมินค่า 4 ระดับ
ดังตัวอย่างนี้

ลักษณะบ่งชี้	ระดับการแสดงออก / การปฏิบัติ				หลักฐาน หรือร่องรอย
	4	3	2	1	
1.สามารถแบ่งปันสิ่งของหรือขนมของตนเองให้แก่เพื่อน					
2.สามารถแสดงความอ่อนโยนต่อเพื่อน					
3.สามารถแสดงความสงสารต่อคนรอบข้าง					
4.มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน					
5.แสดงถึงการรับรู้ว่ามีคนช่วยเหลือตนโดยกล่าวคำขอบคุณ					

1.3 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ปฏิบัติการและตรวจสอบภาษาความเห็นอกเห็นใจเป็นรายข้อ โดยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไว้ ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเห็นอกเห็นใจ
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเห็นอกเห็นใจ
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นไม่ใช่ว่าบ่งชี้ถึงความเห็นอกเห็นใจ

จากนั้นผู้วิจัยจึงนำค่าคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความบ่งชี้ในแบบวัดกับนิยามศัพท์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) และคัดเลือกข้อคำถามจากการพิจารณาค่า IOC ที่คำนวณได้ค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ได้มาทั้งหมด 10 ข้อ ค่าคำนวณได้แสดงถึงแบบประเมินนี้ว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แบบประเมินที่มีความเที่ยงตรงคือมีค่าตั้งแต่ 0.50 ซึ่งข้อที่มีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้ตัดออกไป เนื่องจากข้อนั้นไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1.4 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจที่ผ่านการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ และปรับแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กปฐมวัยปีที่ 3 ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยคัดเลือกข้อที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญ .05 ไว้

1.5 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ ที่เลือกในข้อ 1.4 มาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 125) ได้ข้อคำถามทั้ง 2 ด้าน คือการแบ่งปัน และการช่วยเหลือผู้อื่น โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ 0.96

1.6 ผู้วิจัยนำแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วไปใช้ เก็บข้อมูลกับเด็กปฐมวัยปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ต่อไป

2. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ ตามลำดับขั้น ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยศึกษานิยาม ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ จากเอกสารต่าง ๆ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย(2546) ธรรมนูญการแพทย์ (2547) อายุพร สาชาติ (2548) สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ระดับการศึกษาปฐมวัย (2554) ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและลักษณะของเด็กที่มีความเห็นอกเห็นใจ นำมาเป็นแนวทางในพัฒนาและสร้างแบบประเมิน

2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจตามนิยามศัพท์เฉพาะที่กำหนดไว้ โดยผู้วิจัยทำการสังเกตขณะที่เด็กมีโอกาสแสดงพฤติกรรมตามคำนิยามเชิงปฏิบัติการและสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ ขณะเข้าร่วมโปรแกรม เช่น พัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

- เด็กสามารถเล่นบทบาทสมมติร่วมกับผู้อื่นได้
- เด็กสามารถแสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสร้างรายการแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจของเด็กปฐมวัยเป็นแบบสังเกตที่ต้องสังเกตจากสภาพสถานการณ์ในขณะการเข้ารับโปรแกรม โดยคำตอบที่ให้เลือกนั้น จะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ แบบสังเกตพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ จำนวน 10 ข้อ

แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจที่สร้างขึ้นจำนวน 10 ข้อนั้น เป็นแบบบันทึกคะแนน (Scoring Rubric) ซึ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 4 ระดับ ตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนแต่ละระดับมีน้ำหนักคะแนนเป็น 1 , 2 , 3 และ 4 คะแนน

- คะแนน 1 เมื่อเด็กไม่แสดงออกเลย
- คะแนน 2 เมื่อเด็กแสดงออกได้โดยผู้อื่นบอกทุกครั้ง
- คะแนน 3 เมื่อเด็กแสดงออกได้ด้วยตนเองเป็นบางครั้งและบางครั้งต้องให้ผู้อื่นบอก
- คะแนน 4 เมื่อเด็กแสดงออกได้ด้วยตนเองทุกครั้ง

ตัวอย่างแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย

ส่วนที่หนึ่ง เป็นข้อมูลส่วนบุคคล ของเด็กปฐมวัยที่ถูกประเมิน ดังนี้

ชื่อ (จ.ช. / จ.ญ).....นามสกุล.....

อายุ.....ปี.....เดือน.....ชั้นปฐมวัยปีที่.....วันที่.....

ส่วนที่สอง เป็นรายการความเห็นอกเห็นใจของเด็กปฐมวัยเป็นแบบประเมินค่า 4 ระดับ ดังตัวอย่างนี้

ลักษณะพึงชี้	ระดับการแสดงออก / การปฏิบัติ				หลักฐาน หรือร่องรอย
	4	3	2	1	
1.เด็กสามารถใช้คำพูดป้อนโยนสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้					
2.เด็กสามารถวาดภาพสะท้อนถึงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและอธิบายเกี่ยวกับผลงานของตนเองได้หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละครั้ง					
3.เด็กสามารถใช้ภาษาท่าทางในการป้อนโยนบุคคลรอบข้าง					
4.เด็กสามารถเล่นบทบาทสมมติร่วมกับผู้อื่นได้					
5.เด็กสามารถแสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม					

2.3 ผู้วิจัยนำแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจไปหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์ ปฏิบัติการและตรวจสอบภาษาความเห็นอกเห็นใจเป็นรายข้อ โดยกำหนดระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญไว้ ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเห็นอกเห็นใจ
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเห็นอกเห็นใจ
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นไม่ใช่ว่าเป็นตัวบ่งชี้ถึงความเห็นอกเห็นใจ

จากนั้นผู้วิจัยจึงนำค่าคะแนนความคิดของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความบ่งชี้ในแบบวัดกับนิยามศัพท์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) และคัดเลือกข้อคำถามจากการพิจารณาค่า IOC ที่คำนวณได้ค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ได้มาทั้งหมด 10 ข้อ ค่าคำนวณได้แสดงถึงแบบประเมินนี้ว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แบบประเมินที่มีความเที่ยงตรงคือมีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ซึ่งข้อที่มีค่าน้อยกว่า 0.5 ผู้วิจัยได้ตัดออกไป เนื่องจากข้อนั้นไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะที่ได้รับมาปรับปรุงแบบประเมินตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้แบบประเมินในแต่ละข้อนั้นมีความสมบูรณ์และเหมาะสมยิ่งขึ้น

3. โปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

ในการทดลองผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยการสร้างเป็นกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติให้มีเนื้อหาที่ครอบคลุมตามนิยามความเห็นอกเห็นใจ ที่ผู้วิจัยศึกษาทั้ง 2 ด้าน คือ การแบ่งปันและการช่วยเหลือผู้อื่น ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยศึกษานิยาม ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยจากเอกสารต่างๆ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการแสดงออกของเด็กที่มีความเห็นอกเห็นใจ เพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ

3.2 ผู้วิจัยศึกษานิยาม ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทสมมติ ตลอดจนการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย เพื่อนำมาสร้างโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจด้วยบทบาทสมมติ ซึ่งประกอบไปด้วยสถานการณ์และบทบาทสมมติที่ส่งเสริมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ ให้ครอบคลุมตามนิยามปฏิบัติการ โดยการพัฒนาแนวคิดการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้สร้างอยู่บนแนวทางการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของ ฮอฟแมน, ลอเรนซ์, เมอร์ลิว พอนด์, มีแกน รวมทั้งองค์ประกอบบทบาทสมมติของ มอร์รี แวน เม้นท์ มาเป็นฐานพัฒนาการนำบทบาทสมมติมาพัฒนาสร้างโปรแกรมในการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย

3.3 สร้างแผนการจัดกิจกรรมบทละคร / สถานการณ์ ตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 วิเคราะห์ความหมายของพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจที่ผู้วิจัยได้ทำทานิยามไว้ในนิยามศัพท์เฉพาะ

3.3.2 สร้างโปรแกรมบทบาทสมมติ พร้อมเสนอต่อประธานกรรมการ หาค่าคะแนนความคิดของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ คำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อความบ่งชี้เนื้อหาในโปรแกรมกับนิยามศัพท์ (Index of Item - Objective Congruence : IOC) คำนวณได้ค่าตั้งแต่ 0.80 – 1.00 จากนั้นก็ได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญให้ปรับเกี่ยวกับการใช้บทสนทนาในการแสดงบทบาทสมมติให้มีความกระชับเพิ่มขึ้น ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ซึ่งเมื่อได้ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วก็นำทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน

3.4 นำโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติที่ทำการปรับปรุงแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ไปใช้กับเด็กปฐมวัยปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิส เซเวียร์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจด้วยบทบาทสมมติ จำนวน 12 ครั้ง

3.การกำหนดแบบแผนและการดำเนินการทดลอง

3.1 แบบแผนการทดลอง

การทดลองในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงทดลอง(Experimental Research) โดยใช้การวิจัยแบบ One Group Pretest – Posttest Design (Fraenkel; & Wallen. 200: 290 - 291) ซึ่งมีแผนการทดลอง ดังแสดงในตาราง

ตาราง 7 แบบแผนการทดลอง One Group Pretest – Posttest Design

Pretest	Treatment	Posttest
O_1	X	O_2

O_1 Pretest แทน การประเมินความเห็นอกเห็นใจ ก่อนการทดลอง

X Treatment แทน การใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

O_2 Posttest แทน การประเมินความเห็นอกเห็นใจ หลังการทดลอง

3.2 การดำเนินการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง มี 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยให้ประเมินพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ระยะทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มการทดลอง โดยให้กลุ่มการทดลองเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ เป็นเวลา 12 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ในวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 10.30 – 11.00 น. พร้อมใช้แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจประเมินการปฏิบัติกิจกรรม

3. ระยะหลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจชุดเดียวกับที่ทำก่อนการทดลอง และเก็บเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

3.2 จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้ทั้ง 2 ครั้ง ของกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์ ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลของเด็กระดับปฐมวัย ปีที่ 3 จากผู้อำนวยการโรงเรียน

4.2 ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ ระยะทดลองการใช้โปรแกรมพัฒนาพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยด้วยบทบาทสมมติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจของเด็กกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.2.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่

5.2.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)

5.2.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ

5.2.2.1 ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสังเกต แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Item Objective Congruency Index) (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2548: 1)

5.2.2.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบวัด โดยนำไปทดลองใช้กับเด็กปฐมวัยปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จำนวน 10 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2540: 125)

5.2.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent Sample) เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจของเด็กกลุ่มทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ดังต่อไปนี้

n	แทน	จำนวนเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนและหลัง
P	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติ
*	แทน	ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยเสนอตามลำดับดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การพัฒนาโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

2. ผลการเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจ ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย

2.1 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังของเด็กปฐมวัยในการเข้ารับโปรแกรม พัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัยโดยใช้การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent sample) แบบภาพรวมและรายด้าน

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจในการเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัยในแต่ละสัปดาห์

1. ผลการพัฒนาสร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์และผู้วิจัยได้นำมาสร้างและพัฒนาประเมินโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ โดยกำหนดแก่นของเรื่องโดยใช้แต่ละเรื่องราวการสนทนาที่เกี่ยวกับพฤติกรรม ความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งเป็นเรื่องราวหรือสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบอันเนื่องมาจากการที่เด็กมีพฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ และเมื่อได้สร้างโปรแกรมแล้วก็นำโปรแกรมที่มีกิจกรรมบทบาทสมมติ บทละคร / สถานการณ์ (ต้นฉบับ) เสนอต่อประธานกรรมการ

เสนอผู้เชี่ยวชาญ โดยโปรแกรมที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น นำให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ทำการตรวจสอบ และนำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Congruence) และคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ผ่านเกณฑ์ ซึ่งผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ที่ผู้วิจัยคำนวณหาค่าได้อยู่ระหว่าง 0.80-1.00 ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไปพัฒนาปรับปรุงโปรแกรม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโปรแกรม จำนวน 12 กิจกรรม ใช้เวลาในการพัฒนา 12 ครั้ง 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 30 นาที ซึ่งได้นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน จากนั้นนำโปรแกรมไปทำการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้เสนอว่ามีความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย แต่บางบทสนทนาอาจจะปรับให้มีความกระชับและสั้นขึ้น เพื่อให้โปรแกรมมีความสมบูรณ์และเหมาะสมมากยิ่งขึ้นและสามารถที่จะนำไปใช้พัฒนาเด็กได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งหลังจากที่ได้มีการปรับตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก็ได้มา 12 กิจกรรม ดังนี้

ตาราง 8 กิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่	หัวข้อ
1	ปฐมนิเทศ
2	ของเล่นฉันของเล่นเธอ (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
3	เจ้าหมีท้องโต (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
4	เจ้ากระต่ายจอมขอ (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
5	เรามีเราก็....แบ่งกัน (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
6	ของเล่นเพื่อน้องในวันแสนวิเศษ(พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
7	คุณครูขา....หนูช่วยนะคะ (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
8	น้องใหม่ในโรงเรียนหนู (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
9	หน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
10	เมื่อฉันป่วย (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
11	รวมกันเราอยู่ (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
12	ปัจฉินิเทศ

โดยการสร้างพัฒนาโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ นั้น ได้ใช้ทฤษฎีจากนักจิตวิทยา อาทิ เคิร์ท เลวิน เป็นต้น โดยวิเคราะห์การสร้างโปรแกรมเป็นไปตามพื้นฐานคุณลักษณะที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ได้กำหนดไว้ รวมทั้งมีการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับใจความสำคัญและผลกระทบของความเห็นอกเห็นใจ โดยในการสร้างโปรแกรมนี้ ได้ยึดหลักการประเมินหลักตาม สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ในการสร้าง

เครื่องมือแบบประเมินในโปรแกรม โดยในส่วนของโปรแกรมประกอบด้วย 1.ชื่อโปรแกรม 2.หลักการและเหตุผล 3.วัตถุประสงค์ 4.กิจกรรม (ขั้นนำ,ขั้นดำเนินกิจกรรม,ขั้นสรุป) 5.การประเมินผล ซึ่งในกระบวนการสร้างโปรแกรมในขั้นดำเนินกิจกรรมนั้นก็มี 3 ขั้นตอน โดยใช้พื้นฐานทางจิตวิทยา ซึ่งในโปรแกรมที่ใช้สามารถวิเคราะห์ได้ว่าในขั้นแรกนั้น ในตัวโปรแกรมมีการเตรียมความพร้อมเพื่อเตรียมตัวในการปฏิบัติกิจกรรม เด็กที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นมีความสนใจในการปฏิบัติกิจกรรม พร้อมเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับเรื่องของกฎความพร้อม (Law of Readiness) ทั้งนี้ในโปรแกรมในส่วนของ การเริ่มต้นทุกกิจกรรม ผู้วิจัยมีการเตรียมความพร้อมโดยใช้เพลง คำคล้องจอง เพราะถ้าหากอินทรีย์ไม่พร้อมที่จะกระทำบางอย่างแต่ถูกบังคับ ให้กระทำจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ และทำให้ไม่เกิดการเรียนรู้ในสิ่งนั้น (พาสนา จุลรัตน์. 2548: 140; ประณต คำฉิม. 2554: 81) ในโปรแกรมของผู้วิจัยนี้เน้นเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นสำคัญ กล่าวได้ว่าเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นจะต้องมีความใส่ใจและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม โดยผู้วิจัยจะมีการเสริมแรงและกระตุ้นในการปฏิบัติกิจกรรมเป็นระยะ ซึ่งเป็นฐานทฤษฎีอวกาศแห่งชีวิต (Life Space) ตามแนวคิดของเลวิน ที่ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความแตกต่างของบุคคล โปรแกรมที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจึงเป็นกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนหรือเด็กที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นเป็นสำคัญ ผู้วิจัยจึงจะเข้าไปอยู่ใน Life Space ของเด็กได้ (พรณี ชูทัยเจนจิต. 2550: 202) ทั้งนี้ได้นำทฤษฎีทางจิตวิทยานั้นมาประยุกต์ใช้ในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินกิจกรรมในแต่ละโปรแกรม ซึ่งสามารถสรุปออกมาดังนี้

ตาราง 9 แสดงการประยุกต์ทฤษฎีทางจิตวิทยาในการสร้างและพัฒนาโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจ โดยใช้บทบาทสมมติ

ขั้นตอน	หัวข้อ
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม	กฎแห่งความพร้อมของธอร์นไคค์
ขั้นดำเนินกิจกรรม	แนวคิดอวกาศของเลวิน กฎแห่งการฝึกหัดของธอร์นไคค์ การเสริมแรงทางบวกของสกินเนอร์
ขั้นสรุปกิจกรรม	กฎแห่งการกระทำสุดท้ายของกัทธรี

ตาราง 10 ตัวอย่างกิจกรรมในโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่	หัวข้อ	จุดมุ่งหมาย	วิธีดำเนินการ	อุปกรณ์
5	เรามีเรากี่....แบ่งกัน (การพัฒนาความเห็นอกเห็นใจด้านการแบ่งปัน)	1.เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการแบ่งปัน	1.ชั้นนำเข้าสู่กิจกรรม 1.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันร้องเพลงแบ่งปัน 2.ชั้นดำเนินกิจกรรม 2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับเพลงแบ่งปันโดยใช้คำถามว่า 2.1.1 “เด็กๆ คิดว่าการแบ่งปันสำคัญอย่างไรและเราสามารถแบ่งปันอะไรได้บ้าง” 2.1.2 “เด็กๆ คิดว่าสิ่งของต่างที่เด็กๆ บอกเมื่อก็ เราสามารถแบ่งปันให้กับใครได้บ้าง” 2.3 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมเรามีเรากี่... แบ่งกัน โดยแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์สมมติ พร้อมร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น 3.ชั้นสรุปกิจกรรม 3.1 ให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมสรุปกิจกรรมเรามีเรากี่.. แบ่งกัน และประโยชน์ที่ได้รับ	1.เพลงแบ่งปัน 2.สิ่งของภายในห้องเรียน

นอกจากนี้ในแต่ละสัปดาห์ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งพบว่าการแสดงบทบาทสมมติเด็กชอบในทุกกิจกรรมเพราะเด็กได้แสดงออก แต่เด็กจะชอบเนื้อเรื่องที่มีสัตว์เป็นตัวละครในการดำเนินเรื่องราวในสถานการณ์มากที่สุด ทั้งนี้หลังจากเสร็จการวิจัยยังมีการสัมภาษณ์ครูและผู้เข้ารับโปรแกรม ที่สะท้อนให้เห็นว่าตัวโปรแกรมนั้นสามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยได้ และผู้เข้ารับโปรแกรมนั้นก็มีความสุขสนุกสนานและชอบกิจกรรมในโปรแกรม เด็กสามารถแสดงอารมณ์ ทำทางตามจินตนาการได้สอดคล้องกับบทบาทที่ได้รับอย่างเป็นธรรมชาติและมีความมั่นใจกล้าแสดงออกอย่างสมวัย เมื่อเด็กสนุกกับการเรียนรู้ปฏิบัติกิจกรรม จึงส่งผลให้โปรแกรมบทบาทสมมตินั้นสามารถส่งเสริมความเห็นอกเห็นใจได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

วันที่ 23 ธันวาคม 58 เป็นการเข้าร่วมโปรแกรมของเด็กๆ วันสุดท้าย วันนี้หลังจากสรุปกิจกรรมเสร็จก็ให้เด็กๆ ได้สะท้อนความรู้สึก

เด็กชาย A “ผมชอบสนุกมาก ผมชอบใส่หัวสัตว์ เล่นละคร”

เด็กหญิง B “หนูสนุกมากเลยคะ ดำเล่นกับเพื่อนๆ ได้กินขนม”

เด็กหญิง C “หนูอยากมาอีกบ่อยๆ หนูชอบแสดงละคร”

วันที่ 1 มกราคม 59 ผู้วิจัยได้สนทนากับครู A เป็นวันหลังจากได้จัดกิจกรรมโปรแกรมเสร็จแล้ว ซึ่งครู A ได้สะท้อนบอกผู้วิจัยว่า

“เด็กๆ ที่ร่วมกิจกรรมโปรแกรมนี้ได้กลับมาเล่าเกี่ยวกับกิจกรรมและมีเจตคติที่ดีต่อการช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น

แบ่งปันให้สิ่งของแก่ผู้อื่น

โดยผ่านการวาดภาพและเล่าเรื่องให้ครูประจำชั้นฟังได้ดี

เหมือนเขารักและเป็นห่วงเพื่อนเพิ่มขึ้น

จริงก็น่าจะมีกิจกรรมแบบนี้ไปเรื่อยๆ ได้พัฒนาเด็กดี”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยที่โรงเรียน)

2. ผลการเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจ ก่อนและหลังได้รับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย

ตาราง 11 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจก่อนและหลังการเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย (N = 15)

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	การทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t
1. สามารถแสดงความสงสารต่อคนรอบข้าง / ปลอบเมื่อเห็นเพื่อนเจ็บหรือไม่สบายใจ	ก่อนการทดลอง	2.07	0.7037	4.85*
	หลังการทดลอง	2.87	0.3519	
2. ช่วยเพื่อนหรือน้องถืของ/ลากกระเป๋าโดยไม่ต้องร้องขอ	ก่อนการทดลอง	1.93	0.4577	9.02*
	หลังการทดลอง	3.00	0.3780	
3. ช่วยเพื่อนเมื่อเพื่อนหกล้มหรือต้องการความช่วยเหลือ	ก่อนการทดลอง	2.07	0.7037	4.58*
	หลังการทดลอง	3.07	0.7037	

ตาราง 11 (ต่อ)

ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น	การทดลอง	$\bar{X}$	S.D.	t
4.เสนอตัวเองต่อผู้ใหญ่หรือเพื่อนเวลาว่าง กิจกรรมต่างๆ	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.67 3.27	0.7237 0.5936	2.80*
5.แบ่งปันของเล่นกับเพื่อนและรู้จักผลัดกันเล่น	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.20 3.47	0.6761 0.6400	6.14*
6.เล่นและทำงานกลุ่มร่วมกันกับผู้อื่นได้	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.60 3.67	0.5071 0.4880	5.87*
7.แสดงความรักเพื่อนเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ ต่างๆ	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.27 3.13	0.45 0.52	5.24*
8.ช่วยคุณครูถือของหรือหยิบของใช้ที่ใช้ประจำ โดยที่ครูไม่ต้องร้องขอ	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.53 3.40	0.51 0.51	5.24*
9.สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนอย่างต่อเนื่อง เช่น บอกว่าคิดถึงเพื่อน เก็บของหรือขนมไว้ ให้เพื่อน เป็นต้น	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.40 3.13	0.63 0.52	4.04*
10.ให้เพื่อนยืมสิ่งของของตนเอง	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.60 3.13	0.63 0.52	3.23*
ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยรวม	ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง	2.33 3.21	0.36 0.30	8.19*

*p<.05

จากตาราง 11 พบว่า ค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย โดยรวมก่อนและหลังการเข้ารับโปรแกรม ก่อนการทดลองพบค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจโดยภาพรวมนั้น มีค่าเฉลี่ย 2.33 และหลังจากการที่เด็กได้เข้ารับโปรแกรมผลค่าเฉลี่ยหลังการทดลองนั้นมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 3.21 จากผลการทดลองในตารางข้างต้นพบว่าหลังการทดลองในการเข้ารับโปรแกรม เด็กปฐมวัยมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาพบว่า ค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่แสดงออกถึงการแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นในแต่ละข้อนั้นหลังการเข้ารับโปรแกรมเพิ่มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

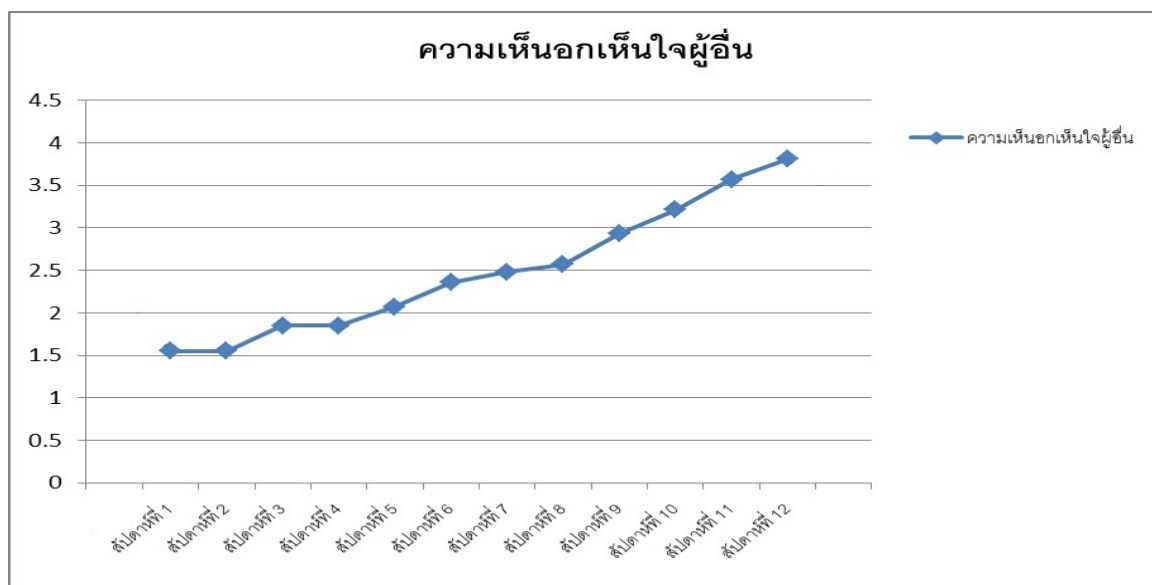
ตาราง 12 การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจก่อน และหลังการเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัย แบบรายด้าน (N = 15)

ระยะเวลา	ความเห็นอกเห็นใจ							
	ด้านการแบ่งปัน				ด้านการช่วยเหลือ			
	$\bar{X}$	S.D.	t	p	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนการทดลอง	2.45	.19149	-6.412	.008	2.25	.30078	15.863	.000
หลังการทดลอง	3.37	.20056			3.16	.22106		

จากตาราง 12 พบว่า ค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการแบ่งปัน ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.45 หลังการทดลองค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.37 และด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.25 หลังการทดลองค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.16 ซึ่งค่าเฉลี่ยหลังการทดลองนั้นพบว่าทั้ง 2 ด้านค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจรายด้านนั้นสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับการทดลอง เมื่อพิจารณาพบว่า ค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่แสดงออกถึงการแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นในแต่ละด้านของเด็กปฐมวัยหลังการเข้ารับโปรแกรม เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการเข้ารับโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

ตาราง 13 คะแนนเฉลี่ยและความเบี่ยงเบนมาตรฐานของแสดงออกของความเห็นอกเห็นใจ จากแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจในการเข้ารับโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดยใช้บทบาทสมมติของเด็กปฐมวัยในแต่ละสัปดาห์ (N = 15)

การแสดงออก ความเห็นอกเห็นใจ	ระยะเวลาจัดกิจกรรม (สัปดาห์)											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
$\bar{X}$	1.55	1.55	1.85	1.85	2.07	2.36	2.48	2.57	2.93	3.21	3.57	3.81
S.D	0.10	0.55	0.20	0.20	0.20	0.18	0.03	0.16	0.17	0.11	0.17	0.16

ภาพประกอบ 2 เส้นภาพแสดงการเปลี่ยนแปลงการแสดงออกความเห็นอกเห็นใจรายสัปดาห์

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 12 ประกอบกับภาพประกอบที่ 2 เส้นภาพที่แสดงการเปลี่ยนแปลงการแสดงความเห็นอกเห็นใจพบว่า ในแต่ละสัปดาห์เริ่มตั้งสัปดาห์แรกจากการประเมินจากแบบสังเกตในสัปดาห์ที่ 1 ถึง สัปดาห์ที่ 12 นั้นเพิ่มขึ้นตามลำดับ ยกเว้น 4 สัปดาห์แรกที่มีการเปลี่ยนแปลงแค่เล็กน้อยหรือค่อนข้างจะคงที่ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยรายสัปดาห์ ดังนี้ 1.55 , 1.55 , 1.85 , 1.85 , 2.07 , 2.36 , 2.48 , 2.57 , 2.93 , 3.21 , 3.57 และ 3.81 ซึ่งสอดคล้องกับค่าเฉลี่ยตามตารางระดับความเห็นอกเห็นใจภาพรวมในตารางที่ 11 หลังจากการจัดกิจกรรมที่เพิ่มสูงขึ้นหลังจากที่เด็กได้เข้ารับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ คือ 3.21

จากการจัดกิจกรรมทั้งหมดที่ผ่านมาในโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ผู้วิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่เข้ารับโปรแกรมนั้นมีความสุขสนุกสนานในการปฏิบัติกิจกรรม ชอบการแสดงบทบาทสมมติในการเป็นตัวละครต่างๆ เกิดการเรียนรู้ได้ดี ซึมซับความเห็นอกเห็นใจผ่านกิจกรรมได้ดีสอดคล้องกับสถิติข้อมูลข้างต้นที่แสดงให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยหลังเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติมีความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าก่อนการเข้ารับโปรแกรม โดยมีความเห็นอกเห็นใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกๆ สัปดาห์

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้
บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย ซึ่งมีความมุ่งหมายของการวิจัย คือ

1. เพื่อพัฒนาโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย
2. เพื่อเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้โปรแกรมพัฒนา
ความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 3 ปีการศึกษา
2558 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จำนวน 137 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

เด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปฐมวัยปีที่ 3 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์
จำนวน 15 คน ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นเด็กที่มีค่า
คะแนนความเห็นอกเห็นใจต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 25

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย
2. ตัวแปรตาม คือ ความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 การแบ่งปัน
 - 2.2 การช่วยเหลือผู้อื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือทดลองและเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ
2. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
3. โปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย
4. แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง มี 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยให้ประเมินพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ระยะทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ เป็นเวลา 12 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที เป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ครั้ง ในวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ เวลา 10.30 – 11.00 น.

3. ระยะหลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมของกลุ่มทดลอง โดยใช้แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจชุดเดียวกับที่ทำก่อนการทดลอง และเก็บเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

3.2 จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้ทั้ง 2 ครั้ง ของกลุ่มทดลองมาวิเคราะห์ ตามวิธีการทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังของเด็กปฐมวัยในการเข้าร่วมโปรแกรม พัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัยโดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent sample)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยศึกษาพบว่าโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจนั้นมีคุณภาพสามารถนำไปใช้พัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยได้จริง โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยว่าเด็กปฐมวัยหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ เด็กมีความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาพบว่าค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจที่แสดงออกถึงด้านการแบ่งปันและด้านช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัยหลังการเข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละด้านสูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นกัน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผล ดังนี้

เด็กปฐมวัยมีความเห็นอกเห็นใจเพิ่มสูงขึ้นหลังจากการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ สามารถทำให้เด็กปฐมวัยมีความเห็นอกเห็นใจเพิ่มสูงขึ้นได้เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยขออภิปรายผล เป็น 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นที่ 1 คือ การพัฒนาโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย และประเด็นที่ 2 คือ การเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียด ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การพัฒนาโปรแกรมความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย

ในการสร้างโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ได้ใช้ทฤษฎีจากนักจิตวิทยาและองค์ประกอบบทบาทสมมติของ มอร์รี แวน เม้นท์ โดยวิเคราะห์การสร้างโปรแกรมเป็นไปตามพื้นฐานคุณลักษณะที่หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย 2546 ได้กำหนดไว้ รวมทั้งมีการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับใจความสำคัญและผลกระทบของความเห็นอกเห็นใจ โดยในการสร้างโปรแกรมนี้ ได้ยึดหลักการประเมินหลักตาม สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(สมศ.) ในการสร้างเครื่องมือแบบประเมินในโปรแกรม โดยในส่วนของโปรแกรมประกอบด้วย 1.ชื่อโปรแกรม 2.หลักการและเหตุผล 3.วัตถุประสงค์ 4.กิจกรรม (ขั้นนำ, ขั้นดำเนินกิจกรรม, ขั้นสรุป) 5.การประเมินผล ซึ่งในกระบวนการสร้างโปรแกรมในขั้นดำเนินกิจกรรมนั้นก็มี 3 ขั้นตอน โดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติบูรณาการร่วมกับจิตวิทยาการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้พัฒนากิจกรรมในโปรแกรม 12 กิจกรรมที่เป็นกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติที่มีบทบาทตัวละครที่หลากหลาย ทั้งนี้ในทุกกิจกรรมได้มีการสอดแทรกแนวคิดเรื่องการช่วยเหลือผู้อื่นและการแบ่งปัน เมื่อเด็กปฐมวัยเข้ารับโปรแกรมก็จะเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นโดยผ่านการแสดงตามบทบาทที่ได้รับในแต่ละครั้ง โดยก่อนการเริ่มกิจกรรมทุกครั้งจะมีขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม เพื่อเตรียมให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความพร้อมที่จะปฏิบัติและสนใจในกิจกรรม กิจกรรมบทบาทสมมติที่อยู่ในโปรแกรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนั้นสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะสถานการณ์ที่มีตัวละครเป็นสัตว์เด็กจะชอบมาก

ในโปรแกรมนี้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นบทบาทสมมติภายใต้บริบทสถานการณ์จำลองอย่างสนุกสนาน เด็กได้เล่นสวมบทบาทตัวละครอย่างสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้พฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจผ่านการเล่นได้ดี เพราะบทบาทสมมติที่จัดขึ้นสามารถสร้างทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตให้เกิดขึ้น โดยกิจกรรมบทบาทสมมติเป็นกิจกรรมที่สามารถยืดหยุ่นได้ สามารถปรับสถานการณ์ตามความเหมาะสมและเพิ่มกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพ (Alan Maley. 1987: 7) ผู้เข้าร่วมโปรแกรมจะมีส่วนร่วมเป็นนักแสดงหรือเป็นผู้เล่นภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมที่ถูกจัดเตรียมไว้ ทั้งสัญลักษณ์ซึ่งกิจกรรมในโปรแกรมนี้เน้นสิ่งสำคัญคือความรู้สึก การตอบสนองต่อสถานการณ์ และเน้นเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติกิจกรรม โดยขอบเขตของกิจกรรมบทบาทสมมติใน

โปรแกรม สามารถแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อคือ ผู้สวมบทบาท (Role-Player) สถานการณ์(Situation) และการเรียนรู้ (Learning (Morry van Ment. 1999: 4-21) เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมจะเป็นผู้แสดงสวมบทบาทเป็นตัวละครต่างๆ ตามสถานการณ์จำลอง โดยการที่เด็กได้สวมบทบาทของผู้อื่นจะทำให้เด็กที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นเข้าใจได้ดียิ่งขึ้นว่าผู้อื่นรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร ตัดสินใจอย่างไร ทำให้เข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นดีขึ้น รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา (พรรณทิพย์ พันทอง. 2533: 10; อ้างอิงจาก วิชา วิสเพชญ. 2529 3-5)

กิจกรรมบทบาทสมมติที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้จึงทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้พฤติกรรมความเห็นอกเห็นใจ เพราะพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดจากการแสดงบทบาทสมมติ เป็นสิ่งที่แสดงออกหรือพฤติกรรมที่สามารถทำนายได้ว่าจะให้เกิดภายใต้สถานการณ์ที่กำหนด (Alan Maley. 1987: 12) เมื่อเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นได้การแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจในเชิงลักษณะพฤติกรรม เช่น การช่วยเหลือเพื่อน การช่วยเหลือคุณครู การแบ่งปันสิ่งของ การตอบคำถาม รวมทั้งการแสดงบทบาทสมมติในการเข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละครั้งได้ดี ผู้วิจัยมีการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) ได้แก่ คำชมเชย ขนม และสติ๊กเกอร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กชอบร่วมด้วยเป็นรางวัล โดยหลังจากที่เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมบทบาทสมมติหรือรับชมเพื่อนแสดงบทบาทสมมติ จะมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรม เพื่อร่วมกันตอบคำถามวิเคราะห์สรุปพฤติกรรมตัวละคร โดยมีการเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องที่เกี่ยวข้องเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการจัดกิจกรรมบทบาทสมมติในโปรแกรม ทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเกิดความคิดรวบยอดในการเรียนรู้เกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจ (ทศนา แคมมณี. 2519: 44-47)

ในโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมตินี้ ผู้วิจัยมีการประเมินความเห็นอกเห็นใจที่สอดคล้องกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย หลังจากสรุปกิจกรรมในแต่ละครั้งผู้วิจัยมีใบงานสะท้อนความรู้สึกให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเพิ่มเติมโดยผ่านการวาดภาพ ซึ่งเป็นวิธีการประเมินที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยที่จะช่วยสะท้อนความรู้สึกนึกคิดความเห็นอกเห็นใจของเด็กต่อสถานการณ์ต่างๆ (นภเนตร ธรรมบวร. 2540: 99-107) การสะท้อนความคิดผ่านการวาดภาพและประสบการณ์จะช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้มีพฤติกรรมที่คงทนถาวร สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ เช่น การไปรับน้องและช่วยคุณครูถือกระเป๋าในตอนเช้าก่อนเข้าแถว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับกฎแห่งการใช้ (Law of Used) ของธอร์นไดค์ เมื่อเด็กเกิดความเข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้แล้วมีการกระทำหรือนำสิ่งที่เรียนรู้นั้นไปใช้เป็นประจำ จะทำให้การเรียนรู้คงทนถาวร (พาสนา จุลรัตน์. 2548: 140-141; ประณต คำฉิม. 2554: 81) ซึ่งทั้งหมดนี้แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมตินี้มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมนั้นมีความเห็นอกเห็นใจเพิ่มสูงขึ้น

สอดคล้องกับภาพวาดที่เด็กได้สะท้อนความเห็นอกเห็นใจออกมา โดยผ่านการวาดภาพในการสรุปกิจกรรมในแต่ละครั้ง จากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 15 คนนี้ มีเด็กชาย A ที่มาร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมเข้าโปรแกรมครั้งแรก ภาพที่วาดออกมาสะท้อนให้เห็นว่าเด็กชาย A มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นน้อย มีภาพเหตุการณ์ในใจว่ามีคนแย่งขนม ดังที่แสดงให้เห็นในภาพตัวอย่าง ดังนี้

ผลงานสะท้อนสัปดาห์ที่ 4

ผลงานสะท้อนสัปดาห์ที่ 5

ผลงานสะท้อนสัปดาห์ที่ 7

ผลงานสะท้อนสัปดาห์ที่ 9

ตัวอย่างบันทึกการเล่าเรื่อง

สัปดาห์ที่ 4 หนูกำลังแบ่งขนมเฟรนฟรายด์เพื่อน แต่เพื่อนก็แย่งหนูกินไม่ยอมพอ

สัปดาห์ที่ 5 หนูแบ่งน้ำแล้วพี่ก็แย่งหนูกินหมดแล้วหนูก็ให้กินขนมสายไหม

สัปดาห์ที่ 7 หนูช่วยครูถือน้ำถือถุง

สัปดาห์ที่ 9 หนูกำลังช่วยน้องกวาดเศษขยะใส่ถังที่โรงอาหาร

จากตัวอย่างบันทึกการเล่าเรื่องตลอดการเข้ารับโปรแกรมเป็นระยะ ระยะหลังสัปดาห์ที่ 7 เป็นต้นไปเริ่มสะท้อนให้เห็นว่า เด็กชาย A นั้นมีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อการช่วยเหลือและแบ่งปันบุคคลรอบข้าง แสดงให้เห็นถึงเปลี่ยนแปลงความรู้สึกนึกคิดของเด็กชาย A ที่แสดงผ่านการวาดภาพว่ารู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่นรอบข้างเพิ่มขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติของผู้วิจัยนั้น ส่งผลต่อทัศนคติของเด็ก รวมทั้งในการเข้าโปรแกรมในการสนทนาคำพูดของเด็กก็เริ่มสะท้อนให้เห็นเช่นกัน

วันที่ 16 ธันวาคม 58 วันนี้นำก่อนการเริ่มกิจกรรมก็มีการสนทนาเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการปฏิบัติตนช่วยเหลือน้องๆ ตอนเช้าก่อนการเริ่มกิจกรรม

ผู้วิจัย “เด็กๆเมื่อเช้าได้ไปช่วยน้องๆหรือคุณครูหรือเปล่าคะ”

เด็กชาย A “เมื่อเช้าหนูมาสายไปนิดนึง แต่หนูก็ช่วยรับน้องได้ 2 คนน้อง อ.1”

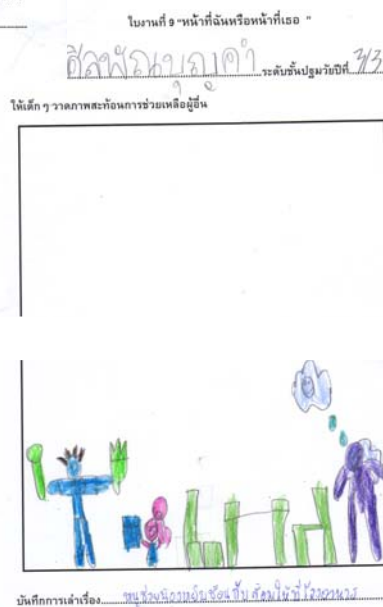
เด็กหญิง C “หนูมาเข้าค่ะหนูไปช่วยคุณครูถือกระติกน้ำแล้วหนูก็จูงน้องไปส่งห้องด้วย”

ผู้วิจัย “แล้วเด็กๆ รู้สึกยังไงคะเวลาไปช่วยน้อง”

เด็กหญิง C “หนูภูมิใจคะ หนูดีใจน้องก็ดีใจด้วยคุณครูชม”

เด็กชาย A “หนูก็ดีใจด้วย หนูบอกแม่ว่าหนูจะมาเข้าๆรับน้องให้ได้ 5 คน”
(ผู้วิจัย, การพูดคุยที่โรงเรียน)

จะเห็นว่าเด็กที่เข้ารับโปรแกรมนั้นมีคำพูดและแสดงออกถึงความเห็นอกเห็นใจได้สมวัยเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการเข้ารับโปรแกรม ดังจะเห็นจากตัวอย่างบทสนทนาตอบคำถามดังกล่าวข้างต้น รวมทั้งตัวอย่างภาพวาดและการสะท้อนการเล่าเรื่องของเด็ก

ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติสามารถส่งเสริมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยได้ โดยมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับผลการวิจัย ในช่วงระยะเวลาการจัดกิจกรรมทั้งหมด 12 ครั้ง ที่เด็กได้รับการเข้าร่วมโปรแกรม ส่งผลให้เด็กมีความเห็นอกเห็นใจเพิ่มสูงขึ้น กล้าแสดงออกและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นดีขึ้น

ประเด็นที่ 2 การเปรียบเทียบความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย

ในด้านผลต่างของความเห็นอกเห็นใจของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองในการเข้าร่วมโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ พบว่าหลังการทดลองเด็กปฐมวัยมีความเห็นอกเห็นใจสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองเฉลี่ยที่ระดับ 2.33 และหลังการทดลองพบว่าความเห็นอกเห็นใจเพิ่มสูงขึ้นเฉลี่ยที่ 3.21 และผลความเห็นอกเห็นใจรายด้านพบว่า ด้านการแบ่งปัน ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.50 หลังการทดลองค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.35 และด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.26 หลังการทดลองค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.12 ซึ่งพบว่าค่าเฉลี่ยหลังการทดลองของเด็กปฐมวัยทั้ง 2 ด้านมีค่าเฉลี่ยความเห็นอกเห็นใจรายด้านสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมการทดลอง แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมตินั้นทำให้เด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมมีความเห็นอกเห็นใจสูงขึ้น สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ ธรรมนันทิกา แจ่มสว่ (2555: 44-51) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต สถาบันราชภัฏสงขลา จำนวน 68 คน โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 2) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ และตัวแปรเพศของนักเรียนที่มีต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ มีจิตสาธารณะสูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกด้วยโปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และจากการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับตัวแบบกับเพศที่มีต่อจิตสาธารณะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ชูด์ท์ (Shoudt. 1976: 2754-A) ได้ศึกษาผลของการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้บทบาทสมมติ มีกลุ่มตัวอย่างเด็กชั้นปฐมวัย 75 คน พบว่าเมื่อเด็กมีพฤติกรรมนิสัยเอื้อเพื่อเพิ่มขึ้นหลังจากได้รับการฝึกแตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้งลอนนอตตี (ธรรมนันทิกา แจ่มสว่. 2547: 23; อ้างอิงจาก Lonnotti. 1977: 142) ได้ศึกษาผลการใช้บทบาทสมมติที่เน้นการไม่เห็นแก่ส่วนตน โดยการทำทดลองในเด็กอายุ 6 ปี และ 9 ปี จากผลการศึกษาพบว่า บทบาทสมมติสามารถพัฒนาพฤติกรรมการไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนของนักเรียนได้สูงขึ้น และเกลเลอร์ (Galler. 1978: 219-235) ได้ศึกษาผลการทดลองการแสดงบทบาทสมมติโดยการวางเงื่อนไขที่มีผลต่อการเชื่อฟังคำสั่ง

มีการใช้ชีวิตโอซึ่งมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์จำลองบทบาทสมมติ กับนักเรียนจำนวน 91 คน ผลปรากฏว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้บทบาทสมมติการเชื่อฟังมากกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนกลุ่มที่เรียนโดยไม่ใช้บทบาทสมมติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 และพบว่าบทบาทสมมตินั้นส่งผลต่อการตอบสนองทางอารมณ์ที่สมจริง รวมทั้งงานวิจัยในเด็กปฐมวัยที่เป็นออทิสติกของแอมมเมอร์และเมอร์เรย์ (Inge M. Ahammer; & John P. Murray. 2015: 42-68) ที่ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมการฝึกอบรมสำหรับเด็กออทิสติก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กออทิสติกจำนวน 97 คน อายุ 4-5 ปี พบว่าโปรแกรมที่มีกิจกรรมบทบาทสมมตินั้น เด็กออทิสติกมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเพิ่มขึ้นมากกว่าโปรแกรมเล่นที่แสดงบทบาทในขณะที่ดูโทรทัศน์อย่างมีนัยสำคัญ แต่ในโปรแกรมของผู้วิจัยนี้บทบาทสมมตินั้นมีความแตกต่างจากงานวิจัยอื่น โดยสอดแทรกสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน และมีการเสริมแรงที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการรับน้อง การช่วยเหลือคุณครู เป็นต้น ทำให้เด็กซึมซับและเชื่อมโยงกิจกรรมในโปรแกรมไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ประกอบกับกิจกรรมบทบาทสมมติในโปรแกรมเด็กปฐมวัยปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กสนุกสนานเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการเล่นแสดงบทบาทตัวละคร โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้สนับสนุนอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้คอยเสริมแรงให้เด็กแสดงบทบาทต่างๆ รวมทั้งการตั้งคำถามที่ได้จากการแสดงบทบาทสมมติ ช่วยให้เด็กเกิดกระบวนการคิดเชื่อมโยงการดำเนินชีวิตในสังคมอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ เชฟแมนและตินา (Stanton-Chapman; & Tina. 2015: 99-107) ได้ศึกษาผลดีต่อการมีปฏิสัมพันธ์แบบคู่ ในห้องเรียนปฐมวัย ในการแสดงบทบาทและความรับผิดชอบของครู ในการที่จะช่วยสนับสนุนเด็กในการเล่นละครเชิงสังคม โดยได้ศึกษาเกี่ยวกับ 1. ครูกับการเตรียมความพร้อมสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในการเล่นละคร (หัวข้อเรื่อง, สื่ออุปกรณ์ของเล่น ฯลฯ) 2. การมีส่วนร่วมของครูในการปฏิบัติกิจกรรมการเล่นร่วมกับเด็ก 3. การสนทนาของครูเกี่ยวกับการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ครูนั้นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการเล่นละครแสดงบทบาทสมมติเชิงสังคมของเด็ก รวมทั้งครูคือผู้สนับสนุนให้เด็กได้เล่นและเกิดการปฏิสัมพันธ์กับคู่หรือเพื่อนของตนเอง จากบทบาทครูดังกล่าวก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถนำสิ่งที่ได้จากโปรแกรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เด็กมีความเห็นอกเห็นใจเพิ่มขึ้น

ซึ่งจะเห็นว่าบทบาทสมมติที่ผู้วิจัยได้นำมาสร้างพัฒนาเอาไว้ในตัวโปรแกรมนั้นสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความเห็นอกเห็นใจของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก และนอกจากนี้บทบาทสมมตินั้นยังช่วยให้เด็กได้แสดงบทบาทตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ ตอบสนองต่ออารมณ์ ซึ่งบางสถานการณ์นั้นอาจจะเป็นการจำลองสถานที่ในสถานการณ์เฉพาะที่เด็กไม่สามารถปฏิบัติได้ ในความเป็นจริงอย่างสนุกสนานและสร้างสรรค์ ซึ่งบทบาทสมมติสามารถเริ่มต้นได้ในช่วงอายุที่หลากหลาย และสามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่ 5 ขวบ (Morry van Ment. 1999: 4-21) สอดคล้องกับช่วงวัยของเด็กปฐมวัยที่เข้าร่วมโปรแกรมของผู้วิจัย ซึ่งมีอายุ 5 – 6 ปี บทบาทสมมติสามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจของเด็กได้จริง และกิจกรรมบทบาทสมมติสามารถเชื่อมโยงให้เด็กเกิดการอภิปรายเกี่ยวกับพฤติกรรมตัวละคร รวมทั้งประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น สร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้น ในการใส่ใจและ

เข้าใจต่อความรู้สึกของผู้อื่น ส่งผลให้เด็กตระหนักในความสำคัญเรื่องการเอาใจใส่เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ในรูปแบบที่ไม่ใช่วาจา นั่นคือ การตอบสนองด้วยอารมณ์ความรู้สึก ลดช่องว่างระหว่างสภาพ สถานการณ์ในความเป็นจริงและสถานการณ์จำลอง ทำให้เด็กเข้าถึงสถานการณ์นั้นๆ ได้มากขึ้น ทำให้เด็กเปลี่ยนทัศนคติได้ (Morry van Ment. 1999: 13) รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง เพิ่ม ความกล้าแสดงออก เข้าใจบทบาทตนเองและผู้อื่นได้ดีขึ้น พัฒนาทักษะในการแก้ปัญหา (พรรณทิพย์ พิณฑอง. 2533: 10; อ้างอิงจาก วิภา วิสเพชญ. 2529: 3-5) และบทบาทสมมติเป็นอีกหนึ่งกิจกรรมที่ พัฒนาเทคนิคการสื่อสารพัฒนาด้านภาษา ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียนและสร้างแรงจูงใจให้ เกิดขึ้นแก่เด็กได้เป็นอย่างดี (ALAN MALEY. 1987: 9)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ครูสามารถปรับเวลา ในการจัดกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับเด็กที่เข้าร่วมในกิจกรรมหรือเด็กในชั้นเรียน
2. ในการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมตินั้น ทุกครั้งควรมี การสร้างข้อตกลงในการปฏิบัติกิจกรรมให้ชัดเจน และมีการทบทวนและสรุปประเด็นสำคัญในการ เข้าร่วมโปรแกรมแต่ละครั้ง ก็จะช่วยให้การดำเนินโปรแกรมนั้นเป็นไปอย่างราบรื่นและสำเร็จตาม วัตถุประสงค์เป้าหมายการจัดกิจกรรมในโปรแกรมแต่ละครั้ง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรทำการศึกษาปัจจัยอื่นนอกเหนือจากบทบาทสมมติที่มีส่งผลต่อความเห็นอกเห็นใจใน เด็กปฐมวัย เพื่อนำมาสร้างโปรแกรมเปรียบเทียบว่าวิธีหรือกิจกรรมใดสามารถพัฒนาความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัยได้มากกว่ากัน

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2547). *ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- กรรณิการ์ พันทอง. (2550). *การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนวัยรุ่น*.
ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: อรุณสภา.
- กาญจนา เลิศธีระวิวัฒน์. (2553). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพึ่งตนเองของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาลสวนสนุก จังหวัดขอนแก่น*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลชีวะ. (2547). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เอ็ดดิสัน เพรส
โปรดักส์.
- จิตรารภรณ์ ทองกวอด. (2555). *การศึกษาและพัฒนาความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาญชัย ศรีไสยเพชร. (2525). *ทักษะและเทคนิคการสอน*. กรุงเทพฯ: พัทธกิจอักษร.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 12. นนทบุรี: ไทยเนรมิตกิจ
อินเตอร์โปรเกรสซิฟ.
- จิรัชย์ หงษ์ยั้งนตรชัย. (2549). *การวิเคราะห์เชิงปริมาณทางจิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ดวงเดือน เทศวานิช. (2533). *หลักการสอนทั่วไป*. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
วิทยาลัยครูพระนคร.
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2543). *ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา ,ใน รวมบทความทาง
วิชาการ E.Q.* กรุงเทพฯ: เดสก์ท็อป.
- ทิศนา แคมมณี. (2519, กรกฎาคม – สิงหาคม). *การใช้บทบาทสมมติในการเรียนการสอน*.
วารสารศึกษาศาสตร์. 6(2): 41-48.
- ทิศนา แคมมณี. (2546). *การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ*.
กรุงเทพฯ: เมธีทิปส์.
- เทอดศักดิ์ เดชคง. (2545). *ความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา ,ใน รวมบทความทาง
วิชาการ E.Q.* กรุงเทพฯ: เดสก์ท็อป.

- ธรรมนันท์กา แจ้งสว่าง. (2547). ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาจิตสาธารณะด้วยบทบาทสมมติกับ
ตัวแบบ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาโท กศ.ม. (วิจัยพฤติกรรมศาสตร์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทา สุรักษา. (ม.ป.ป.). รวมบทความทางวิชาการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดสก์ท็อป.
- นุชลี อุปภัย. (2555). จิตวิทยาการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภเนตร ธรรมบวร. (2540). การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2526). การทดสอบแบบอิงเกณฑ์: แนวคิดและวิธีการ. กรุงเทพฯ:
ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประภาพร แซ่เตียว. (2541). ผลการสอนโดยให้เหตุผลแบบคำหนึ่งถึงบุคคลอื่นที่มีต่อพฤติกรรม
เอื้อเฟื้อในของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาพร มั่นเจริญ. (2544). ผลการใช้กิจกรรมพัฒนาความรู้สึกละใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ที่มีต่อ
พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(สารัตถศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาภรณ์ พุ่มแก้ว. (2551). การพัฒนาโปรแกรมการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ปริญญาโท กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยลักษณ์ พุกกะวัน. (2554). การศึกษาองค์ประกอบและพัฒนาจิตสาธารณะของเด็กปฐมวัยด้วย
รูปแบบการเรียนการสอน MADE. ปริญญาโท กศ.ด. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ผกา สัตยธรรม. (2524). เทคนิคการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. (2544). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- พรรณทิพย์ พันทอง. (2533). การเปรียบเทียบผลของการใช้บทบาทสมมติแบบมีบทและไม่มีบท
ที่มีต่อวินัยในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบุญนาคธิก จังหวัดอุบลราชธานี.
ปริญญาโท กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรรณิ ชูทัย เจนจิต. (2550). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมและสังคมศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ:
พาสนา จุลรัตน์. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มนัส บุญประกอบ. (2543). อีคิวกับภาวะผู้นำบางประเด็นใน รวมบทความทางวิชาการ E.Q.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เดสก์ท็อป.

- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- ลิขิต กาญจนภรณ์. (2550). จิตวิทยาเบื้องต้น. นครปฐม: ภาควิชาจิตวิทยาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- วลัยรัตน์ วรรณโพธิ์. (2545). ผลการใช้กิจกรรมฝึกความรู้สึกไวที่มีต่อการร่วมรู้สึกของเด็กวัยเริ่มรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วันเพ็ญ เหล่าฤทธิ์; ธัญรัตน์; และ ชบา พันธุ์ศักดิ์. (2555). ผลการจัดการชั้นเรียนแบบคละอายุที่มี ต่อความมีน้ำใจของเด็กปฐมวัย โรงเรียนบ้านโป่งยาง จังหวัดชัยภูมิ. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2558, จาก <http://www.e-child-edu.com/>
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2544). การวิจัยทางการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- วิมลรัตน์ ชัยสิทธิ์. (2522). การแสดงบทบาทสมมติในการสอนกลุ่มบูรณาการสำหรับชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- วิลาสลักษณ์ ชวัลลสี. (2543). การพัฒนาสติปัญญาทางอารมณ์เพื่อความสำเร็จในการทำงาน กรุงเทพฯ: เดสก์ท็อป.
- ศุภวาร์ วรสุต. (2538). การศึกษาการใช้บทบาทสมมติในการพัฒนาทักษะที่พึงประสงค์ของ เด็กวัย อนุบาล. วิทยานิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาลำปาง. (ม.ป.ป.). โปรแกรมการเรียนรู้คำยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. ม.ป.ท.:สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. ถ่ายเอกสาร
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2553). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2554). คู่มือการประเมินคุณภาพรอบสาม ระดับการศึกษาปฐมวัย พ.ศ 2554 – 2558. กรุงเทพฯ: ศุรุสภา.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการ พัฒนาดตามวัย 3-5 ปี. กรุงเทพฯ: แปลน ฟอ์คิดส์.
- สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2550). เอกสารการสอนวิชา การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สิริอร วิชชาวุธ; และคนอื่นๆ. (2555). จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุนน อมรวิวัฒน์; แรมสมร อยู่สถาพร; และโสภภาพรรณ ชัยสมบัติ. (2526). *หลักและแนวปฏิบัติในโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- สุรางค์ โคว์ตระกูล. (2554). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 10 . กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อรรควิช จาริกจาริต. (2554). *ผลของการใช้โปรแกรมพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อริสา โสคำภา. (2551). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมเล่นนิทานอีสปประกอบการใช้สถานการณ์จำลอง*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อัจนรา เนตรล้อมวงศ์. (2531). *ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2537). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- อายุพร สาชาติ. (2548). *พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมแสดงบทบาทสมมติ*. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Alan Maley. (1987). *Role Play*. Oxford University.
- Allison. (2012). *How do you teach children empathy for other* Retrived April 20, 2015, from <http://www.notimeforflashcards.com>.
- Burdelski; & Matthew. (2010). "Socializing politeness routines: Action, other-orientation, and embodiment in a Japanese preschool". *Journal of Pragmatics*. 42(6): 1606-1621.
- Geller, Danial M. (1978 March). "Involvement in Role – Playing Simulations A Demonstration with Studies on Obedience". *Journal of Personality and Social Psychology*. Retrived April 20, 2015, from <http://psycnet.apa.org/journals/psp/36/3/219/>
- Gisela Trommsdorff. (1991). "Child-rearing and children's empathy". in *Perceptual and Motor Skill* 72. Retrived April 20, 2015, from konstanz.de/bitstream/handle/123456789/10912/Child_rearing_and_childrens_empathy.pdf?sequence=1.
- Golemam Daniel. (1998). *Workimg with Emotional intelligence*. New York: Bantam Book.
- Gray, Peter. (2011). *Psychology*. 6th ed. New York: Worth.

- Havighurst; et. al. (2013). "Tuning into Kids": Reducing Young Children's Behavior Problems Using an Emotion Coaching Parenting Program". *Child Psychiatry and Human Development*. 44(2): 247-264.
- Inge M. Ahammer; & John P. Murray. (2014). "Kindness in the Kindergarten: The Relative Influence of Role Playing and Prosocial Television in Facilitating Altruism" *Abstracts International Citation Reports*. Retrived April 20, 2015, from <http://jbd.sagepub.com/content/2/2/133.abstract>
- Joanna. (2011). *The use of video-based instruction, performance feedback and role play in teaching caregivers of preschool aged children to use dialogic reading strategies*. ProQuest Dissertations Publishing.
- Kathryn P.; et. al. (2014). *Organizing Through Empathy*. New York: Routledge.
- Lawrence Kutner. (2013, January). *How Children Develop Empathy*. Retrived April 20, 2015, from <http://www.psychcentral.com>
- Luke Meeken. (2013). *Art Education and the Encouragement of Affective and Cognitive Empathy in Early Childhood*. Virginia.
- Markus Paulus; et. al. (2015). "Preschool children's attachment security is associated with their sharing with others" Retrived April 20, 2015, from <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14616734.2015.1100208>
- Moorry van Ment. (1999). *The Effect use of Role-Play*. London.
- Nancy Peck. (2012). *Preshool teachers' perspectives of empathy and parent-teacher partnership in early childhood education*. Iowa.
- Nicole M. Macdonald; & Daniel S. Messinger. (n.d.). *The Developmaent of Empathy: How , When and Why*. Miami.
- Sandra Crosser. (2013, January). *How to teach Empathy : Ohio*. Retrived April 20, 2015, from <http://www.psychcentral.com>
- Shaftel Fannie R.; & George Shaftel. (1967). *Role Playing for Social Value : Decision Making in the social Studie*. Englewood Cliffs, New Jersey: prentice – Hall. p.431.
- Shoudt, John Thomas. (1976, November). " The Effect of Varying Levels of Role Taking Skills on the Efficacy of Role Playing Training with Kindergarten Children", *Dissertation Abstracts International*. 37: 2754 – A.
- Simeonsdotter Svensson; & Agneta. (2013). "Preschool Children Development Empathy Through Individualized Materials". *Problems of Education in the 21st Century*. 52: 115-124 .

- Smith; & Charles A. (2013, March). "Beyond "I'm Sorry": The Educator's Role in Preschoolers' Emergence of Conscience". *Young Children*. 68(1): 76.
- Stanton Chapman, Tina. (2015). "Promoting Positive Peer Interactions in the Preschool Classroom: The Role and the Responsibility of the Teacher in Supporting Children's Sociodramatic Play". *Early Childhood Education Journal*. 43(2): 99-107.
- Stockall; et. al. (2013). "Fathers' Role in Play: Enhancing Early Language and Literacy of Children with Developmental Delays". *Early Childhood Education Journal*. 41(4): 299-306.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อและหนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ
ประวัติผู้ให้สัมภาษณ์

รายนามผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	สถาบัน/หน่วยงาน
1.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์	คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน
2.อาจารย์ ดร.ชนิดา มิตรานันท์	รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหาร สถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3.อาจารย์ ดร.ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์	สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4.อาจารย์ ดร.มานิตา ลีโทชาลิต อรรถนุพรรณ	สาขาปฐมวัยและประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
5.อาจารย์ ดร.สิรินทร์ ลัดดากลม บุญเชิดชู	สาขาปฐมวัยและประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ที่ ศธ 0519.12/ 49 ๑5

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑๑ ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เนื่องด้วย นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย” โดยมี อาจารย์ ดร.อังศรา ประเสริฐสิน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.สิรินทร์ ลัดดาภิบาล บุญเชิดชู เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย 2) แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และ 3) แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล อินทร์จันท์)

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094-487-3058

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/ 4660

วันที่ 8 ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารสถาบันวิจัยและพัฒนาการศึกษาพิเศษ

เนื่องด้วย นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย” โดยมี อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.ชนิดา มิตรานันท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือ ดังนี้ 1) โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย 2) แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และ 3) แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล อินทร์จันทร์)

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 094-487-3058

ที่ ศธ 0519.12/ 4654

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

8 ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

เนื่องด้วย นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย” โดยมี อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย 2) แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และ 3) แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล อินทร์จันทร์)

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิติ โทรศัพท 094-487-3058

ที่ ศธ 0519.12/ 46 96

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

8 ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณะบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เนื่องด้วย นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย” โดยมี อาจารย์ ดร.อจศรา ประเสริฐสิน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.มานิตา สิริโหวลิต อรรถนุพรรณ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย 2) แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และ 3) แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล อินทร์จันทร์)

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 094-487-3058

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 0519.12/ 4๖๖0

วันที่ 8 ตุลาคม 2558

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษาศาสตร์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย” โดยมี อาจารย์ ดร.อัสรา ประเสริฐสิน เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ อาจารย์ ดร.ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์ เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย 2) แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ และ 3) แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ ได้โปรดพิจารณาให้บุคลากรในสังกัดเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล อินทร์จันทร์)

รักษาราชการแทนผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ

รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 094-487-3058

ประวัติผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.นุจะรี พิมพ์เขต - จบการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
ปฐมวัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตำแหน่งปัจจุบัน หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ห้องศูนย์โลก
อัจฉริยะ โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ จังหวัดนนทบุรี
- 2.รุ่งรพี สุมาลย์กุล - จบการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
ปฐมวัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
มีประสบการณ์การสอนเด็กปฐมวัย 5 ปี
ตำแหน่งปัจจุบัน ผู้ช่วยวิชาการ แผนกปฐมวัย
โรงเรียนอนุบาลพรประสาธวิทยา จังหวัดสุพรรณบุรี
- 3.พุทธรักษา ก้อนแก้ว – จบการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
ปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน ครู คศ.1 รองหัวหน้าศูนย์ปฐมวัย
โรงเรียนวัดแจ้ง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- 4.ฝ่ายวารี ประภาสวดี – จบการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
ปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์ประจำสาขาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์
- 5.นภารัตน์ เปรมปรีชากุล – จบการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษา
ปฐมวัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ตำแหน่งปัจจุบัน อาจารย์สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ภาคผนวก ข

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 14 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลรวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5			
1.	0	1	1	0	0	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
2.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
3.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
4.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
5.	1	1	1	0	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
6.	1	1	1	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
7.	1	1	0	0	1	3	0.80	ผ่านเกณฑ์
8.	0	0	1	0	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
9.	0	1	1	0	0	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
10.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
11.	-1	1	1	1	1	4	0.60	ผ่านเกณฑ์
12.	0	1	1	-1	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์

ตาราง 14 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลรวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5			
13.	0	1	1	-1	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
14.	0	1	1	-1	1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
15.	1	1	1	1	0	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
16.	1	1	1	1	0	4	0.60	ผ่านเกณฑ์
17.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
18.	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
19.	1	1	0	1	0	3	0.60	ผ่านเกณฑ์
20.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์

ตาราง 15 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลรวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5			
1.	1	1	0	1	0	3	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
2.	1	1	1	1	0	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
3.	1	1	0	1	-1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์
4.	1	1	0	1	0	3	0.60	ผ่านเกณฑ์
5.	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
6	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	1	1	1	1	0	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
8	1	1	0	1	0	3	0.60	ผ่านเกณฑ์
9	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
10	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
11	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
12	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
13	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
14	1	1	0	1	1	4	0.80	ผ่านเกณฑ์
15	1	1	1	1	0	4	0.80	ผ่านเกณฑ์

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อที่	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ผลรวม	ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5			
16	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
17	1	1	1	1	1	5	1.00	ผ่านเกณฑ์
18	1	1	0	1	-1	2	0.40	ไม่ผ่านเกณฑ์

ตาราง 16 การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้
บทบาทสมมติ

กิจกรรม	คะแนนความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ (คนที่)					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศ	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 2 ของเล่นฉันทของเล่นเธอ	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 3 เจ้าหมีท่องโต	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 4 เจ้ากระต่ายจอมขอ	1	1	1	0	1	0.80	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 5 เรามีเรากี่....แบ่งกัน	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 6 ของเล่นเพื่อน้องในวันแสนวิเศษ	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 7 คุณครูขา....หนูช่วยนะคะ	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 8 น้องใหม่ในโรงเรียนหนู	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 9 หน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ	1	1	0	1	1	0.80	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 10 เมื่อฉันป่วย	1	1	0	1	1	0.80	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 11 รวมกันเราอยู่	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์
ครั้งที่ 12 การปัจฉิมนิเทศ	1	1	1	1	1	1.00	ตรงตามวัตถุประสงค์

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ
โดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย

สำหรับเด็กระดับชั้นปฐมวัยปีที่ 3

โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย

หลักการและเหตุผล

ความเห็นอกเห็นใจ หมายถึง ความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจ เห็นใจผู้อื่น เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีจิตใจใฝ่บริการ โดยในทางปฐมวัยนั้น ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นถือเป็นพฤติกรรมทางสังคมที่เด็กปฐมวัยนั้นแสดงออกต่อบุคคลอื่น อาทิ ปลอดภัยผู้อื่น เมื่อเขามีความทุกข์ และแสดงความชื่นชมความสามารถ และการกระทำดีของผู้อื่น โดยทั้งนี้เด็กจะแสดงออกมาในรูปแบบพฤติกรรมการแข่งขัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรู้จักปลอดภัยผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งความเห็นอกเห็นใจนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เด็กนั้นเติบโตและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข

จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

เพื่อพัฒนามีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาความเห็นอกเห็นใจให้กับผู้เข้าร่วมโปรแกรมโดยผ่านกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยโปรแกรมนั้นประกอบไปด้วยการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ 2 ด้าน ได้แก่ การแข่งขันและการช่วยเหลือผู้อื่น

ด้านที่ 1 การแข่งขัน หมายถึง เด็กสามารถรู้จักการมีน้ำใจเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นได้ เช่น การแบ่งขนมให้เพื่อน การแบ่งหรือให้เพื่อนยืมสิ่งของที่เพื่อนไม่มี เป็นต้น

ด้านที่ 2 การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่ได้บอกกล่าวหรือเรียกร้อง เช่น เมื่อเห็นเพื่อนถือของหนักมากก็รีบเข้าไปช่วยเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ต้องบอก เป็นต้น ซึ่งเรียกได้อีกอย่างว่า “จิตใจใฝ่บริการ”

ลักษณะของโปรแกรม

เป็นโปรแกรมการสอนที่ใช้จัดสอนนอกเวลาเรียนปกติ ซึ่งประกอบไปด้วยการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ 2 ด้าน ได้แก่ การแข่งขันและการช่วยเหลือผู้อื่น โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 30 นาที

คำแนะนำในการใช้โปรแกรม

โปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมตินี้ได้สร้างโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีความเห็นอกเห็นใจและทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยา ดังนั้นเพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของการเรียนรู้ จึงควรคำนึงถึงคำแนะนำในการใช้ดังต่อไปนี้

1. ก่อนเริ่มกิจกรรมทุกครั้ง ต้องมีการเตรียมความพร้อมในขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม-เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ โดยกิจกรรมในการเตรียมความพร้อม อาทิ การท่องคำคล้องจอง การร้องเพลง การเล่านิทาน เป็นต้น

2. ในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติในแต่ละครั้ง การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ ด้วยการคอยกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสนใจอยู่กับกิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่ รวมถึงให้การเสริมแรงด้วยการชมเชย เมื่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ดี

3. หลังจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติเรียบร้อยแล้ว ต้องมีการสรุปกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจในความคิดรวบยอดของกิจกรรมอย่างตรงกัน และนำไปใช้ได้ถูกต้อง นอกจากนี้ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม ต้องมีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรมตามแบบสังเกตพฤติกรรมที่แนบมาในแต่ละครั้ง หากมีผู้เข้าร่วมโปรแกรมคนใดที่มีผลการประเมินพฤติกรรมการร่วมกิจกรรมน้อย ขอให้ดำเนินการกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมคนนั้นมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น

โครงสร้างของโปรแกรม

โครงสร้างโดยรวมของโปรแกรมการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

ครั้งที่	หัวข้อ
1	ปฐมนิเทศ
2	ของเล่นฉันของเล่นเธอ (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
3	เจ้าหมีท้องโต (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
4	เจ้ากระต่ายจอมขอ (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
5	เรามีเราก็....แบ่งกัน (พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
6	ของเล่นเพื่อน้องในวันแสนวิเศษ(พัฒนาด้านการแบ่งปัน)
7	คุณครูขา...หนูช่วยนะคะ (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
8	น้องใหม่ในโรงเรียนหนู (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
9	หน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
10	เมื่อฉันป่วย (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
11	รวมกันเราอยู่ (พัฒนาด้านการช่วยเหลือผู้อื่น)
12	ปัจฉินิเทศ

โครงสร้างของการดำเนินกิจกรรมในแต่ละครั้ง

ขั้นตอน	หัวข้อ
ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม	กฎแห่งความพร้อมของธอร์นไคค์
ขั้นดำเนินกิจกรรม	แนวคิดอวกาศของเลวิน กฎแห่งการฝึกหัดของธอร์นไคค์ การเสริมแรงทางบวกของสกินเนอร์
ขั้นสรุปกิจกรรม	กฎแห่งการกระทำสุดท้ายของกัทธรี

รายละเอียดของโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดยใช้บทบาทสมมติในเด็กปฐมวัย

ครั้งที่ 1 การปฐมนิเทศ

สาระสำคัญ

การปฐมนิเทศเป็นการสร้างความรู้ให้กับผู้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ อันจะทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมโปรแกรม และระหว่างผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับผู้เข้าร่วมโปรแกรม รวมทั้งทำให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้ทราบถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ ในด้านจุดมุ่งหมายและวิธีดำเนินการ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับผู้วิจัย และระหว่างผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับผู้เข้าร่วมโปรแกรม ก่อนเริ่มดำเนินการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้ทราบถึงจุดมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการของโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ
3. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจที่ประกอบด้วย การแบ่งปันและการช่วยเหลือ

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. ใบงาน นี้แหละตัวฉัน
2. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
3. กระดาษ

สถานที่ ห้องเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

- 1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและแนะนำตัวเอง
- 1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างสัมพันธภาพเบื้องต้น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

- 2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันวาดภาพเกี่ยวกับตนเอง ด้วยใบงานใบงานที่ 1 (นี้แหละตัวฉัน) พร้อมนำเสนอและร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยใช้คำถามดังนี้
 - 2.1.1 “เวลาเด็ก ๆ มองกระจก เด็กเห็นตัวเองแล้วได้รู้สึกละอย่างไร
 - 2.1.2 “เด็ก ๆ คิดว่านิสัยที่เด็ก ๆ เป็นอยู่นั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี เพราะอะไร”

3. ขั้นสรุปกิจกรรม

- 3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย
- 3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม

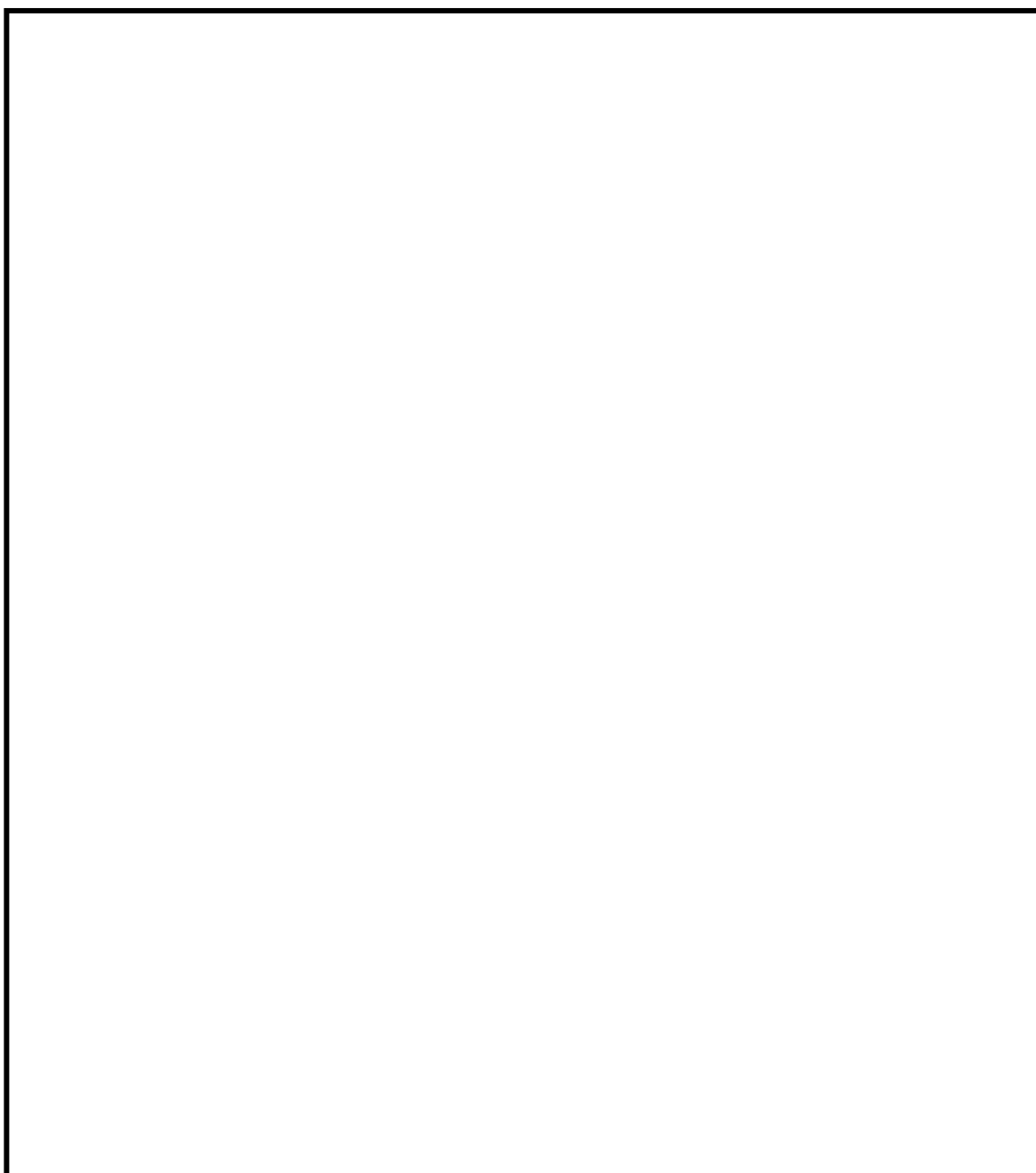
การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรม
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 1 “นี่แหละตัวฉัน”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพตนเอง พร้อมนำเสนอเกี่ยวกับลักษณะนิสัยของตนเอง

ลักษณะนิสัย คือ.....

.....

ครั้งที่ 2

ของเล่นฉันของเล่นเธอ

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่นให้แก่ผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการแบ่งปัน
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. ของเล่นไม้บล็อก
2. เพลงแบ่งปัน
3. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
4. ใบงานของเล่นฉันของเล่นเธอ
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันร้องเพลง แบ่งปัน

“แบ่งกันๆ เรามีเราก็แบ่งกัน มีน้อยก็แบ่งกันน้อย

มีมากก็แบ่งกันไป เรามีเราก็แบ่งกัน”

ผู้แต่งเพลง ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อ เรื่อง ของเล่นฉันของเล่นเธอ โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 มาลี มาลีเป็นเด็กผู้หญิงที่เรียบร้อย พุดไพเราะ ชอบแบ่งปัน

1.2.2 มานะ มานะเป็นเด็กผู้ชายที่เกเร พุดจาไม่เพราะ ไม่ชอบการ

แบ่งปัน

1.2.3 กลุ่มเพื่อนมานะ เป็นกลุ่มเพื่อนที่คอยสนับสนุนให้มานะเกเร

1.2.4 หนูนา หนูนาเป็นเด็กผู้หญิงน่ารัก เป็นเพื่อนสนิทกับมาลี

หนูนามักโดนมานะและกลุ่มเพื่อนมานะแกล้งอยู่เสมอ

2. ชี้นำดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและ สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ ณ ห้องเรียน หนูนานั่งเล่นของเล่นอย่างสนุกสนาน หนูนาเห็นมานะเล่น ไม่บ๊ลอค จึงขอเข้าไปเล่นบ้าง

หนูนา “เล่นบ้างสิมานะ เราอยากเล่นไม่บ๊ลอคด้วย”

มานะ “ไม่ของเล่นนี้เป็นของฉันคนเดียว”

มานะและเพื่อนมานะไม่ยอมแบ่งให้หนูนาเล่นและผลักหนูนาล้มลง มาลีรีบ เข้ามาช่วยหนูนาทันที พร้อมบอกมานะว่า

มาลี “เพื่อนกันมีของเล่นก็ต้องแบ่งปันกัน ต่อไปจะไม่มีใครเล่น กับเธอนะมานะ”

จากนั้นมาลีก็พาหนูนาไปเล่นไม่บ๊ลอคกับตนเอง แล้ววันหนึ่งกลุ่มเพื่อน มานะไม่ได้มาโรงเรียน มานะจึงไม่มีเพื่อนเล่น ไม่มีใครเล่นและแบ่งของให้มานะ ผิดกับหนูมาลีที่มีแต่เพื่อนๆรักและอยากเล่นด้วย”

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้ คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ คิดว่าทำไมมานะถึงไม่มีเพื่อนรัก เพราะอะไร

2.1.2 เด็กๆ คิดว่าถ้าเด็กเดินไปเจอหนูนา โดนแกล้งเด็กๆ จะรู้สึก
อย่างไร แล้วถ้าเป็นเด็กๆ เด็กๆ จะเลือกปฏิบัติแบบใครระหว่างมานะ กับมาลี
เพราะเหตุใด

2.1.3 เด็กๆ คิดว่าเวลาที่เราร่วมหรือปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนเราควร
ปฏิบัติตนอย่างไร

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และ
วาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

การประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 2 “ของเล่นฉันของเล่นเธอ ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 3

เจ้าหมีทองโต

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่นให้แก่ผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการแบ่งปัน
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. ที่คาดศีรษะรูปสัตว์ต่างๆ อาทิ หมี ผีเสื้อ เป็นต้น
2. เพลงแบ่งปัน
3. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
4. ใบงานเจ้าหมีทองโต
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันร้องเพลง แบ่งปัน

“แบ่งกันๆ เรามีเราก็แบ่งกัน มีน้อยก็แบ่งกันน้อย

มีมากก็แบ่งกันไป เรามีเราก็แบ่งกัน”

ผู้แต่งเพลง ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อ

เรื่อง เจ้าหมี ท้องโต โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 หมี หมีเป็นสัตว์ที่กินจุ เวลาอาหารก็ไม่แบ่งเพื่อน

1.2.2 ผี ผีเป็นสัตว์ขยัน เวลาได้นำผีมายะเยะก็ชอบแบ่ง

เพื่อนเสมอ

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและ
สนทนากับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ ณ ป่าแห่งหนึ่ง เจ้าหมียักษ์เป็นหมีที่ชอบกินจุ บางครั้งเจ้าหมีก็ชอบขอ
เพื่อนกิน แต่เวลาเพื่อนมาขอเจ้าหมีก็มักปฏิเสธการแบ่งปันอาหารของตนเองให้
เพื่อน วันหนึ่งเจ้าผีน้อยไม่สบายไม่สามารถออกไปหาน้ำหวานได้ จึงบินมาขอ
น้ำผึ้งจากเจ้าหมี

ผี “หมีจ๋า..วันนี้ฉันไม่สบาย ออกไปหาน้ำผึ้งไม่ได้
ฉันขอน้ำผึ้งหน่อยได้ไหม”

หมียักษ์ “ฉันไม่มีน้ำผึ้งหรอก เธอคงต้องไปหาที่อื่นแล้ว ฉันมีน้ำผึ้งน้อยมาก
กินคนเดียวยังไม่พอเลย”

เจ้าหมีปฏิเสธ และแอบรีบไปกินน้ำผึ้งที่ตนเองมี 10 ถ้วยจนหมดจนพุงกาง
เจ้าผีแอบเห็นจึงรู้สึกเสียใจและนำเรื่องนี้ไปบอกเหล่าบรรดาสัตว์ แต่ผ่านไปไม่ถึง
5 นาที เจ้าหมีก็มีการปวดท้องกำเริบ และร้องไห้โอดโอยเนื่องจากตนเองกินเยอะ
เกินปริมาณ

หมียักษ์ “โอ๊ยๆ ปวดท้องจังเลยๆ ใครก็ได้ช่วยฉันที”

ตอนนี้ไม่มีสัตว์ตัวใดที่จะช่วยเจ้าหมี เจ้าหมีกลายเป็นหมีท้องโต และไม่มี
ใครเล่นด้วย

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้
คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ คิดว่าทำไมเจ้ามีถึงปวดท้อง สิ่งที่เจ้ามีทำนั้นดีหรือไม่ดี
เพราะอะไร

2.1.2 เด็กๆ คิดว่าถ้าเด็กๆ เป็นผีหมีแล้วมีเจ้าผิ้งที่กำลังไม่สบาย
บินมาขอน้ำผิ้ง เด็กๆ จะทำอะไร เพราะอะไร

2.1.3 เด็กๆ คิดว่าเวลาที่เรามีขนมที่เรานำมาจากบ้าน นำมากินที่
โรงเรียน เราควรปฏิบัติอย่างไร และคนที่เป็เพื่อนเองก็ต้องปฏิบัติตนอย่างไร

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และ
วาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

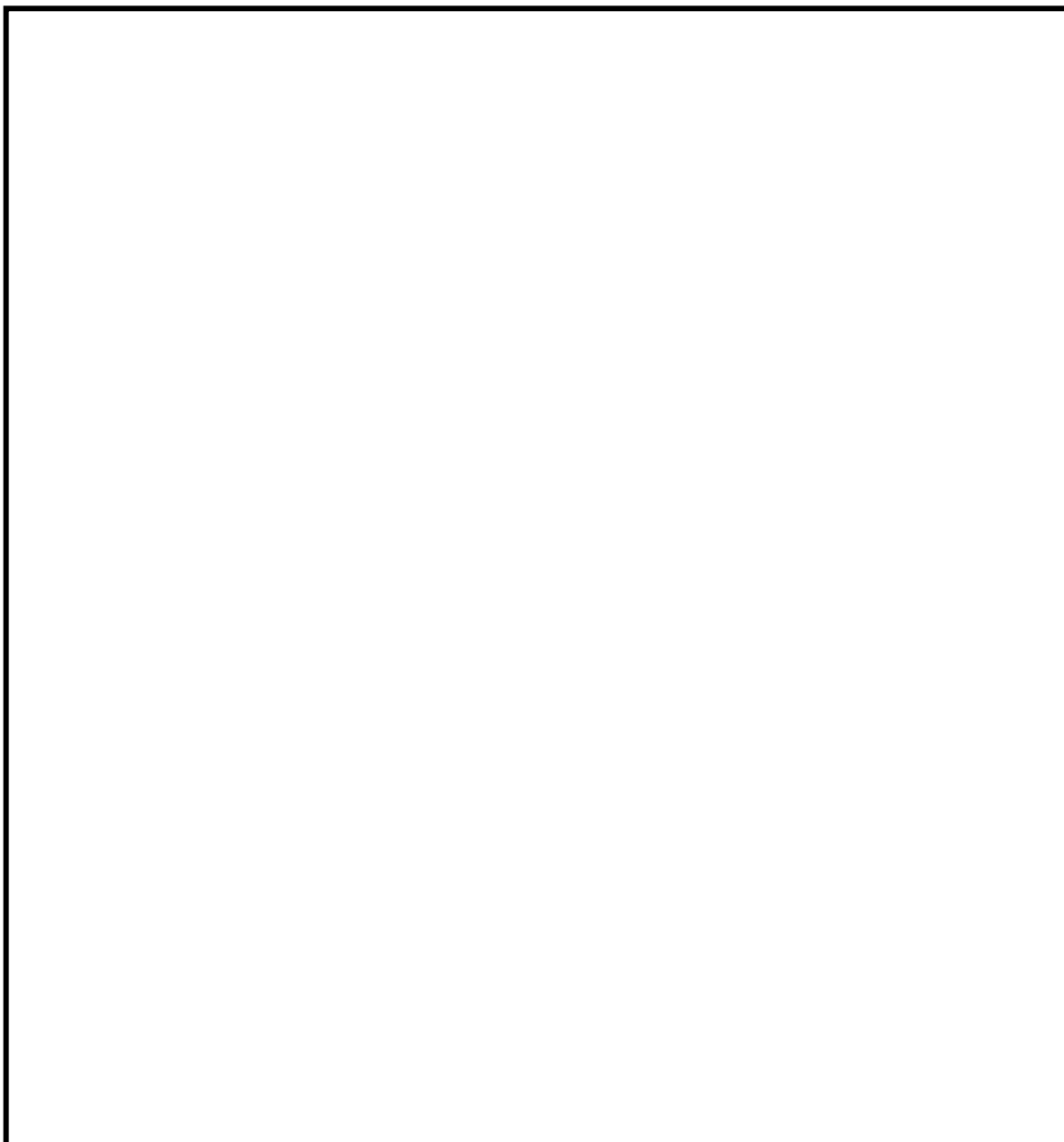
การประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 3 “เจ้าหมีทองโต ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 4

เจ้ากระต่ายจอมขอ

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่นให้แก่ผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย

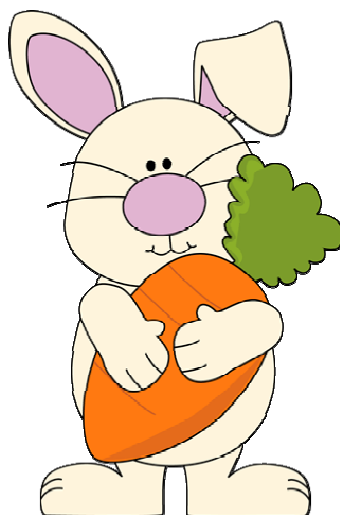
1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการแบ่งปัน
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. ที่คาดศีรษะรูปสัตว์ต่างๆ อาทิ กระต่าย นก เป็นต้น
2. เพลงแบ่งปัน
3. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
4. ใบงานกระต่ายจอมขอ
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ชี้นำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันร้องเพลง แบ่งปัน

“แบ่งกันๆ เรามีเราก็แบ่งกัน มีน้อยก็แบ่งกันน้อย

มีมากก็แบ่งกันไป เรามีเราก็แบ่งกัน”

ผู้แต่งเพลง ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อเรื่อง เจ้าหมีทองโต โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 กระต่าย กระต่ายเป็นสัตว์ที่ชอบขอมเพื่อน แต่ไม่รู้จักการแบ่งปัน

1.2.2 นก เป็นสัตว์ที่ใจดี ชอบเอาขนมมาแบ่งเพื่อนๆ ที่โรงเรียน

1.2.2 นางฟ้า เป็นหญิงสาวใจดีที่มีเวทมนตร์คาถา

2. ขั้นตอนกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนากับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ ณ ป่าแห่งหนึ่ง เจ้ากระต่ายเป็นกระต่ายแสนฉลาด แต่เจ้ากระต่ายเวลาไปโรงเรียนก็ชอบไปขอมเพื่อนๆ ที่โรงเรียน เพื่อนๆ แบ่งปันให้กระต่ายน้อยทุกครั้ง

กระต่าย “โอ้โห! ขมน่านักินจังเลย ฉันไม่ได้เอาขนมมาขอฉันกินหน่อยสิ”

นก “ได้เลยจะ...เอาไป 2 ชิ้นเลยนะ”

กระต่าย “ยังไม่อิ่มเลยขออีกได้ไหม เอาอีกๆ”

กระต่ายน้อยจอมขอม ขอมไม่ยอมพอจนเพื่อนไม่เหลือขนมกิน แต่เมื่อกระต่ายน้อยมีขนมกระต่ายน้อยไม่แบ่งให้เพื่อนกิน

นก “กระต่ายขมน่าน่าอวยจัง ขอเราชิ้นหนึ่งสิจ๊ะ”

กระต่าย “นกน้อยเธอก็ไปซื้อมากินสิ เรามีน้อยเดียวเรากินไม่อิ่ม”

หลายครั้งหลายคราเพื่อนๆ ต่างพากันไม่สนใจเจ้ากระต่าย ไม่มีใครเล่นกับกระต่าย ขณะที่กระต่ายน้อยกำลังร้องไห้ นางฟ้าก็ปรากฏขึ้นพร้อมบอกว่า

นางฟ้า “เจ้ากระต่ายเป็นเด็กดี รู้จักแบ่งปัน เพื่อนๆ จึงจะกลับมารักเจ้า”

กระต่าย “ฉันอยากเพื่อนมีต่อไปนี้ฉันจะรู้จักแบ่งปันขนมให้เพื่อนๆ (พร้อมเสียงสะอื้น)

เจ้ากระต่ายให้สัญญาแก่นางฟ้าแล้วปรับปรุงตัว

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนากันจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ คิดว่าทำไมเจ้ากระต่ายถึงไม่มีเพื่อนเล่นด้วย เพราะอะไร

2.1.2 เด็กๆ คิดว่าถ้าเด็กๆ เป็นพี่กระต่ายเด็กๆจะปฏิบัติตนอย่างไรหรือไม่ แล้วเด็กๆจะปฏิบัติตนอย่างไร

2.1.3 เด็กๆ คิดว่าจะเกิดอะไรขึ้นเมื่อเจ้ากระต่ายปรับปรุงตัวเป็นเด็กดี

2.1.3 เด็กๆ คิดว่าเวลาที่เรามีขนมที่เรานำมาจากบ้าน นำมากินที่โรงเรียน เราควรปฏิบัติอย่างไร และคนที่เพื่อนเองก็ต้องปฏิบัติตนอย่างไร

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และวาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

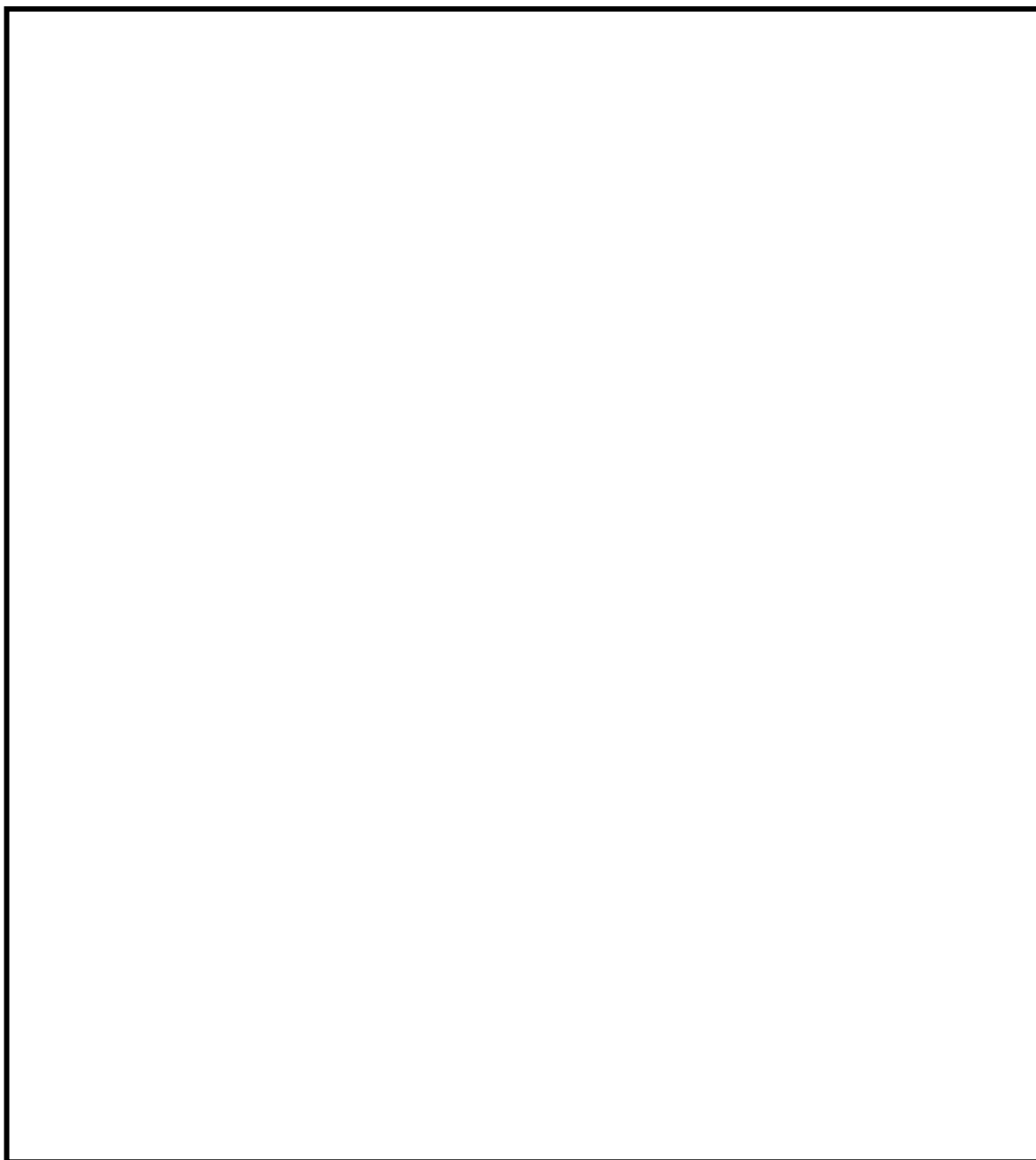
การประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 4 “กระต่ายจอมขอ ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้ได้ก ๆ วาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 5

เรามีเราก็.....แบ่งกัน

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่นให้แก่ผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการแบ่งปัน
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. คำคล้องจองแบ่งปัน
2. ขวดน้ำพลาสติก
3. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
4. ใบงานเรามีเราก็แบ่งกัน
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันท่องคำคล้องจอง

“ฉันนั้นมีขนม เธอฉันมีของเล่น เราสองคนเป็นเพื่อนกัน
มีอะไรเราก็ช่วยกัน มีอะไรก็แบ่งปันกัน มีน้ำใจเราก็รักกัน
มาร่วมกันแบ่งปันเอย”

ผู้แต่งคำคล้องจอง ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ใน

หัวข้อเรื่อง เรามีเราก็...แบ่งปัน โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 ไบตอง เป็นเด็กผู้หญิงที่อ่อนไหวง่าย พุดจาไฟเราะ

1.2.2 ไบบัว เป็นเด็กหญิงมีน้ำใจ มักปลอบโยนเพื่อนอยู่เสมอ

1.2.3 เพชร เป็นเด็กผู้ชายที่ชอบช่วยเหลือและมีน้ำใจต่อผู้อื่น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ ณ โรงเรียนแห่งหนึ่งในชั่วโมงศิลปะทุกคนต่างประดิษฐ์ขวดน้ำเป็น
เครื่องใช้ตามจินตนาการ ไบตองนั่งร้องไห้คนเดียวในมุมห้องเรียน

ไบตอง “ฮือๆๆๆ” (ส่งเสียงร้องไห้เอามือขยี้ตา)

ไบบัว “เป็นอะไรนะไบตอง ร้องไห้ทำไม”

ไบตอง “จะฉัน..ไม่ได้เอาขวดที่ครูสั่งมาทำงาน พ่อกับแม่ฉันลืมเอามาให้”

ไบบัวรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจไบตอง จึงได้จับไหล่ไบตองเบาๆ พยายามปลอบใจว่า

ไบบัว “ไม่เป็นไรนะไบตอง เรามีขวดมา 3 ใบ เราแบ่งให้เธอใบ
หนึ่งนะ”

ไบตอง “ขอบคุณมากๆนะ ฮือๆ ” (พร้อมเอามือปาดน้ำตา)

เพชร “นี่ๆ ฉันก็มีลูกบิดให้เธอตกแต่งขวดด้วยน้ำ มาใช้ด้วยกันสิ”

ไบตอง “ขอบใจทุกคนมากๆ ทุกคนมีน้ำใจจริงๆเลย”

เพชรและไบตอง “ไม่เป็นไรจ้ะ เราเป็นเพื่อนกัน เรามีเราก็แบ่งกันเอย”

ทั้งเพชรและไบตองพูดพร้อมกัน ทุกคนต่างพากันหัวเราะและปฏิบัติกิจกรรม
อย่างมีความสุข

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ ทำไมไม่ไปตอถึงร้องไห้ เพราะอะไร

2.1.2 เด็กๆ คิดว่าถ้าเด็กๆ เป็นไปตอ เด็กจะอย่างไร

2.1.3 ถ้าเด็กๆ เจอไปตอร้องไห้ เพราะไม่ได้เอาอุปกรณ์มาสิ่งแรกที่เด็กๆ จะทำคืออะไร เพราะอะไร

2.1.4 เด็กๆ คิดว่า ไปบัวและเพชรทำดีหรือไม่ ทำไมจึงคิดเช่นนั้น

2.1.5 เด็กๆ คิดว่าการแบ่งปันสำคัญอย่างไรและเราสามารถแบ่งปันอะไรให้กับใครได้บ้าง

3. ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และวาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

การประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 5 “เรามีเราก็...แบ่งกัน ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 6

ของเล่นเพื่อน้องในวันแสนพิเศษ

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการแบ่งปันสิ่งของหรือของเล่นให้แก่ผู้อื่น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการแบ่งปัน
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. คำคล้องจองแบ่งปัน
2. เสื้อหนาว/ของเล่น
3. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
4. ใบงานของเล่นเพื่อน้องในวันแสนพิเศษ
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันท่องคำคล้องจอง

“ฉันนั้นมีขนม เธอนั้นมีของเล่น เราสองคนเป็นเพื่อนกัน
มีอะไรเราก็ช่วยกัน มีอะไรก็แบ่งปันกัน มีน้ำใจเราก็รักกัน
มาร่วมกันแบ่งปันเอย”

ผู้แต่งคำคล้องจอง ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อเรื่อง ของเล่นเพื่อน้องในวันแสนวิเศษ โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 แปะจี เป็นเด็กผู้หญิงที่พูดจาไพเราะ ชอบแบ่งปัน

1.2.2 ข้าวฟ่าง เป็นเด็กหญิงที่มีไม่ค่อยรู้จักแบ่งปัน ชอบใช้ของฟุ่มเฟือย

1.2.3 ต้นน้ำ เป็นประธานนักเรียนระดับปฐมวัย ผู้นำในกิจกรรมต่างๆ

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง ตอนนี้ทุกคนในโรงเรียนต่างครึกครื้น เพราะใกล้ถึงช่วงคริสต์มาสได้เข้าไปทุกที ทุกๆเช้า ต้นน้ำประธานนักเรียนก็จะมาประชาสัมพันธ์เรื่องการบริจาคของให้กับเด็กด้อยโอกาส

ต้นน้ำ “เพื่อนๆ น้องๆ ทุกคน ตอนนี้โรงเรียนของเรากำลังรับบริจาคเสื้อผ้าและของเล่นที่ไม่ใช้แล้ว ไปน้องที่ขาดแคลนบนดอย บริจาคได้ที่หน้าห้องประชาสัมพันธ์นะคะ”

แปะจี “ดีจังเลย ฉันจะเอาเสื้อผ้าของเล่นของฉันมาบริจาคให้น้องๆ เนอะข้าว นำมาบริจาคกันเถอะ”

ข้าวฟ่าง “บนดอยจะหนาวอะไรมากมายที่นี้ยังไม่เห็นจะหนาวเลย บอกเลยนะ ฉันใส่เสื้อผ้าแล้วฉันไม่ชอบฉันก็ทิ้งไป ใส่ครั้ง 2 ครั้งเท่านั้นแหละ ไม่ชอบฉันก็เอาไปทิ้ง พ่อแม่ฉันซื้อใหม่ได้ ของเล่นของฉันก็ราคาแพงทั้งนั้น”

ต้นน้ำ “น้องข้าวฟ่างต้องเห็นคุณค่าในสิ่งของนะคะครับ เมื่อเราไม่ใช่อะไรที่มีคนอื่นที่ไม่มีและร่ำรวยเหมือนอย่างเรา เขายังรอเราอยู่ในการให้ความช่วยเหลือ”

แปะจี “เราก็เห็นด้วยเหมือนพี่ต้นน้ำนะข้าวฟ่าง”

ข้าวฟ่าง “ของของเราแค่นี้จะช่วยเด็ก ๆ ได้เท่าไรเชียว” (พูดเสร็จก็สะบัดหน้าเดินไปพร้อมจูงมือข้าวฟ่างไปด้วย)

มาถึงช่วงคริสต์มาส เป็นนโยบายโรงเรียนที่ออกบริจาคของให้กับเด็กด้อยโอกาสบนดอย ซึ่งให้ผู้ปกครองร่วมเดินทางไปด้วย พอมาถึงดอยในสภาพที่หนาวหมอกลงทุกคนต้องเห็นสภาพเด็กด้อยแต่ละคนนั่งกอดตัวเอง ผิงไฟให้ความอบอุ่นสวมเสื้อผ้าที่ขาดๆวัน ทุกคนต่างรู้สึกสงสารและเห็นใจเด็กๆ เหล่านี้เป็นอย่างมาก รวมไปถึง ข้าวฟ่างด้วย

แป้งจี้ “ข้าวฟ่างเห็นเด็กๆ เหล่านี้แล้วฉันรู้สึกสงสารมากๆ พวกเขาคงหนาวมาก ดินะที่เราให้ความช่วยเหลือบริจาคแบ่ง บันเสื่อหนาวให้แก่เด็กๆ เหล่านี้ไว้ ป้องกันความหนาวได้”

ข้าวฟ่าง “ฉันไม่เคยรู้มาก่อนเลยว่าเด็กๆ เหล่านี้ จะไม่มีเสื่อหนาวใส่ นาสงสารจริงๆ” (ข้าวฟ่างพลงพูดแล้วถอดเสื่อหนาวที่ตนเองสวมใส่ให้เด็กน้อยวัย 3 ขวบ ที่อยู่ตรงหน้า)

ข้าวฟ่าง “ข้าวฟ่างต่อไปเวลามีรับบริจาค ฉันจะเอาเสื่อหนาวเก่าๆมาแบ่งน้องๆเหล่านี้ คุณพ่อคุณแม่ต่อไปข้าวฟ่างจะรักษาของไม่ใช้เสื่อผ้าทิ้งขว้างอีกแล้วค่ะ แล้วเอาของเล่นมาของหนูมาให้น้องด้วยนะคะปีหน้ามากันใหม่นะคะ”

ทุกคนต่างมีความสุขที่ทุกๆปี ในวันแสนพิเศษ ที่เห็นน้องๆได้สวมเสื่อหนาวที่ตนสวมใส่รวมทั้งมีความสุขกับของเล่นที่ไม่เคยเล่นมาก่อน วันคริสต์มาสที่มาถึงเราจะได้ร่วมแบ่งปันของขวัญพิเศษให้กับน้องๆบนดอย ซึ่งเป็นวันพิเศษของทุกคนเลยละ

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- 2.1.1 เด็กๆ คิดว่าตอนแรกเลยข้าวฟ่างเป็นคนอย่างไร
- 2.1.2 เด็กๆ คิดว่าอะไรคือของขวัญพิเศษ เพราะอะไร
- 2.1.3 ที่โรงเรียนของเด็ก มีการรับบริจาคสิ่งของอะไรหรือไม่ แล้วนำสิ่งของเหล่านั้นไปทำอะไร
- 2.1.4 เด็กๆ รู้สึกอย่างไรเวลาเราได้ร่วมบริจาคของเหล่านั้นให้แก่ผู้อื่น

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมและวาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

การประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 6 “ของเล่นเพื่อน้องในวันแสนพิเศษ ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการแบ่งปัน

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 7

คุณครูขา...หนูช่วยนะคะ

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือบุคคลอื่น อาทิ คุณครู คุณพ่อคุณแม่ เพื่อน น้อง เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. คำคล้องจองช่วยเหลือ
2. ถุงผ้า / ถุงกระเป๋าดินสอ
3. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
4. ใบงานคุณครูขาหนูช่วยนะคะ
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันท่องคำคล้องจอง

“มือเล็กเล็กอย่างเราก็ช่วยได้ เริ่มจากสิ่งรอบตัว

คุณครูขาคุณครูขา หนูไม่อึดอด

หยิบของตลอด หนูช่วยได้ค่ะครู

น้องเดินลากกระเป๋าตรงมา หนูดูแล้วว่า หนูช่วยได้ค่ะครู

มีน้ำใจช่วยเหลือทุกคน หนูเป็นเด็กดีไหมค่ะคุณครู”

ผู้แต่งคำคล้องจอง ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อเรื่อง คุณครูขา...หนูช่วยนะคะ โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 คุณครูสมหญิง เป็นคุณครูใจดี เป็นที่รักของเด็กๆ

1.2.2 อิงอิง เป็นเด็กหญิงที่มีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือเพื่อนและ

คุณครู

1.2.3 ตันกล้า เป็นเด็กชายที่ชอบเล่น ไม่ค่อยมีน้ำใจในการ

ช่วยเหลือผู้อื่น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนากับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ในทุกเช้าที่เด็กๆ วิ่งเล่นกันอย่างสนุกสนาน คุณครูสมหญิงเดินมาด้วยของพะรุงพะรัง เด็กๆคนอื่นวิ่งผ่านไปผ่านมา โดยไม่สนใจผู้อื่น

อิงอิง “สวัสดีค่ะคุณครู ครูขาหนูช่วยถือของใหม่ค่ะ”

คุณครูสมหญิง “ดีจ๊ะ ชอบใจอิงอิงมากนะลูก” (พร้อมส่งถุงใบเล็กให้อิงอิงถือ)

ระหว่างนั้นอิงอิงถือไปด้วยความภาคภูมิใจที่ช่วยเหลือคุณครู ตันกล้าวิ่งมาแลบลิ้นใส่อิงอิง โดยไม่สนใจช่วยคุณครูและอิงอิงถือของ วันหนึ่งอิงอิงมาโรงเรียนสาย คุณครูสมหญิงเดินมาพร้อมของพะรุงพะรังอีกเช่นเคย ตันกล้าเห็นแต่ก็คิดแล้วคิดอีกว่าจะไปช่วยเหลือคุณครูหรือไม่ คุณครูสมหญิงเดินไปแล้วทำกระเป๋าติดตลกลงพื้น ตันกล้าตัดสินใจรีบวิ่งไปเก็บให้ครู ครูสมหญิงจึงให้คำชมเชยและกล่าวขอบคุณใจตันกล้า

คุณครูสมหญิง “ขอบใจนะจ๊ะตันกล้า ไม่ได้หนูช่วยเก็บคงแย่นะ ครูเจ็บหลังอยู่ด้วยจะก้มลงก็ลำบาก”

ต้นกล้า “ครับครู ผมช่วยถือนะครับ” (ต้นกล้ายิ้มภาคภูมิใจที่ได้รับคำชมจากครู)

จากนั้นในทุกๆวัน ต้นกล้าและอิงอิงมักจะมารอหน้าประตูทางเข้าตึกอนุบาล เวลาคุณครูสมหญิงมาหรือมีคุณครูท่านอื่นมาก็จะเข้าไปช่วยถือกระเป๋าหรือของเล็กน้อย พวกเขาต่างภูมิใจที่ตัวเล็กอย่างเขาก็สามารถช่วยเหลือคุณครูได้

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ คิดว่าอิงอิง และต้นกล้าเป็นคนอย่างไร

2.1.2 เด็กๆ คิดว่าถ้าวันนั้นต้นกล้าไม่ได้ช่วยครูสมหญิงเก็บกระเป๋าเดินสอที่ตกลงพื้นนั้น จะเกิดอะไรขึ้นกับครูสมหญิง

2.1.3 ถ้าเด็กๆ เจอคุณครูหิ้วถือนะครูจะทำอย่างไร

2.1.4 เด็กๆ เคยช่วยคุณครูหรือไม่ช่วยอะไร แล้วเวลาช่วยคุณครูได้รู้สึกอย่างไร

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

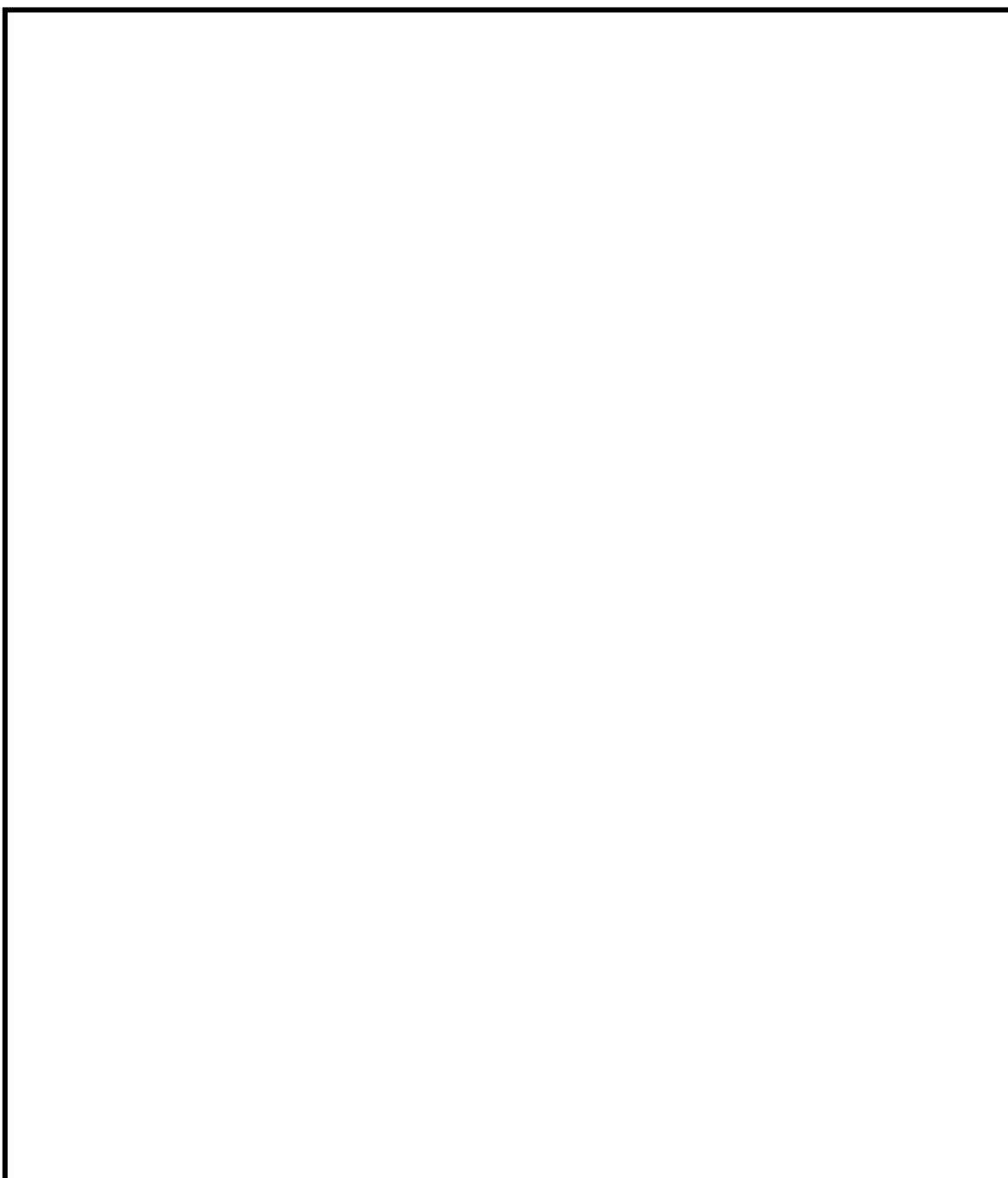
3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และวาดภาพสะท้อนการช่วยเหลือ

การประเมินผล

- 1.การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
- 2.การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 7 “คุณครูขา....หนูช่วยนะคะ ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 8

ห้องใหม่ในโรงเรียนหนู

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือบุคคลอื่น อาทิ คุณครู คุณพ่อคุณแม่ เพื่อน น้อง เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. คำคล้องจองช่วยเหลือ
2. กระเป๋าลาก
3. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
4. ใบงานห้องใหม่ในโรงเรียนหนู
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

1. ชัยนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันท่องคำคล้องจอง

“มือเล็กเล็กอย่างเราก็ช่วยได้ เริ่มจากสิ่งรอบตัว

น้องคะน้องคะ พี่ไม่ถือออก

หยิบของตลอด พี่ช่วยได้นะหนู

น้องเดินลากกระเป๋ามา พี่ดูแล้วว่า พี่ช่วยลากได้นะหนู

มีน้ำใจช่วยเหลือทุกคน เป็นพี่ที่ดี เด็กดีของคุณครู”

ผู้แต่งคำคล้องจอง ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อเรื่อง น้องใหม่ในโรงเรียนหนู โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 อิงดาว เป็นเพื่อนบุปผา 3 เป็นเด็กมีน้ำใจช่วยเหลือทุกคน

1.2.2 ไทด์ เป็นเพื่อนบุปผา 3 เป็นเด็กที่มีน้ำใจ แต่บางครั้งยัง

จะติดเล่น

1.2.3 ครูสมหญิง เป็นคุณครูใจดี เป็นที่รักของเด็กๆ

2. ชัยดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“วันนี้เป็นวันเปิดเรียนวันแรก ทุกคนตื่นเต้น เพราะเรามีน้องใหม่ที่เป็นน้องเล็กเข้าอนุบาลหนึ่ง คุณครูสมหญิงประกาศหน้าแถว

คุณครูสมหญิง “เด็กๆจะ วันนี้ก็เป็นวันเปิดเรียนวันแรก เรามีน้องใหม่เข้ามาในรั้วโรงเรียนของเรา เป็นน้องเล็กอนุบาล 1 น้องยังใหม่กับโรงเรียนครูอยากให้พี่ๆทุกคนช่วยกันดูแลและจะ”

เด็กทุกคน “รับทราบค่ะ”

ทุกๆเช้า จะมีพี่ผลัดเปลี่ยนกันมารับน้องอนุบาล 1 ไปส่งที่หน้าชั้นเรียนวันนี้อิงดาวกับไทด์ชวนกันมารับน้องลากกระเป๋ามาส่งที่หน้าห้องเรียน

อิงดาว “มาจ๊ะน้อง เดี่ยวพี่ช่วยลากกระเป๋ามาส่งห้องนะ”

ไทด์ “ไปเร็ว พี่ช่วยลากกระเป๋ามาส่งนะ”

ระหว่างทางอิงดาวลากกระเป๋ามาไปส่งน้องแล้วที่ห้องเรียน แต่ไทด์เพื่อนมาชวนระหว่างทางว่าไปดูหุ่นยนต์ตัวใหม่ที่เพื่อนนำมา ปรากฏว่าไทด์ก็วิ่งตามไปไม่ได้ นำกระเป๋าน้องไปส่งที่ห้องเรียน น้องไปถึงห้อง แล้วพบว่าพี่ไม่ได้เอากะเป๋ามาให้ จึงร้องไห้แง อิงดาวจึงช่วยวิ่งตามหาไปทั่ว และเจอที่โรงอาหาร

อิงดาว “นี่มันกระเป๋าน้องนี่ไทด์ ทำไมไม่ไปส่งกระเป๋าน้องที่ห้องเรียนก่อนแล้วค่อยมาเล่นล่ะ”

ไทด์ “เราแค่แวะมาดูหุ่นยนต์แป๊บเดียวเอง เตียวเรากะว่าค่อยเอากะเป๋ามาไปส่ง น้องที่ห้องเรียน”

อิงดาว “ไม่ได้นะ ตอนนี้้องร้องไห้แงแล้ว เราเป็นพี่แล้วเราต้องรับผิดชอบ

เราต้องช่วยน้องให้เสร็จก่อนนะแล้วค่อยมาเล่น”

ไทด์ “เราขอโทษที่ติดเล่น ต่อไปเราจะไม่ทำอีกแล้ว”

จากนั้นไทด์ก็เอากะเป๋ามาไปส่งน้อง และพบว่าน้องร้องไห้แง จึงเดินขอโทษน้องที่พี่เอากะเป๋ามาให้ช้า หลังจากนั้นไทด์ก็เป็นเด็กดีและช่วยเหลือน้องและรู้จักแบ่งเวลาไม่ติดเล่นอีกต่อไป

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ คิดว่าอิงดาวและไทด์เป็นคนอย่างไร

2.1.2 เด็กๆ คิดว่าถ้าไทด์ทำถูกต้องหรือไม่ยังส่งน้องไม่เสร็จแล้ว

ไปเล่นก่อน

2.1.3 ถ้าเด็กๆ เป็นไทด์ เด็กๆจะทำเหมือนไทด์หรือไม่ อย่างไร

2.1.4 เด็กๆ เคยช่วยเหลือน้องอนุบาล 1 หรือไม่ ช่วยเหลือ

อย่างไรและเมื่อช่วยเสร็จเด็กรู้สึกอย่างไร

3. ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม

การประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 8 “ห้องใหม่ในโรงเรียนหนู ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการช่วยเหลือผู้อื่น

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 9

หน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือบุคคลอื่น อาทิ คุณครู คุณพ่อคุณแม่ เพื่อน น้อง เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. คำคล้องจองช่วยเหลือ
2. ถังน้ำ
3. ชุตถาดข้าว
4. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
5. ใบงานหน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ
6. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันท่องคำคล้องจอง

“มือเล็กเล็กอย่างเราก็ช่วยได้ เริ่มจากสิ่งรอบตัว
เห็นใครมีเรื่องเดือดร้อน หนูช่วยได้ หนูก็ช่วยเหลือ
ไม่เคยละทิ้งสิ่งไหนเลย ไม่เคยละเลย ช่วยได้ช่วยเลย”

ผู้แต่งคำคล้องจอง ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อเรื่อง หน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

- 1.2.1 ไบกล้า เป็นเด็กผู้ชายที่ร่าเริงนิสัยดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
- 1.2.2 น้ำฟ้า เป็นเด็กหญิงที่ร่าเริงนิสัยดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
- 1.2.3 ต้นข้าว เป็นเด็กชายที่ร่าเริงนิสัยดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนากเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนากับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ทุกเที่ยงๆ ที่โรงอาหาร จะมีพี่อนุบาล 3 คอยมาช่วยเหลือดูแลน้องๆ ในโรงอาหารในเรื่องการรับประทานอาหารและช่วยเก็บกวาดเศษอาหารที่ตกพื้นบางส่วน โดยแบ่งพื้นที่รับผิดชอบเป็นส่วนๆ

ไบกล้า “น้องๆ รับประทานอาหารให้ลงถึงนะครับ เพลงถึงนี่เลย ”

ต้นข้าว “เข้าแถวนะครับน้องแยกช้อนส้อมด้วย”

น้ำฟ้าเดินมาเก็บถาดข้าว แต่วันนั้นไม่ใช่หน้าที่เธอเธอจึงไม่สนใจ ในขณะที่นั่นเองก็มีน้องอนุบาล 2 กำลังเดินมา น้องทำช้อนหล่นลงพื้นและกำลังก้มลงไปเก็บ แต่ถาดข้าวที่เต็มไปด้วยน้ำก็แต่คงจะหกเช่นกัน น้ำฟ้าเห็นแต่ไม่สนใจ ไบกล้าเห็นจึงรีบเข้าไปช่วยเหลือน้องทันที

ไบกล้า “น้ำฟ้าทำไมเธอไม่ช่วยน้องล่ะ เห็นไหมน้องเกือบทำถาดข้าวหกใส่ตัวเองแล้ว”

น้ำฟ้า “ก็วันนี้ไม่ใช่เวรดูแลน้องของเราเนี่ย เป็นเวรของเธอกับต้นข้าว”

ต้นข้าว “พูดอย่างนี้ไม่ได้นะ ถึงไม่ใช่เวรของเธอ ไม่ใช่หน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ แต่เรา ต้องช่วยเหลือและดูแลซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือน้องๆ ดูแลโรงเรียนของเรา”

น้ำฟ้า “ฉันเข้าใจแล้วละ ฉันขอโทษ ต่อไปฉันจะช่วยเหลือทุกคน เป็นพี่ต้องช่วยดูแลน้อง ดูแลโรงเรียนของเรา”

หลังจากวันนั้นไม่ว่าจะเวรใครที่โรงอาหารทุกคนก็ไม่ละเลย และมีน้ำใจต่าง ช่วยเหลือและดูแลน้องและโรงอาหารของโรงเรียนด้วยกันอย่างเต็มใจและมีความสุข

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ คิดว่าสิ่งที่น้ำฟ้าทำในตอนแรกเหมาะสมหรือไม่
อย่างไร

2.1.2 ถ้าเด็กๆ เป็นน้ำฟ้าในตอนนั้นเด็กๆจะทำอย่างไร เพราะ
อะไร

2.1.3 เด็กๆ เคยช่วยเหลือน้องๆ แบบโบกมือและต้นข้าวหรือไม่ เด็กๆรู้สึก
อย่างไร

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และ
วาดภาพสะท้อนการช่วยเหลือ

การประเมินผล

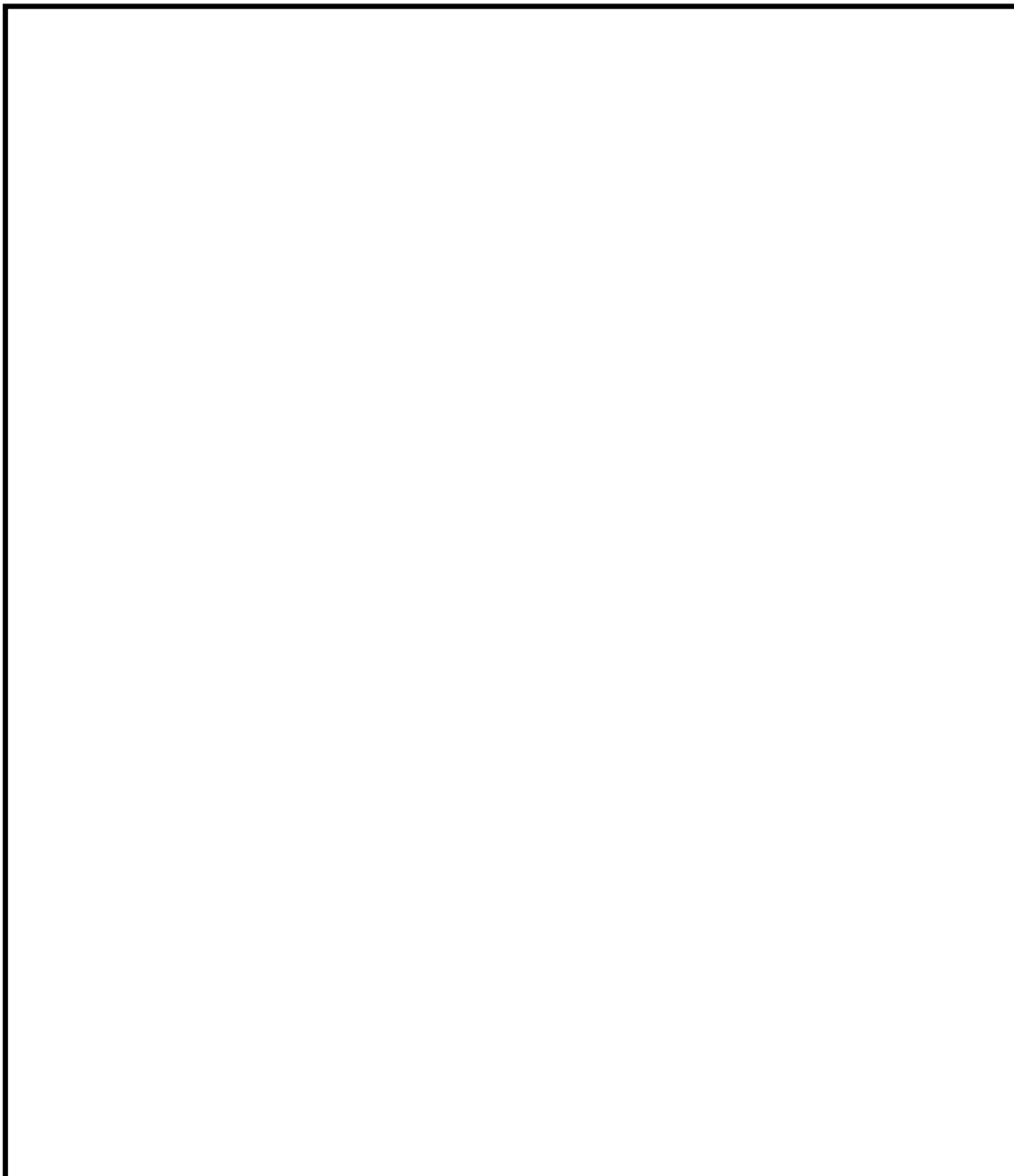
1.การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ

2.การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ ๑ “หน้าที่ฉันหรือหน้าที่เธอ ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการช่วยเหลือผู้อื่น

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 10

เมื่อฉันป่วย

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือบุคคลอื่น อาทิ คุณครู คุณพ่อคุณแม่ เพื่อน น้อง เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. คำคล้องจองช่วยเหลือ
2. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
3. ใบงานเมื่อฉันป่วย
4. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันท่องคำคล้องจอง

“มือเล็กเล็กอย่างเราก็ช่วยได้ เริ่มจากสิ่งรอบตัว
เห็นใครมีเรื่องเดือดร้อน หนูช่วยได้ หนูก็ช่วยเหลือ
ไม่เคยละทิ้งสิ่งไหนเลย ไม่เคยละเลย ช่วยได้ช่วยเลย”

ผู้แต่งคำคล้องจอง ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อเรื่องเมื่อฉันป่วย โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 ปาย เป็นเด็กหญิงที่ร่าเริงนิสัยดี พุดจาไฟเราะ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

1.2.2 พิน เป็นเด็กหญิงที่ร่าเริง เห็นแก่ตัว ไม่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น

1.2.3 ภิม เป็นเด็กชายที่ร่าเริงนิสัยดี แต่ชอบซุกซน มีน้ำใจ

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนากับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง เด็กวิ่งเล่นกันอย่างสนุกสนาน ห้องอนุบาล 3 ห้องครูสมหญิงก็มาวิ่งเล่นกันอย่างเพลิดเพลิน ภิมก็ได้วิ่งเล่นและไปสะดุดสนามหญ้าล้มหัวเข่าเป็นแผลถลอก

ภิม “อ้อๆ เจ็บจังเลย ”

พิน “อ่าๆ เป็นไงละอยากวิ่งตีกัน สุดท้ายก็ล้มร้องไห้ อ้อๆ อ่าๆๆ”
(ไม่สนใจแล้ว วิ่งหนีไป)

ปาย “เป็นไรอะภิม ค่อยๆลุกนะ เควเราช่วยพุงไปห้องพยาบาล”

ภิม “ขอบใจนะ ”

ปายพาภิมไปห้องพยาบาลแล้วไปบอกคุณครู ภิมได้รับการปฐมพยาบาลจนหายเจ็บ วันหนึ่งขณะที่วิ่งเล่นกันอย่างสนุกสนาน พินวิ่งหกล้มข้อเท้าแผลง ไม่สามารถเดินหรือลุกไปไหนได้

พิน “โอ๊ยๆ เจ็บจังเลย โอ๊ยๆ”
 ปาย “เป็นอะไรเจ็บไหมพินเราช่วยพาเธอไปห้องพยาบาลไหม”
 พิน “ไม่ต้องช่วยหรอก ฉันลุกเองได้” (พินพยายามลุกแต่ก็ลุก
 เองไม่ได้)

กิม “เอานำมาพวกเราช่วย”

จากนั้นกิมกับปายก็ช่วยกันพุงพินไปห้องพยาบาลและบอกคุณครู พินซึ่ง
 ในน้ำใจของเพื่อนทั้งสองเป็นอย่างมาก

พิน “ขอบใจนะ ถ้าเราไม่ได้พวกเธอ เราคงต้องนั่งเจ็บอยู่ตรง
 นั้นแน่ๆเดินก็เดินไม่ได้”

ปาย “ไม่เป็นไรเป็นเพื่อนกันก็ต้องช่วยเหลือกันสิ”

กิม “ใช่ เป็นเพื่อนกันช่วยใครได้ก็ช่วยกัน ไม่ทิ้งกันอยู่แล้ว”

หลังจากนั้นพินก็เปลี่ยนไป พินกลายเป็นเด็กที่มีน้ำใจและช่วยเหลือเพื่อนๆ
 พินจึงกลายเป็นที่รักของเพื่อนทุกคน

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้
 คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

2.1.1 เด็กๆ คิดว่าถ้าเด็กๆเป็นปายกับกิม เด็กจะเข้าไปช่วยเหลือ
 พินหรือไม่เพราะอะไร

2.1.2 เด็กๆ คิดว่าทำไมพินจึงกลับมาเป็นที่รักของเพื่อนทุกคน

2.1.3 เด็กๆ เคยช่วยเหลือเพื่อนเวลาเพื่อนเจ็บหรือไม่สบาย
 หรือไม่ อย่างไร

2.1.4 เวลาเด็กๆ ช่วยเหลือเพื่อนๆ เด็กๆรู้สึกอย่างไร

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และ
 วาดภาพสะท้อนการช่วยเหลือ

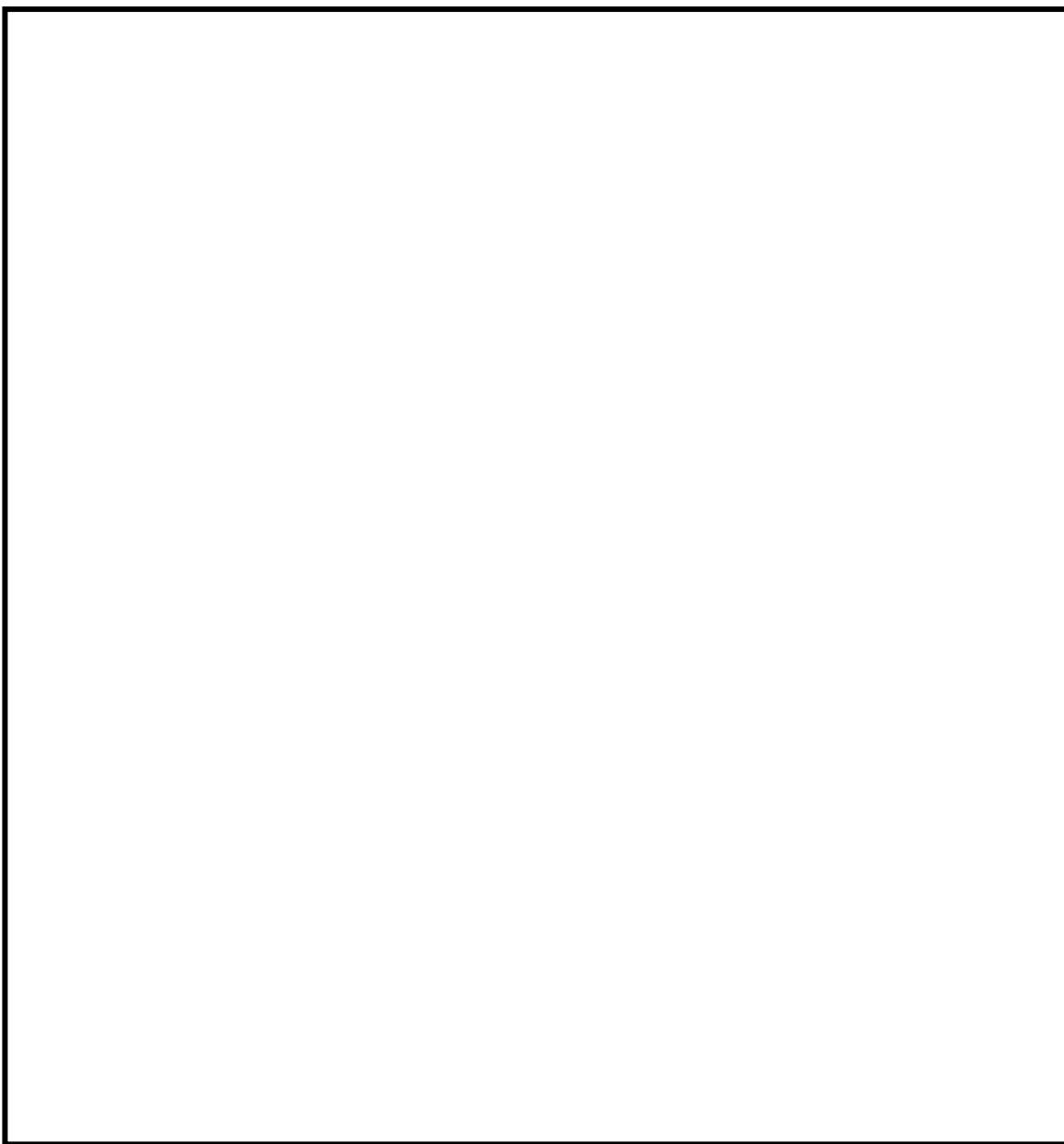
การประเมินผล

1. การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 10 “เมื่อฉันป่วย ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการช่วยเหลือผู้อื่น

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 11

รวมกันเราอยู่

สาระสำคัญ

ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการช่วยเหลือบุคคลอื่น อาทิ คุณครู คุณพ่อคุณแม่ เพื่อน น้อง เป็นต้น

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมนั้นตระหนักถึงความสำคัญและปลูกฝังเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการช่วยเหลือผู้อื่น
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บทบาทสมมติได้สมวัย

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. คำคล้องจองช่วยเหลือ
2. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ
3. ดินน้ำมันจำลอง
4. ใบงานรวมกันเราอยู่
5. สีเทียน

สถานที่ ห้องเรียน

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันท่องคำคล้องจอง

“มือเล็กเล็กอย่างเราก็ช่วยได้ เริ่มจากสิ่งรอบตัว
เห็นใครมีเรื่องเดือดร้อน หนูช่วยได้ หนูก็ช่วยเหลือ
ไม่เคยละทิ้งสิ่งไหนเลย ไม่เคยละเลย ช่วยได้ช่วยเลย”

ผู้แต่งคำคล้องจอง ดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องการแสดงบทบาทสมมติ ในหัวข้อเรื่องรวมกันเราอยู่ โดยครูแนะนำคาแรกเตอร์ของตัวละคร คือ

1.2.1 ดาว	เป็นเด็กหญิงที่ร่าเริงนิสัยดี พูดจาไพเราะ ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
1.2.2 นานา	เป็นเด็กหญิงที่ร่าเริง เห็นแก่ตัว ไม่ชอบช่วยเหลือผู้อื่น
1.2.3 กูกไก่	เป็นเด็กหญิงที่ร่าเริง มีน้ำใจ แต่อ่อนไหวง่าย
1.2.4 แม็ค	เป็นเด็กชายที่ร่าเริง รักเพื่อนชอบช่วยเหลือผู้อื่น
1.2.5 นาย	เป็นเด็กชายที่ร่าเริง พูดเสียงดัง รักเพื่อน
1.2.6 เบสท์	เป็นเด็กชายที่ร่าเริง มีน้ำใจ

2. ขั้นตอนกิจกรรม

2.1 ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับการแบ่งปันและสนทนากับสถานการณ์จำลอง ที่จะให้ตัวแทนผู้เข้าร่วมวิจัยได้แสดงบทบาทสมมติ

“ ณ โรงเรียนแห่งหนึ่ง วันนี้เป็นกิจกรรมออกค่ายคุณครูบอกเด็กๆ ว่าเราจะทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อเล่นเกมต่างๆร่วมกัน

คุณครูสมหญิง “วันนี้เด็กๆ จะจับกลุ่ม กลุ่มละ 3 คนนะจ๊ะ เพื่อทำกิจกรรมรวมกันเราอยู่โดยเป็นกิจกรรมที่เด็กจะต้องช่วยเหลือกันตามหากล่องสมบัติ ใครเจอก่อน กลุ่มนั้นจะชนะรอดพ้นจากโจรสลัด”

หลังจากนั้นเด็กๆ ก็จับกลุ่มกัน โดยกลุ่มผู้หญิงมี ดาว นานาและกูกไก่ ส่วนกลุ่มผู้ชายมี แม็ค นายและเบสท์ ทุกกลุ่มต้องไปหากล่องสมบัติที่ซ่อนอยู่ที่ใดที่นี้ ตามคำใบ้แผนที่มหาสมบัติ

กูกไก่ “อ้อๆ ไม่เจอสักที มันอยู่ไหนนะ”
 ดาว “อดทนหน้า เดียวก็เจอพวกเราต้องช่วยกันหน้า”
 (พูดพลางตบไหล่ปลอบเบาๆ)
 นาน่า “พวกเธอไปเดินหานะ ฉันจะนั่งรอตรงนี้แหละ”
 ดาว “ไม่ได้หน้า เราจะหากล่องสมบัติเจอเราต้องสามัคคีและ
 ช่วยเหลือกัน”
 นาน่า “ใช่ๆ ฉันจะอดทนตามที่ดาวบอก” (พร้อมปาดน้ำตาที่หน้า
 ตัวเอง)

หลังจากนั้นดาวและนานาก็พากันไปตามหากล่องสมบัติต่อ โดยทิ้งดาวไว้ที่
 ใต้ต้นไม้ ระหว่างนั้นอีกด้านหนึ่ง

แม็ค “เหนื่อยมัยพวกเรา มีใครเจอกล่องสมบัติกันยัง”
 นาย “ยังเลย พวกเราช่วยกันแยกย้ายช่วยกันเดี๋ยวก็เจอ”
 เบสท์ “เอานะพวกเรารวมพลังช่วยกัน” (พลางตบไหล่เพื่อนสองคน)

หลังจากทุกคนก็ช่วยกัน กลุ่มแม็คก็เจอกล่องสมบัติก่อนกลุ่มของดาว กลุ่ม
 ของแม็คเลยชนะกลุ่มของดาว

2.2. ผู้เข้าร่วมโปรแกรมและผู้วิจัยร่วมกันสนทนาจากสถานการณ์ผู้วิจัยใช้
 คำถามกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมแสดงความคิดเห็น ดังนี้

- 2.1.1 เด็กๆ คิดว่าทำไมกลุ่มของแม็คถึงชนะเพราะอะไร
- 2.1.2 เด็กๆ คิดว่าอะไรทำให้กลุ่มของดาวแพ้
- 2.1.3 แล้วถ้าเด็กๆ เป็นนาน่า เด็กๆ จะทำอย่างไร
- 2.1.4 เวลาเด็กๆ ทำงานกลุ่มร่วมกับเพื่อนๆ เด็กๆ ทำอะไรบ้าง อย่างไร
- 2.1.5 เด็กๆ คิดว่าการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความสำคัญอย่างไร

3.ขั้นสรุปกิจกรรม

- 3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย
- 3.2 ผู้วิจัยและผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และวาด
 ภาพสะท้อนการช่วยเหลือ

การประเมินผล

- 1.การสังเกตการแสดงบทบาทสมมติ
- 2.การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 11 “รวมกันเราอยู่ ”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

ให้เด็ก ๆ วาดภาพสะท้อนการช่วยเหลือผู้อื่น

บันทึกการเล่าเรื่อง

.....

.....

ครั้งที่ 12

การปฐมนิเทศ

สาระสำคัญ

การปัจฉิมนิเทศ เป็นการสรุปสาระสำคัญกับผู้เข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ โดยใช้บทบาทสมมติ อันจะทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้วิจัยกับผู้เข้าร่วมโปรแกรม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับผู้เข้าร่วมโปรแกรม สรุปประเด็นสาระสำคัญร่วมกัน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับผู้วิจัย และระหว่างผู้เข้าร่วมโปรแกรมกับผู้เข้าร่วมโปรแกรม ก่อนเริ่มดำเนินการพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ
2. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมได้ทราบถึงจุดมุ่งหมาย และวิธีดำเนินการของโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ
3. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจที่ประกอบด้วย การแบ่งปันและการช่วยเหลือ

เวลาที่ใช้ 30 นาที

สื่อและอุปกรณ์ที่ใช้

1. ใบงาน Helping & Sharing
2. แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

สถานที่ ห้องเรียน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

1. ขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม

1.1 ผู้วิจัยกล่าวทักทายผู้เข้าร่วมโปรแกรมและร่วมกันร้องเพลง แบ่งปัน

“แบ่งกันๆ เรามีเราก็แบ่งกัน มีน้อยก็แบ่งกันน้อย

มีมากก็แบ่งกันไป เรามีเราก็แบ่งกัน”

ผู้แต่งเพลง ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง

1.2 ผู้วิจัยสนทนากับผู้เข้าร่วมโปรแกรมในเรื่องทั่วไปสร้างสัมพันธภาพเบื้องต้น

2. ขั้นดำเนินกิจกรรม

2.1 ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมร่วมกันอภิปรายและสรุปผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

2.2 ผู้วิจัยให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมซักถามในประเด็นที่มีข้อสงสัยเพิ่มเติม พร้อมร่วมกันร่วมกันวาดภาพเกี่ยวกับตนเอง ด้วยใบงาน Helping & Sharing พร้อมนำเสนอและร่วมกันสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยใช้คำถามดังนี้

2.1.1 “เด็กๆ กำลังแบ่งปันหรือช่วยเหลือใคร”

2.1.2 “เด็กๆ รู้สึกอย่างไรที่วาดภาพนี้”

3. ขั้นสรุปกิจกรรม

3.1 ผู้วิจัยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมถามคำถามในประเด็นที่สงสัย

3.2 ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมโปรแกรมพร้อมร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรม และมอบของที่ระลึก

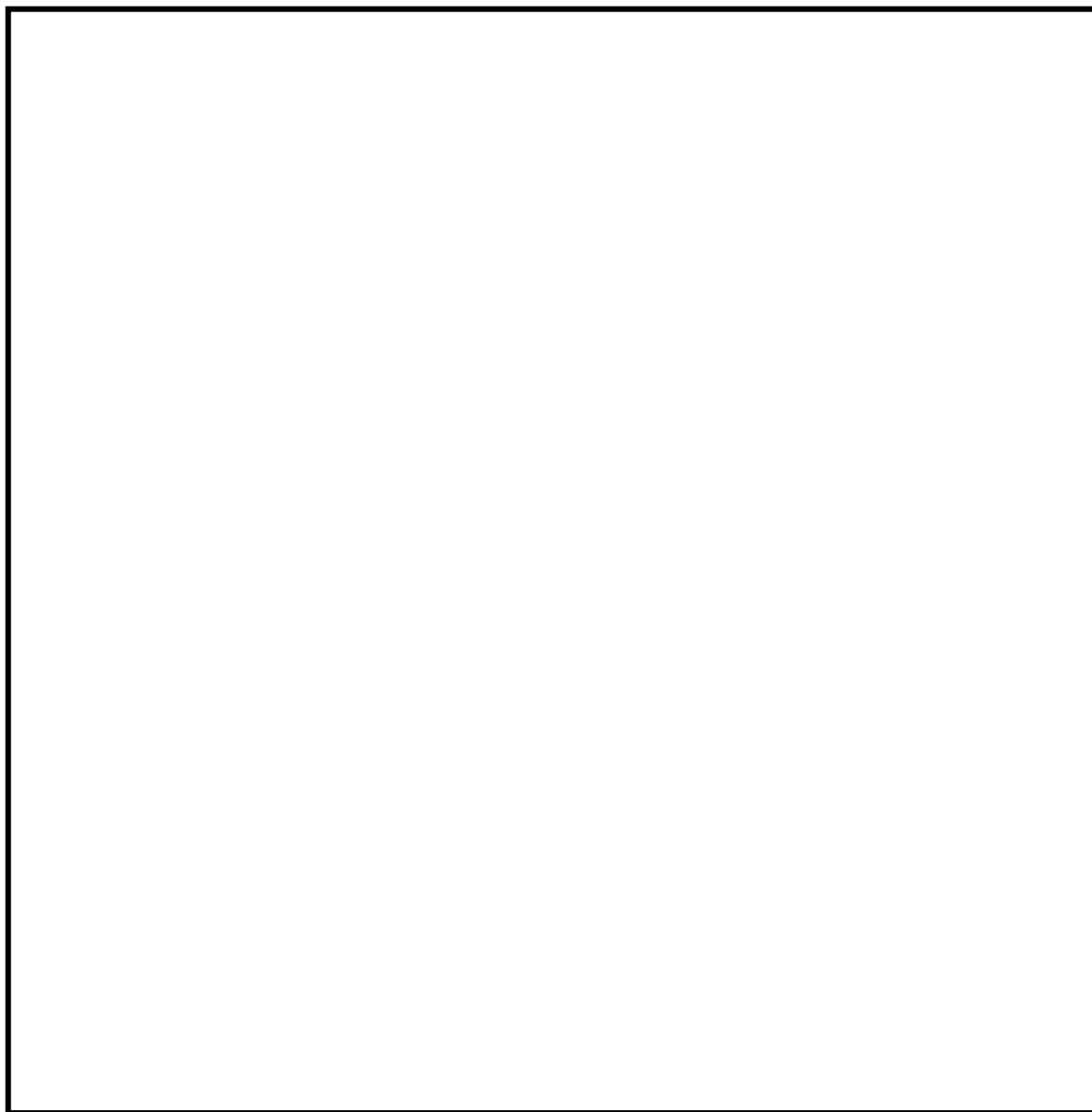
การประเมินผล

1. การสังเกตพฤติกรรม

2. การตอบคำถามและการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม

ใบงานที่ 12 “Helping & Sharing”

ชื่อ.....ระดับชั้นปฐมวัยปีที่.....

บันทึกการเล่าเรื่อง

☐

ก่อนเข้ารับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

☐

หลังเข้ารับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ

แบบประเมินความเห็นอกเห็นใจ

ชื่อ (ด.ช. / ด.ญ.).....นามสกุล.....

อายุ.....ปี.....เดือน.....ชันปฐมวัยปีที่.....วันที่.....

คำชี้แจง

1. ความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย หมายถึง การแสดงออก ดังต่อไปนี้

1.1. การแบ่งปัน หมายถึง เด็กสามารถรู้จักการมีน้ำใจเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นได้ เช่น การแบ่งขนมให้เพื่อน การแบ่งหรือให้เพื่อนยืมสิ่งของที่เพื่อนไม่มี เป็นต้น

1.2. การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่ได้บอกกล่าวหรือเรียกร้อง เช่น เมื่อเห็นเพื่อนถือของหนัก มารับเข้าไปช่วยเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ต้องบอก เป็นต้น ซึ่งเรียกได้อีกอย่างว่า “จิตใฝ่บริการ”

2. โปรดสังเกตความเห็นอกเห็นใจของเด็กที่ท่านสอนแต่ละคนก่อนและหลังเข้ารับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ แล้วประเมินว่าเด็กมีการแสดงถึงความเห็นอกเห็นใจมากน้อยเท่าใด โดยขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นสมควร

ลักษณะบ่งชี้	ระดับการแสดงออก / การปฏิบัติ				หลักฐานหรือ ร่องรอย
	4	3	2	1	
1. สามารถแสดงความรู้สึกสารถต่อคนรอบข้าง / ปลอบเมื่อเห็นเพื่อนเจ็บหรือไม่สบายใจ					
2. ช่วยเพื่อนหรือน้องถือของ/ลากกระเป๋าโดยไม่ต้องร้องขอ					
3. ช่วยเพื่อนเมื่อเพื่อนหกล้มหรือต้องการความช่วยเหลือ					
4. เสนอตัวเองต่อผู้ใหญ่หรือเพื่อนเวลามีกิจกรรมต่างๆ					
5. แบ่งปันของเล่นกับเพื่อนและรู้จักถกเถียงกันเล่น					
6. เล่นและทำงานกลุ่มร่วมกับผู้อื่นได้					
7. แสดงความรักเพื่อนเด็กที่เล็กกว่าและสัตว์ต่างๆ					
8. ช่วยคุณครูถือของหรือหยิบของใช้ที่ใช้ประจำโดยที่ครูไม่ต้องร้องขอ					
9. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนอย่างต่อเนื่อง เช่น บอกว่าคิดถึงเพื่อน เก็บของหรือขนมไว้ให้เพื่อน เป็นต้น					
10. ให้เพื่อนยืมสิ่งของของตนเอง					
รวม					
ประเมินระดับความเห็นอกเห็นใจ					

ลงชื่อ.....ครูผู้สังเกตพฤติกรรม

(.....)

แบบสังเกตความเห็นอกเห็นใจ

ชื่อ (ด.ช. / ด.ญ).....นามสกุล.....

อายุ.....ปี.....เดือน.....ชั้นปฐมวัยปีที่.....วันที่.....

คำชี้แจง

1.ความเห็นอกเห็นใจในเด็กปฐมวัย หมายถึง การแสดงออก ดังต่อไปนี้

1.1.การแบ่งปัน หมายถึง เด็กสามารถรู้จักการมีน้ำใจเสียสละ แบ่งปันสิ่งของให้ผู้อื่นได้ เช่น การแบ่งขนมให้เพื่อน การแบ่งหรือให้เพื่อนยืมสิ่งของที่เพื่อนไม่มี เป็นต้น

1.2 การช่วยเหลือผู้อื่น หมายถึง เด็กมีความเข้าใจความรู้สึกผู้อื่น อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น โดยที่ผู้อื่นไม่ได้บอกกล่าวหรือเรียกร้อง เช่น เมื่อเห็นเพื่อนถือของหนักมาก็รีบเข้าไปช่วยเพื่อนโดยที่เพื่อนไม่ต้องบอก เป็นต้น ซึ่งเรียกได้อีกอย่างว่า “จิตใฝ่บริการ”

2. โปรดสังเกตความเห็นอกเห็นใจของเด็กที่ท่านสอนแต่ละคนก่อนและหลังเข้ารับโปรแกรมพัฒนาความเห็นอกเห็นใจโดยใช้บทบาทสมมติ แล้วประเมินว่าเด็กมีการแสดงถึงความเห็นอกเห็นใจมากน้อยเท่าใด โดยขีดเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ท่านเห็นสมควร

ลักษณะบ่งชี้	ระดับการแสดงออก / การปฏิบัติ				หลักฐานหรือร่องรอย
	4	3	2	1	
1.เด็กสามารถแสดงบทบาทสมมติโดยใช้ภาษาท่าทางในการปลอมโยนบุคคลรอบข้าง					
2.เด็กสามารถแสดงบทบาทสมมติด้านอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม					
3.เด็กสามารถวาดภาพสะท้อนถึงความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและอธิบายเกี่ยวกับผลงานของตนเองได้หลังจากเข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละครั้ง					
4.เด็กสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแสดงออกด้านความเห็นอกเห็นใจที่เป็นประเด็นสำคัญในการเข้ารับโปรแกรมในแต่ละครั้งได้					
5.เด็กสามารถแสดงบทบาทสมมติที่แสดงออกถึงการช่วยเหลือ หรือแบ่งปันได้เหมาะสมตามสถานการณ์					
6.เด็กสามารถตอบคำถามแสดงความคิดเห็นเชื่อมโยงการแบ่งปันและช่วยเหลือผู้อื่นกับชีวิตประจำวันได้และสามารถบอกได้ว่าพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวนั้นเป็นสิ่งที่ดีหรือไม่ดี					
7.เด็กสามารถช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรม					
8.เด็กสามารถอาสาสมัครช่วยเหลือครูในการปฏิบัติกิจกรรมขณะเข้ารับโปรแกรม					

ลักษณะบ่งชี้	ระดับการแสดงออก / การปฏิบัติ				หลักฐานหรือ ร่องรอย
	4	3	2	1	
9.เด็กสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าตามสถานการณ์ที่กำหนดในการแสดงบทบาทสมมติ					
10.เด็กสามารถแสดงบทบาทสมมติตอบคำถามได้อย่างมีความมั่นใจและมีความสุขสนุกสนานในการปฏิบัติกิจกรรมในโปรแกรม					
รวม					
ประเมินระดับความเห็นอกเห็นใจ					

ลงชื่อ.....ครูผู้สังเกตพฤติกรรม
(.....)

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวดวงกมลชนก ตั้งวิฑูรย์
วันเดือนปีเกิด	18 เมษายน 2531
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	59/2 ต.บางกะดี อ.เมือง จังหวัดปทุมธานี 12000

ประวัติการศึกษา

พ.ศ.2547	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนนวมินทราชินูทิศหอวัง นนทบุรี
พ.ศ.2551	การศึกษามัธยมศึกษา (กศ.บ.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศิลปากร
พ.ศ.2559	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ